

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

ГРОМИКО ОЛЕНА ІГОРІВНА

УДК 351:342.571

ДИСЕРТАЦІЯ

**МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ
РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА**

25.00.02 – механізми державного управління

Галузь науки: Державне управління

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата наук
з державного управління

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ О.І. Громико

Науковий керівник: МАЙСТРО Сергій Вікторович,
доктор наук з державного управління, професор

Харків – 2021

АНОТАЦІЯ

Громико О.І. «Механізми державного управління України в умовах розвитку інформаційного суспільства». – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління. – Національний університет цивільного захисту України. – Харків, 2021.

У дисертаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано вирішення конкретного науково-прикладного завдання, що полягає в обґрунтуванні напрямів удосконалення механізмів державного управління України в умовах розвитку інформаційного суспільства.

Розглянуто сучасний стан наукових досліджень щодо сутності та змісту системи державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства, визначено теоретичні основи механізмів державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства, виявлено особливості державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства в зарубіжних країнах, уточнено сутнісні характеристики наукових категорій «державне управління в умовах розвитку інформаційного суспільства», «механізм державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства».

Обґрунтовано функціонування інтеграційно-правового, адміністративно-організаційного, фінансово-економічного, інформаційно-комунікаційного механізмів державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства.

З'ясовано, що ефективність та результативність державного управління в зарубіжних країнах залежить від всесторонньої взаємодії держави, бізнесу і

суспільства, хоча в кожному випадку співвідношення їх активності та ролі у питаннях розвитку інформаційного суспільства може бути різним, тому використовується комплексний підхід, заснований на підтримці балансу інтересів держави, суспільства, приватного сектору і окремої особистості.

Проведено аналіз розвитку інформаційного суспільства в Україні та визначено результативність механізмів державного управління, охарактеризовано особливості нормативно-правового забезпечення державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства, визначено проблеми та суперечності державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства.

З'ясовано, що незважаючи на значний прогрес, досягнутий Україною на шляху цифрової трансформації в умовах сучасних викликів цифрової ери, існуючий підхід державного управління характеризується хаотичністю змін і сформованістю тільки окремих його складових в умовах розвитку інформаційного суспільства в країні. Україна має один із найнижчих рівнів доступу до державних послуг он-лайн у Європі: за підсумками 2020 р. лише 12,5% українців використовували онлайн-сервіси для отримання державних послуг, що майже в 4 рази менше від середнього рівня в країнах ЄС.

Доведено, що державне управління в умовах розвитку інформаційного суспільства вимагає широкого застосування інформаційно-комунікаційних технологій, що сприяє створенню прозорого інформаційного середовища, підвищенню відкритості влади, ефективній взаємодії влади і громадянського суспільства, становленню та зміцненню електронної демократії.

Обґрунтовано необхідність залучення громадян у формування та прийняття публічно управлінських рішень та їх електронної участі у процесі розробки та надання публічних послуг через е-інформування, е-консультації та е-рішення з метою активізації громадського суспільства на основі партисипаторності (активної участі), інклюзивності (широкої доступності) та деліберативності (відкритого діалогу).

Доведено, що, незважаючи на те, що Конституція України та інші

законодавчі акти гарантують свободу доступу громадян до інформації, нерозвиненість інформаційно-комунікаційної інфраструктури та обмеженість доступу до неї, особливо в сільській місцевості, недостатня комп'ютерна грамотність населення, суперечності між національними та міжнародними нормативно-правовими актами в інформаційній сфері, відсутність необхідного балансу між дотриманням конституційних прав громадян і забезпеченням національної безпеки держави створюють певні обмеження реалізації зазначеного права та стримують розвиток інформаційного суспільства в країні.

Обґрунтовано концептуальні засади стратегії трансформації державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства, окреслено шляхи модернізації державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства в контексті європейської інтеграції України, визначено напрями удосконалення механізмів державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства.

З'ясовано, що формування Єдиного цифрового ринку ЄС ще не завершено, що відкриває для України вікно можливостей щодо подальшої цифрової інтеграції, стратегічною метою якої є доступ до внутрішнього ринку у сфері електронних комунікацій. Цифрова інтеграція до ЄЦР ЄС є одним із пріоритетних завдань подальшого розвитку інформаційного суспільства в Україні, яке потрібно реалізовувати за допомогою всіх існуючих інструментів, основою яких є Угода про асоціацію між Україною та ЄС.

Доведено, що в подальшому українське суспільство має трансформуватися в інформаційне громадянське суспільство, в якому максимально можлива кількість людей має залучатися до процесу прийняття державно управлінських рішень. Попередній (еволюційний) етап розвитку інформаційного суспільства в Україні в сучасних умовах стрімкого розвитку мережі Інтернет та переходу до цифрового (революційного) етапу вимагає модернізації державного управління та всіх сфер суспільного життя з

урахуванням існуючих вимог та викликів.

Науково-практичне значення одержаних результатів полягає в узагальненні та доповненні існуючих знань, теоретико-методичних підходів щодо обґрунтування напрямів удосконалення механізмів державного управління України в умовах розвитку інформаційного суспільства. Запропоновані основні положення, висновки та пропозиції можуть бути використані в практичній діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування для подальшого удосконалення механізмів державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства в контексті формування та реалізації державної інформаційної політики та політики цифровізації України, в тому числі на регіональному та місцевому рівнях.

Ключові слова: державне управління, механізми державного управління, інформаційне суспільство, цифровізація, інформаційно-комунікаційні технології, електронне урядування.

ANNOTATION

Gromyko O. «Mechanisms of public administration of Ukraine in the conditions of information society development». – Qualifying scientific labor as the manuscript.

Dissertation for obtaining the scientific degree of candidate of sciences of public administration specialty 25.00.02 – Mechanisms of Public Administration. – National University of Civil Defence of Ukraine, Kharkiv, 2021.

In the dissertation work the theoretical generalization is carried out and the decision of a concrete scientific and applied problem which consists in a substantiation of directions of perfection of mechanisms of public administration of Ukraine in the conditions of development of an information society is offered.

The current state of research on the nature and content of public

administration in the development of information society, identified the theoretical foundations of public administration in the development of information society, identified features of public administration in the development of information society in foreign countries, the essential characteristics of scientific categories «public administration in the conditions of information society development», «mechanism of public administration in the conditions of information society development» are specified.

The functioning of integration-legal, administrative-organizational, financial-economic, information-communication mechanisms of public administration in the conditions of information society development is substantiated.

It was found that the efficiency and effectiveness of public administration in foreign countries depends on the comprehensive interaction of state, business and society, although in each case the ratio of their activity and role in the development of information society may be different, so use a comprehensive approach based on balance interests of the state, society, the private sector and the individual.

The analysis of development of information society in Ukraine is carried out and efficiency of mechanisms of public administration is defined, features of normative-legal maintenance of public administration in the conditions of development of information society are characterized, problems and contradictions of public administration in conditions of information society development are defined.

It was found that despite the significant progress made by Ukraine on the path of digital transformation in the current challenges of the digital age, the current approach to public administration is characterized by chaotic changes and the formation of only some of its components in the information society. Ukraine has one of the lowest levels of access to public services online in Europe: in 2020, only 12,5% of ukrainians used online services to receive public services, which is almost 4 times less than the average in the EU.

It is proved that public administration in the development of the information

society requires the widespread use of information and communication technologies, which contributes to the creation of a transparent information environment, increasing openness of power, effective interaction between government and civil society, formation and strengthening of e-democracy.

The necessity of involving citizens in the formation and adoption of public management decisions and their electronic participation in the development and provision of public services through e-information, e-consultations and e-decisions in order to activate civil society on the basis of participation (active participation), inclusiveness accessibility) and deliberativeness (open dialogue).

It is proved that, despite the fact that the Constitution of Ukraine and other legislative acts guarantee freedom of access to information, underdeveloped information and communication infrastructure and limited access to it, especially in rural areas, insufficient computer literacy, contradictions between national and international normative legal acts in the information sphere, the lack of the necessary balance between the observance of the constitutional rights of citizens and ensuring the national security of the state create certain restrictions on the implementation of this right and hinder the development of the information society in the country.

Conceptual bases of strategy of public administration transformation in the conditions of information society development are substantiated, ways of modernization of public administration in the conditions of information society development in the context of European integration of Ukraine are outlined, directions of improvement of public administration mechanisms in the information society development are defined.

It was found that the formation of the EU Digital Single Market is not yet complete, which opens a window of opportunity for Ukraine for further digital integration, the strategic goal of which is access to the internal market in the field of electronic communications. Digital integration into the EU ECR is one of the priorities for further development of the information society in Ukraine, which should be implemented through all existing instruments, the basis of which is the

Association Agreement between Ukraine and the EU.

It is proved that in the future Ukrainian society should be transformed into an information civil society, in which the maximum possible number of people should be involved in the process of public administration decisions. The preliminary (evolutionary) stage of development of the information society in Ukraine in the modern conditions of rapid development of the Internet and the transition to the digital (revolutionary) stage requires modernization of public administration and all spheres of public life taking into account existing requirements and challenges of today.

The scientific and practical significance of the obtained results lies in the generalization and supplementation of existing knowledge, theoretical and methodological approaches to substantiate areas for improving the mechanisms of public administration of Ukraine in the development of the information society. The proposed main provisions, conclusions and proposals can be used in the practice of public authorities and local governments to further improve the mechanisms of public administration in the development of the information society in the context of formation and implementation of state information policy and digitization policy of Ukraine, including regional and local levels.

Keywords: public administration, mechanisms of public administration, information society, digitalization, information and communication technologies, e-government.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографія:

1. Громико О.І. Технології підвищення якості діяльності органів публічної влади // Реалізація державної соціальної політики сталого розвитку регіону органами публічної влади України : монографія / [Л.О. Бєлова, Д.В. Карамишев, Л.В. Набока та ін.] ; за заг. ред. д.держ.упр., проф.

Д.В. Карамішева, к. держ.упр., доц. Л.В. Набоки. Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2016.С. 229 – 241.

Статті у фахових наукових виданнях з державного управління:

2. Громико О.І. Зміст поняття «трансформація» як базової наукової категорії. Ефективність державного управління : зб. наук. пр. Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України. Вип. 1/2 (46/47): у 2 ч. Ч. 1: Державне управління / за заг. ред. чл.-кор. НАН України В. С. Загорського, доц. А. В. Ліпенцева. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2016. Ч. 1. С. 125 – 131.

3. Громико О.І. Вплив е-демократії на трансформацію системи державного управління України. Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. : [у 2 ч.]. № 2 (50). Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2016. Ч. 2. С 42 – 47.

4. Громико О. І. Сучасний стан та напрями удосконалення механізмів державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2018. № 8. URL: http://www.dy.nauka.com.ua/pdf/8_2018/114.pdf.

5. Громико О.І. Вплив цифровізації на трансформацію системи державного управління України. Вісник Національного університету цивільного захисту України : зб. наук. пр. Х. : Вид-во НУЦЗУ, 2020. Вип. 2 (13). С. 520 – 540.

Статті в закордонних наукових виданнях:

6. Gromyko O. Analysis of european practice of formation of state information state policy. East journal of security studies. Vol6 (1), 2020. P. 134-140. URL: <https://ejss.nuczu.edu.ua/index.php/ejss/article/view/58/54>.

Праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

7. Орлов П.И., Громько И.А., Носов В.В., Логвиненко Н.Ф., Громько

Е.И. Общая парадигма защиты информации // Конфидент. 2003. № 1 (49). С. 14 – 26.

Особистий внесок автора: обґрунтовано загальну парадигму захисту інформації, як необхідної складової удосконалення системи державного управління.

8. Громико О.І. Безпечне адміністрування та навчання в умовах режимних комунікацій. Збірник наукових робіт «Управління розвитком». Харківський національний економічний університет, 2008. № 15. С. 443 – 446.

9. Громико О. І. Саханчук Т.І. Режимна комунікабельність управлінців, як носіїв інформації, в процесі реалізації інформаційних відносин. Інформатизація вищих навчальних закладів МВС України: Науково-практична конференція, м. Харків. 27 квітня 2007 р. Харківський національний університет внутрішніх справ. Х. : Вид. ХНУВС, 2008. С. 201 – 206.

Особистий внесок автора: визначено особливості режимної комунікабельності управлінців, як носіїв інформації в процесі реалізації інформаційних відносин.

10. Громико І.О., Громико О.І. Небезпека інформаційного звалища на робочому місці службовця. Збірник матеріалів науково-практичної конференції «Інформатизація вищих навчальних закладів МВС України». Харків, 2008. С. 148 – 152.

Особистий внесок автора: охарактеризовано існуючі небезпеки інформаційного звалища на робочому місці службовця.

11. Громико О.І. The first step to wards providing information open accessibility. Міжвузівська науково-практична конференція «Science Looks Ahead» Тез. доп. Харків, 2013. С. 7 – 8.

12. Громико О.І. Перші зрушення на шляху забезпечення інформаційної відкритості державної влади. XIII Міжнародний науковий конгрес «Публічне управління: виклики XXI ст.» Тез. доп. Харків, 2013. С. 57

– 61.

13. Набока Л.В., Громико О.І. Удосконалення інституційного забезпечення діяльності органів публічної влади України в умовах розвитку електронного урядування. XV Міжнародний науковий конгрес «Публічне управління: стратегія реформ 2020». Тез. доп. Харків, 2015. С. 58 – 60.

Особистий внесок автора: визначено напрями удосконалення інституційного забезпечення діяльності органів публічної влади України.

14. Громико О.І. Роль інформаційно-комунікативних технологій (е-урядування) у процесі децентралізації влади та реформування системи державного управління. V Всеукраїнська науково-практична конференція «Актуальні проблеми державного управління» : Тез. доп. Івано-Франківськ, 2015. С. 10.

15. Громико О.І. Перспективи трансформації системи державного управління України в умовах становлення інформаційного суспільства. VII Міжнародна наукова конференція аспірантів та докторантів із державного управління : Тез. доп. Одеса, 2016. С. 81 – 84.

16. Громико О.І. Нові аспекти трансформації сучасної системи державного управління. Всеукраїнська науково-практична конференція викладачів і аспірантів «Правові, управлінські та економічні аспекти трансформації сучасного громадянського суспільства» : Тез. доп. Київ, 2016. С. 110 – 113.

17. Громико О.І. Вплив глобалізаційних тенденцій на систему державного управління в Україні. XVI Міжнародний науковий конгрес «Публічне управління XXI ст.: форсайтинг успіху», Харків, 2016. С. 166 – 168.

18. Громико О.І. Глобалізаційні тенденції в системі державного управління України. XVII Міжнародний науковий конгрес «Публічне управління XXI ст.:традиції та інновації», Харків, 2017. С. 120 – 122.

19. Громико О.І. Пріоритети системи державного управління з урахуванням глобальних тенденцій розвитку світового співтовариства.

Науково-практична конференція «Ноосферна парадигма в публічному управлінні: теорія, історія, сучасність» : Тез. доп. Харків, 2017. С. 94 – 96.

20. Громько Е.И., Громько И.А. Контроль в процессе трансформации системы государственного управления. Актуальные научные исследования в современном мире: сб. научных трудов : [в 2 ч.]. Вып. 2 (22), г. Переяслав-Хмельницкий. Переяслав-Хмельницкий, 2017. Ч. 2 С. 5 – 12.

Особистий внесок автора: обґрунтовано напрями вдосконалення контролю в процесі трансформації системи державного управління.

21. Громико О.І. Вплив інформаційного суспільства на трансформацію системи державного управління України. XIX Міжнародний науковий конгрес «Публічне управління XXI століття: синтез теорії та практики», Харків, 2019. С. 443 – 446.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	15
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА.....	26
1.1. Сутність та зміст системи державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства.....	26
1.2. Теоретичні основи механізмів державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства.....	45
1.3. Зарубіжний досвід державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства.....	62
Висновки до першого розділу.....	81
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ТА РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА.....	84
2.1. Аналіз розвитку інформаційного суспільства в Україні та результативність механізмів державного управління.....	84
2.2. Нормативно-правове забезпечення державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства.....	102
2.3. Проблеми та суперечності державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства.....	120
Висновки до другого розділу.....	139
РОЗДІЛ 3. ТРАНСФОРМАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА.....	142
3.1. Концептуальні засади стратегії трансформації державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства.....	142

3.2. Шляхи модернізації державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства в контексті європейської інтеграції України.....	158
3.3. Напрями удосконалення механізмів державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства.....	173
Висновки до третього розділу.....	189
ВИСНОВКИ.....	192
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	197
ДОДАТКИ.....	223

ВСТУП

Актуальність теми. Розвиток України, як сучасної держави, спроможної забезпечувати власні національні інтереси, значною мірою залежить від її повноцінного входження в європейський і світовий цивілізаційний процес, а ключовою умовою забезпечення належного місця країни у глобальному просторі є побудова інформаційного суспільства, яке прагне вести діалог з органами державної влади на якісно новому рівні. З появою зазначених потреб суспільства має змінюватися і система державного управління, якій для забезпечення ефективного функціонування необхідно адаптуватися до нових умов суспільного розвитку.

З метою забезпечення національних інтересів України щодо сталого розвитку економіки, громадянського суспільства і держави для досягнення зростання рівня та якості життя населення, дотримання конституційних прав і свобод людини, а також підтримуючи проголошені резолюцією Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй Глобальні цілі сталого розвитку до 2030 року та результати їх адаптації з урахуванням специфіки розвитку України, передбачено дотримання Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року, серед яких: сприяння побудові миролюбного й відкритого суспільства в інтересах сталого розвитку, забезпечення доступу до правосуддя для всіх і створення ефективних, підзвітних та заснованих на широкій участі інституцій на всіх рівнях.

Всі зазначені вище аспекти мають безпосереднє відношення до розвитку інформаційного суспільства і вимагають відповідного державного управління. Існуючі в Україні механізми державного управління здебільшого стримують вирішення існуючих проблем у цій сфері суспільного розвитку, тому виникає об'єктивна необхідність подальшого удосконалення механізмів державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства в Україні, що й обумовлює актуальність дисертаційного дослідження.

Теоретико-методологічним підґрунтям дисертаційного дослідження стали наукові праці з актуальних проблем державного управління таких вчених, як: Л. Антонова, В. Бакуменко, М. Білинська, К. Ващенко, А. Дегтяр, О. Дацій, С. Домбровська, І. Драган, Ю. Древаль, В. Воротін, О. Крюков, В. Ковальчук, М. Латинін, І. Лопушинський, В. Маліков, С. Майстро, І. Парубчак, П. Покатаєв, А. Ромін, О. Радченко, В. Садковий, В. Сиченко, В. Степанов, В. Стрельцов, Ю. Ульянченко, Е. Щепанський та інші.

Основу концепції інформаційного суспільства, як різновиду теорії постіндустріального суспільства, було закладено зарубіжними вченими: М. Арнбергом, Д. Беллом, Г. Бехманном, Дж. Бенігером, Н. Винером, А. Вінбергом, М. Маклюеном, Й. Масудою, Р. Тейлором, Е. Тоффлером, Ю. Хабермасом та іншими.

Дослідженню питань концептуального, правового, інституційного забезпечення державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства присвятили наукові праці вчені: В. Бабаєв, В. Бебик, В. Гавриловський, С. Гайдученко, А. Гальчинський, С. Гнатюк, В. Дубов, В. Дзюнзюк, М. Згуровський, Р. Калюжний, П. Клімушин, А. Колодюк, В. Мороз, М. Новікова, О. Ожеван, Г. Ортіна, В. Шамрай, В. Цимбалюк та інші.

Разом з тим, можна відзначити, що у більшості досліджень увага переважно зосереджується на технічних аспектах розвитку інформаційного суспільства, впровадженні цифрових технологій, електронному урядуванні, наданні електронних державних послуг, у той час як питання комплексної трансформації системи державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства залишаються недостатньо вивченими. Саме необхідність узагальнення і систематизації змін, які відбуваються в системі державного управління України, дослідження теоретичних основ становлення і розвитку інформаційного суспільства, його впливу на процеси побудови і функціонування системи органів державного управління і зумовили вибір теми дослідження і його структурну побудову, наукове і

практичне значення.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана в навчально-науково-виробничому центрі Національного університету цивільного захисту України в межах науково-дослідної роботи «Розробка механізмів державного управління соціально-економічною сферою та її галузями в контексті забезпечення безпеки українського суспільства» (ДР № 0118U001007). Внесок здобувача полягає в обґрунтуванні концептуальних підходів та напрямів удосконалення механізмів державного управління України в умовах розвитку інформаційного суспільства.

Мета і завдання дослідження. Мета дисертаційного дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні, опрацюванні науково-прикладних підходів, методичних положень і практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізмів державного управління України в умовах розвитку інформаційного суспільства.

Для досягнення зазначеної мети в дослідженні поставлені й вирішені такі завдання:

- узагальнити теоретичні підходи до визначення сутності та змісту державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства;
- узагальнити зарубіжний досвід державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства та визначити можливості його адаптації до національних умов;
- охарактеризувати сучасний стан та результативність державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства;
- визначити проблеми та суперечності державного управління України в умовах розвитку інформаційного суспільства;
- обґрунтувати концептуальні засади стратегії трансформації державного управління України в умовах розвитку інформаційного суспільства;
- окреслити шляхи модернізації державного управління в умовах

розвитку інформаційного суспільства в контексті європейської інтеграції України;

– визначити напрями удосконалення механізмів державного управління України в умовах розвитку інформаційного суспільства.

Об'єктом дослідження є державне управління в умовах розвитку інформаційного суспільства.

Предметом дослідження є механізми державного управління України в умовах розвитку інформаційного суспільства.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети у процесі дослідження використані загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання. Методологічною основою дисертаційної роботи став діалектичний метод за допомогою якого з'ясовано сутність та зміст державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства.

Дисертаційне дослідження ґрунтується на використанні *системного підходу*, який полягає в комплексному дослідженні механізмів державного управління України в умовах розвитку інформаційного суспільства.

Окрім того, у роботі застосовувались методи, які використовуються як на емпіричному, так і теоретичному рівнях, а саме: *логіко-семантичний* – для поглиблення понятійного апарату та визначенні сутності та змісту механізмів державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства; *порівняльного аналізу* – для дослідження методологічних підходів, концепцій, розробок і пропозицій провідних українських і зарубіжних вчених та виявлення закономірностей, відмінностей, особливостей та спільних характеристик механізмів державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства в країнах світу; *системно-аналітичний* – для аналізу законодавчих актів та інших нормативних документів щодо особливостей функціонування механізмів державного управління України в умовах розвитку інформаційного суспільства; комплексний та структурно-функціональний – для дослідження системи органів державного управління, відповідальних за розвиток інформаційного суспільства для визначення

оптимальних варіантів побудови системи органів державного управління на всіх рівнях та розробки пропозицій щодо удосконалення їх адміністративно-правового статусу, методів і форм їх діяльності; *логічного моделювання та конструювання* – для класифікації чинників зовнішнього і внутрішнього середовища, що впливають на функціонування механізмів державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства; *статистичні* – для виявлення темпів змін окремих показників, ступеня їх впливу на динаміку розвитку інформаційного суспільства в Україні; *аналізу та синтезу* – для оцінки динаміки та результативності механізмів державного управління України в умовах розвитку інформаційного суспільства; *спостереження та теоретичного узагальнення* – для розкриття причин, які негативно впливають на розвиток інформаційного суспільства в Україні в сучасних умовах; *абстрактно-логічний* – для узагальнення теоретичних положень, встановлення причинно-наслідкових зв'язків і формування висновків та пропозицій.

Інформаційними джерелами дослідження стали закони України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, нормативно-правові та аналітичні документи Міністерства цифрової трансформації України, програмні документи державних органів України, офіційні матеріали Державної служби статистики України, монографії та статті українських і зарубіжних авторів, особисті дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в обґрунтуванні теоретичних положень і розробці практично-прикладних рекомендацій щодо напрямів удосконалення механізмів державного управління України в умовах розвитку інформаційного суспільства.

У межах дослідження одержано результати, що відрізняються науковою новизною і розкривають логіку та зміст дисертаційної роботи, а саме:

уперше:

– обґрунтовано концептуальні засади стратегії державного управління

в умовах розвитку інформаційного суспільства в Україні з урахуванням існуючого зарубіжного досвіду, спрямованої на посилення взаємодії публічної влади та громадянського суспільства, в якій виокремлено функціонування інтеграційно-правового, адміністративно-організаційного, фінансово-економічного, інформаційно-комунікаційного механізмів, визначено стратегічні цілі, методи, інструменти, принципи реалізації, перелік яких запропоновано доповнити принципами професійного, інформаційно-аналітичного й технічного регулювання інформаційних потоків вхідної, внутрішньої та вихідної інформації, що дозволить визначати й підвищувати рівень відповідальності за збір, збереження, обробку, використання інформації у системі державного управління, забезпечити професійний інформаційно-технічний супровід діяльності органів державної влади та сприятиме формуванню сервіс-орієнтованої держави в ризик-орієнтованих умовах сучасного світу, нових соціальних обмежень та запровадження карантинних заходів через пандемію;

удосконалено:

– теоретико-методичні підходи щодо особливостей перетворення традиційної моделі державного управління (як організуючого і регулюючого впливу держави на суспільну життєдіяльність людей з метою її упорядкування, збереження або перетворення, що спирається на її владну силу) на модель публічного управління в умовах розбудови інформаційного суспільства та визначено зміни у структурно-функціональному забезпеченні діяльності органів державної влади, які мають полягати у необхідності побудови «електронної держави», як способу організації державної влади на основі використання інформаційно-комунікаційних технологій, що визначає концепцію розвитку сучасного суспільства і передбачає функціонування «електронного уряду» (виконавчої влади), «електронного парламенту» (законодавчої влади), «електронного правосуддя» (судової влади), що забезпечить більш тісну взаємодію органів влади та громадян за предметно-функціональною ознакою, а також персоналізовану відповідальність при

організації відповідної інформаційної взаємодії;

– теоретико-методичні підходи щодо визначення напрямів удосконалення механізмів державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства через: перехід публічного управління на всебічну діджиталізацію та перехід системи комунікації у цифровий формат; законодавче, організаційне, техніко-технологічне забезпечення доступності електронних послуг; подальше впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у сферу взаємодії між державою, населенням та приватним сектором; запровадження різних форм електронної участі громадськості у політичному процесі та управлінні державними справами, як необхідної передумови залучення громадянського суспільства в процеси прийняття та реалізації важливих державно управлінських рішень різного рівня з метою посилення їх публічного характеру та подальшої європейської інтеграції України;

дістало подальший розвиток:

– категоріально-понятійний апарат державно-управлінської науки шляхом уточнення змісту понять «державне управління в умовах розвитку інформаційного суспільства», «механізм державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства», що пов'язано з необхідністю адаптації їх змісту до існуючих викликів сьогодення, що, на відміну від існуючих визначень, передбачає тлумачення поняття «державне управління в умовах розвитку інформаційного суспільства», як процес глибоких внутрішніх перетворень, які відбуваються у системі державного управління під впливом факторів зовнішнього і внутрішнього середовищ та супроводжуються змінами її змісту, форм і принципів організації з метою досягнення більш високого рівня упорядкування її компонентів, підвищення якості й результативності впливу на розвиток громадянського суспільства, забезпечення формування сервіс-орієнтованої держави, розвитку взаємодії публічного управління, громадян та приватного сектору на основі впровадження інформаційно-комунікаційних і цифрових технологій;

– теоретичне обґрунтування концептуальних етапів формування та розвитку системи державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства в Україні, а саме: етап розвитку мережі Інтернет, який заклав основу для появи перших нормативно-правових документів, спрямованих на інформатизацію державного управління (90-ті роки ХХ ст.); етап розробки концептуальних положень процесу інформатизації системи державного управління в контексті формування концепції побудови інформаційного суспільства через реалізацію програм національного, регіонального та місцевого рівнів (2000-2015 рр.); етап спрямування системи державного управління на забезпечення рівного доступу до інформаційних ресурсів, розвиток цифрового контенту, забезпечення безпеки в інформаційному суспільстві, формування концепції розвитку цифрової економіки та інформаційного громадянського суспільства в Україні (з 2016 р. до тепер);

– узагальнення загальносвітових тенденцій та систематизація концептуальних підходів щодо особливостей державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства дозволило виявити такі інваріантні властивості, що виступають основою розвитку інформаційного суспільства в зарубіжних країнах (лібералізація ринку телекомунікацій, створення мереж та інформаційних супермагістралей і їх захист на інформаційних ринках, створення єдиного цифрового ринку публічних послуг, спрощення он-лайн доступу до публічних послуг; створення сприятливих умов для розвитку цифрових мереж та надання цифрових послуг), що дало змогу розробити практичні рекомендації щодо напрямів удосконалення механізмів державного управління та надати їм комплексного та цілеспрямованого характеру, що сприятиме розвитку інформаційного суспільства в Україні відповідно до існуючих європейських стандартів та передових світових практик.

Практичне значення одержаних результатів полягає в узагальненні та доповненні існуючих знань, теоретико-методичних підходів щодо обґрунтування напрямів удосконалення механізмів державного управління

України в умовах розвитку інформаційного суспільства.

Департаментом економіки і міжнародних відносин Харківської обласної державної адміністрації пропозиції щодо перспектив розвитку системи надання адміністративних послуг, формування сучасної цифрової інфраструктури, орієнтованих на забезпечення сприятливих умов для стійкого економічного розвитку Харківської області розглянуто та використано при підготовці аналітичних матеріалів для складання Програми економічного і соціального розвитку Харківської області на 2021 р., зокрема для формування пріоритетів та основних завдань соціально-економічного розвитку регіону (довідка № 01-25/983 від 15.03.2021 р.).

Богодухівською районною державною адміністрацією Харківської області розглянуто, схвалено та використовуються у робочих програмах, планах заходів та Перспективному плані (основних напрямках діяльності) на 2021 р. запропоновані цифрові механізми, спрямовані на посилення прозорості та ефективності діяльності адміністрації, вдосконалення структурно-функціонального забезпечення діяльності структурних підрозділів, впровадження сучасних технологій та інструментів прийняття управлінських рішень, обміну адміністративною інформацією, застосування нових форм надання адміністративних послуг населенню (довідка № 01-24/681 від 11.03.2021 р.).

Результати дисертаційного дослідження, а саме: поглиблення понятійно-категоріального апарату, виокремлення механізмів державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства та визначення напрямів їх удосконалення використовуються при викладанні навчальних дисциплін «Державна політика: аналіз та механізми впровадження» та «Інформаційна політика в Україні» за програмою підготовки магістрів за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» у Національному університеті цивільного захисту України (акт № 7 від 20.01.2021 р.).

Основні положення, висновки та пропозиції можуть бути використані в

практичній діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування для подальшого удосконалення механізмів державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства в контексті формування та реалізації державної інформаційної політики та політики цифровізації України, в тому числі на регіональному та місцевому рівнях.

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійною науковою працею і містить одержані здобувачем особисто нові результати в галузі науки державного управління, які у сукупності сприяють розв'язанню науково-прикладного завдання, що полягає в обґрунтуванні напрямів удосконалення механізмів державного управління України в умовах розвитку інформаційного суспільства. Особистий внесок здобувача в спільних наукових роботах наведено у списку опублікованих праць за темою дисертації.

Апробація результатів дисертації. Основні результати дисертаційного дослідження оприлюднені в матеріалах XIX Міжнародного наукового конгресу «Публічне управління XXI століття: синтез теорії та практики» (м. Харків, 2019), XVII Міжнародного наукового конгресу «Публічне управління XXI ст.: традиції та інновації» (м. Харків, 2017), науково-практичної конференції «Ноосферна парадигма в публічному управлінні: теорія, історія, сучасність» (м. Харків, 2017), науково-практичної конференції «Актуальные научные исследования в современном мире» (м. Переяслав-Хмельницький, 2017), VII Міжнародної наукової конференції аспірантів та докторантів із державного управління (м. Одеса, 2016), Всеукраїнської науково-практичної конференції викладачів і аспірантів «Правові, управлінські та економічні аспекти трансформації сучасного громадянського суспільства» (м. Київ, 2016), XVI Міжнародного наукового конгресу «Публічне управління XXI ст.: форсайтінг успіху» (м. Харків, 2016), V Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми державного управління» (м. Івано-Франківськ, 2015), XV Міжнародного наукового конгресу «Публічне управління: стратегія реформ 2020» (м. Харків, 2015), Міжвузівської

науково-практичної конференції «Science Looks Ahead» (м. Харків, 2013), XIII Міжнародного наукового конгресу «Публічне управління: виклики XXI ст.» (м. Харків, 2013), науково-практичних конференцій: «Інформатизація вищих навчальних закладів МВС України» (м. Харків, 2008), «Інформатизація вищих навчальних закладів МВС України» (м. Харків, 2007), «Інформація та інформатизація» (м. Харків, 2003).

Публікації. Основні положення і результати дослідження висвітлено в 21 публікації, із них: 1 колективна монографія, 5 статей у наукових фахових виданнях з державного управління, з них 1 стаття в іноземному виданні, 15 тез конференцій. Загальний обсяг публікації, що належать особисто здобувачу, становить 3,2 др. арк.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

1.1. Сутність та зміст системи державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства

Формування держави у різних народів світу відбулося (відбувається) по-різному, але завжди напрям залежить від стану диференціації суспільства на основі якого вона створюється. Суспільство це найбільше об'єднання людей, тісно пов'язаних між собою різноманітними взаємозв'язками, загальною територією, культурою. Якщо розглядати суспільство як систему, що трансформується, то на передній план виходять процеси розвитку, зміни суспільних відносин. Суспільство є конкретною історичною системою сформованих закономірним чином відносин, зв'язків, у які люди вступають у процесі своєї життєдіяльності. У цьому сенсі держава – надзвичайно складне, історично мінливе явище. Пізнання якостей і ознак держави залежить від постійної зміни економічних, соціальних, класових, духовних, релігійних, національних та інших факторів, що визначають її сутність і зміст.

В науці існує велика кількість теорій походження держав (теологічна, антропологічна або патріархальна, договірна, психологічна тощо). Різноманітність теорій походження держав пояснюється відмінністю ідеологічних і філософських культур, історичних і соціальних умов, у яких жили автори цих теорій [142; 145].

В античності та середньовіччі переважали концепції, що ототожнювали державу і суспільство, згідно з якими держава та право представлялися як явища вічні, котрі виникли з самого початку разом із суспільством. Однак переважна більшість сучасних теорій походження держави та права розрізняють державу та суспільство, виділяючи історичні періоди, які

передували державотворенню.

Дійсно, держава, як продукт суспільного розвитку, є складним соціальним явищем, тісно пов'язаним і багато у чому залежним від стану розвитку суспільства в конкретну історичну епоху. Протягом століть мислителі намагаються зрозуміти, що являє собою держава, чому вона виникає і необхідна людству, якою є природа держави, що відрізняє її від інших організацій, створених людьми. На ці питання існує багато різних відповідей. Деякі збігаються, інші виглядають абсолютно незалежними, оскільки є принципово протилежними одна одній тощо [142; 145].

Як зазначають О. Зайчук, Н. Оніщенко [118] науковість цих поглядів на державу визначається ступенями зрілості людської думки у той чи інший період розвитку суспільства. Досить часто поняття про державу базувалося не на історичній дійсності, а на деякому ідеальному уявленні. Замість того, щоб визначити, що таке «держава», часто лише йдеться про те, якою вона повинна бути.

Визначення держави зустрічається вже у мислителів стародавніх часів.

Аристотель вбачав у ній зосередження всіх розумових і моральних інтересів громадян (держава – це зосередження, що забезпечує політичне життя народу) [10].

Цицерон визначав державу як союз людей, об'єднаних загальними основами права і загальної користі [12].

Гоббс Т. назвав державу «природним тілом» [14].

Кант І. вважав, що держава – це об'єднання людей, підвладних правовим законам. Г. Гегель писав про державу як про «плин бога у світі» [14].

З часом характеристики держави поглиблювалися, ставали ширшими і точнішими.

Відомий юрист М. Коркунов [15] вважає, що держава – це громадянський союз, де вчиняється примус над вільними людьми. Близьким є визначення держави В. Хвостова: держава – це одна з форм людського

спілкування, один з видів громадянських союзів; держава – це союз вільних людей, що живуть на певній території і підкоряються примусовій і самостійній владі.

Дуже прогресивним для свого часу стало визначення держави Б. Кістяківського [67], який називав державу правовою організацією народу, що володіє у всій повноті своєю власною, самостійною і первинною, тобто ні від кого не залежною, владою.

Після Жовтневої революції у радянській юридичній літературі на довгі роки утвердився однобічний підхід до даного питання. Держава визначалася тільки як політична організація економічно пануючого класу, що має такий апарат примусу, як класова диктатура, апарат класового насильства.

В 60-і рр. ХХ ст. в СРСР панувала ідея загальнонародної держави.

У сучасній науковій літературі досить часто застосовується більш широке визначення поняття держави, а саме, як особливої організації публічної влади одного класу, блоку класових сил, соціальної групи, всього народу, що має спеціальний апарат управління та примусу, є офіційним представником суспільства і забезпечує його інтеграцію. Державний апарат, проте, відокремлюється від суспільства і не збігається з ним, у певній ситуації стає антиподом суспільству, що може породжувати серйозні протиріччя між суспільством і владою. У інших обставинах суспільство є системою, у яку державний апарат вписується досить природно, діє адекватно суспільним потребам й інтересам. Тоді таке суспільство вважається сильним громадянським суспільством, а держава – правовою [192].

Порівнюючи визначення поняття держава за різними теоріями походження держав стає зрозумілим, що держава є складною соціальною системою, яка характеризується певними елементами, формами прояву, змістом, але її головним функціональним призначенням є організуючий вплив на суспільство. Зазначена ознака вирізняє її серед інших форм об'єднання людей. Суспільство, в свою чергу, наділяє державу владою і

надає їй монополне право на застосування примусу.

Аналізуючи попередні трактування поняття держави, не можна не висловити заперечень проти визначень, у яких відсутня така її якісна ознака, як наявність апарату управління і примусу. Держава, що відповідає інтересам усіх не може існувати без апарату управління і примусу, без цієї іманентної якості державної влади. Причому баланс між управлінням і примусом у тій чи іншій державі у певних історичних умовах може бути різним. У залежності від цих вимог у деяких країнах посилюється елемент керівництва, управління без активного використання примусових ресурсів, у інших – навпаки.

В сучасних умовах все частіше перетворення в системі державного управління пов'язують з реакцією на світові глобалізаційні тенденції. Дійсно, в даний час процес глобалізації стає реальністю незалежно від того, усвідомили ми це чи ще ні, а він означає зміну всієї парадигми життя людства в цілому і кожної окремої людини. Різні прояви глобалізаційних явищ і стратегій стають предметом обговорення для представників найрізноманітніших галузей знання – від економіки до естетики. Сучасна глобалізація – це глобалізація: ризиків, соціально-політичних конфліктів, екологічної кризи, тероризму та організованої злочинності; вона загострює багато колишніх проблем, роблячи їх загальними і всеохоплюючими [205].

Як вказує Є. Оглезнев: «кумулятивні наслідки глобалізації, які проявляються в капіталістичних країнах, свідчать про те, що вони переживають процес глибокої трансформації, в ході якої їх владні повноваження, ролі та функції переосмислюються, перебудовуються і вступають в проміжну сферу глобалізуючих і регіоналізуючих систем і структур» [130].

Глобалізація як явище гіперсоціального характеру впливає на всі полюси суспільного буття в тому числі на політичний, державно-владний, економічний та правовий. Не дивлячись на те, що у міжнародному та українському науковому колах робляться певні спроби розробити

концептуальну стратегію програмування глобалізаційних явищ, ще і досі залишається не виробленою єдина гносеологічно-правова концепція глобалізації, яка могла б стати основою розуміння загальнопланетарної трансформації устрою держави, права, влади, суспільства та окремої особистості.

Під впливом глобалізації змінилося багато сутнісних моментів сучасних держав, але незмінним залишається головна ознака будь-якої держави – наявність влади. З цього випливає, що державна влада, покладена в основу держави є її обов'язковим атрибутом задля забезпечення існування самої держави, досягнення її цілей і цілей суспільства, яке є джерелом влади (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Взаємозв'язок ключових ланок системи державного будівництва

У її найширшому розумінні влада – це здатність впливати на події та явища, відносини між людьми і з навколишнім світом. Влада є соціальною категорією. Питання про владу виникає завжди, коли мова йде про стосунки між людьми.

Реалізація влади на державному рівні вимагає високої організованості,

злагодженості та взаємодії спеціально створених органів установ, підприємств та інших організацій. Останні є складовими частинами єдиного механізму державної влади. Державна влада має здатність впливати на процеси в суспільстві, а зміни суспільства, як керованої підсистеми, безперечно приводять до відповідних перетворень керуючої підсистеми.

У зв'язку з цим система державного управління повинна мати адаптаційні механізми: з одного боку трансформуючись підлаштовуватись під вимоги суспільства, з іншого – зберігати основи державності.

Бакуменко В. в енциклопедичному словнику державного управління [80] називає діяльність держави (органів державної влади), спрямовану на створення умов для якнайповнішої реалізації функцій держави, основних прав і свобод громадян, узгодження різноманітних груп інтересів у суспільстві та між державою і суспільством, забезпечення суспільного розвитку відповідними ресурсами – терміном державне управління. А докорінне перетворення форми та змісту управлінської системи, досягнення нового якісного стану її організації та функціонування, перехід до нових принципів управління – управлінськими трансформаціями.

Але наведені в енциклопедичному словнику державного управління терміни не повною мірою розкривають сутність і зміст поняття «система державного управління».

Описані перетворення є скоріше наслідком функціонування системи державного управління, разом з цим, система державного управління це складна цілісна система, що органічно поєднує у своєму складі: суб'єкт управління (керуючу систему); об'єкт управління (керовану систему); і всю сукупність різноманітних зв'язків, які при цьому здійснюються (систему управлінських відносин щодо їх взаємодії).

У ході функціонування системи, у тому числі і системи державного управління взаємного впливу зазнають усі сторони-учасниці, весь управлінський процес, всі стадії прийняття і реалізації рішень, вся управлінська діяльність. В кожному випадку ці стосунки впливають на склад

учасників, методи й форми роботи, вибір технологій управлінських операцій і процедур тощо. При вивченні процесів трансформації, що відбуваються в системі державного управління аналізу підлягають всі складові системи: суб'єкт управління, об'єкт управління, сукупність різноманітних зв'язків. Всі елементи системи фактично є самостійними підсистемами, в яких теж відбуваються процеси перетворень.

Згідно із запропонованою Н. Мельтюховою [16] класифікацією інтересів суб'єкта і об'єкта системи державного управління, їх інтереси можуть змінюватись по відношенню до кожного з компонентів системи управління: структури, функцій, інформації, техніки, технологій, методів.

Продовжуючи думку Н. Мельтюхової можна стверджувати, що модель системи державного управління не є і не може бути статичною. Інтереси суб'єкта і об'єкта системи постійно змінюються, впливаючи прямо чи опосередковано на процеси трансформації системи державного управління. Слід також підкреслити, що точкою відліку для вивчення трансформації системи державного управління умовно можна вважати вивчення моделі системи державного управління, яка склалася в конкретному суспільстві конкретної держави на конкретному історичному етапі її розвитку.

При визначенні змісту системи державного управління важливим є встановлення відповідності структури, функцій, методів діяльності суб'єкта особливостям об'єкта управління, оскільки чим вищою є ця відповідність, тим ефективнішою є система державного управління в цілому в конкретно визначений історичний етап розвитку.

У державному управлінні суб'єкт – це складна система державних органів, які є носіями повноважень щодо практичного здійснення функцій управління, тобто цілеспрямованого управлінського впливу на відповідні об'єкти управління. Окрім того, суб'єктом управління можуть бути: особи, організації, їх системи, які управляють підпорядкованими їм особами, організаціями та їх системами, сукупність посадових осіб, що займаються управлінською організаційною діяльністю, тобто апарат управління; органи

влади, установи, підрозділи апарату управління чи посадові особи, які виробляють і ухвалюють рішення, здійснюють керуючий вплив на підпорядковані об'єкти управління.

Втім особливості побудови та діяльності суб'єкта управління значною мірою визначаються своєрідністю об'єкта управління, під яким розуміють: суспільні відносини, види діяльності, соціальні ролі, що безпосередньо пов'язані з відтворенням матеріальних і духовних продуктів та соціальних умов життєдіяльності людей, суспільство в цілому, адміністративно-територіальні утворення, процеси, галузі, сфери діяльності, організації, колективи, окрема людина, на якій спрямовано направляючі, організуючі та контролюючі дії відповідних суб'єктів управління; різноманітні матеріальні й духовні блага, які є основою задоволення загальних і часткових, перспективних і поточних соціальних інтересів.

Процеси змін у суб'єкті системи державного управління завжди відповідають змінам, що відбуваються у об'єкті управління. Фактично процеси внутрішніх трансформацій суб'єкта і об'єкта управління є результатом змін, що відбуваються у їх внутрішньому та зовнішньому середовищах. Зазначені процеси є взаємопов'язаними та взаємозалежними. Причинами та поштовхами ж до їх виникнення є інтереси обох сторін управлінських взаємозв'язків. Втім інтереси сторін не завжди можуть збігатися.

Слід також зазначити, що наслідки змін в системі не є самоціллю або кінцевим результатом трансформації системи, вони стають початком до «нових» процесів. Тільки вивчення особливостей конкретно-історичної обстановки відповідної епохи, взаємозв'язків і взаємообумовленостей подій, з точки зору того, як, в силу яких причин, де і коли виникло те чи інше явище, який шлях воно пройшло, які оцінки давалися йому на тому чи іншому етапі розвитку дозволяють фіксувати і робити висновки про факти змін системи державного управління, а також робити висновки про напрямки в яких відбувалися перетворення системи.

Виходячи з цього можна зробити висновок, що для вивчення процесів, які відбуваються у системі державного управління доречним є використання принципу історизму сучасної філософії пізнання. Зазначений принцип у вивченні механізмів державного управління, у порівнянні з іншими принципами пізнання, дозволяє вивчати процеси, що відбуваються в системі з моменту їх виникнення та розвитку, в їх зв'язку з конкретними умовами. Загалом, дотримання цього принципу означає розгляд історичних явищ в саморозвитку, тобто допомагає встановити причини їх зародження, виявити якісні зміни на різних етапах, зрозуміти, на що перетворилося дане явище в ході діалектичного розвитку. Це дає можливість вивчити будь-яке явище з моменту виникнення і простежити весь процес його розвитку в історичній ретроспективі.

Невід'ємною складовою системи державного управління є її розвиток, функціонування. Розвиток будь-якої соціальної системи це, в першу чергу, відповідь на процеси розвитку суспільства в цілому. Разом з цим, спираючись на принцип об'єктивності в дослідженні державного управління (принцип об'єктивності націлений на забезпечення правильного розуміння характеру відносин між суб'єктом і об'єктом у процесі пізнання), його системний розвиток в кожній окремій країні необхідно вивчати з урахуванням історії, традицій, тенденцій, особливостей розвитку суспільства та державного будівництва як у цій країні, так і у світі в цілому.

Слід відзначити, що останнім часом на зміни в розумінні сутності державного управління окрім глобалізації все активніше впливає розвиток демократії та громадянського суспільства у світі та в Україні зокрема.

Відтак сьогодні аспект взаємодії держави і громадянського суспільства в державному управлінні стає дуже важливим на відміну від традиційного бачення державного управління як організуючого і регулюючого впливу держави на суспільну життєдіяльність людей з метою її упорядкування, зберігання або перетворення, що спирається на її владну силу.

При цьому, слід погодитись з думкою В. Бакуменка [15], який вважає,

що державне управління має сенс лише тоді, коли є діяльністю системи, яка характеризується:

- місією (ієрархія цілей, стратегія розвитку, державна політика);
- функціональною структурою (сукупність органів державної влади з їх функціями та завданнями);
- засобами (державно-управлінські технології, методи, процедури);
- ресурсами (фінансові, матеріально технічні, технологічні, інформаційні, кадрові);
- адміністративною культурою;
- професійною державною службою;
- наукою державного управління.

Перелічені характеристики (або ознаки) утворюють своєрідну спрощену модель системи державного управління. Але запропонована модель є дуже умовною і не дозволяє всебічно вивчити питання про можливі напрямки і подальші наслідки трансформації системи державного управління.

Для комплексного вивчення питання про напрямки розвитку системи державного управління будь-якої держави необхідним є, окрім перелічених ознак, вивчення ознак суспільства і держави, що розглядаються. У кожній окремо взятій країні вони різні, мають свої особливості, специфіку та спрямованість.

Тільки проаналізувавши систему державного управління з урахуванням особливостей її місця в загальній системі державного будівництва (рис. 1.2) можна виявити ймовірні джерела та напрямки трансформаційних процесів системи державного управління конкретної держави.

На рисунку зазначено, що першочерговою базовою ланкою в системі державного будівництва є суспільство. Ключовими ознаками суспільства є територія, люди, які чимось об'єднані, зайняті, і це дозволяє відрізнити їх від інших. Тобто до ознак суспільства можна віднести соціальні зв'язки між людьми. Окрім того, зазначеній спільноті людей чомусь необхідно вигідно

жити в суспільстві. І ця суспільна мета теж відіграє роль ознаки суспільства.

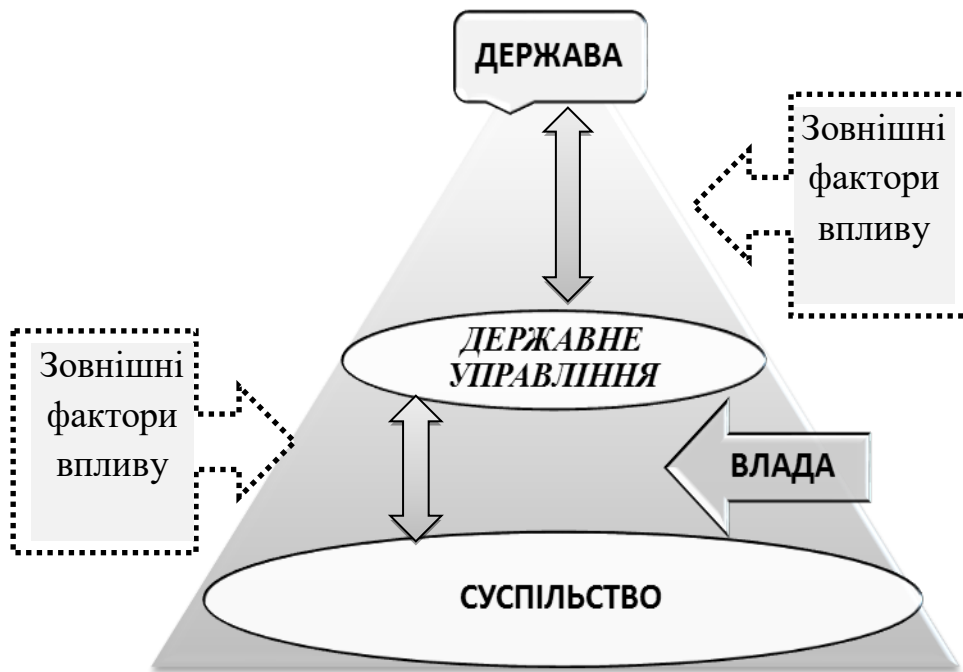

Рис. 1.2. Місце системи державного управління в загальній системі державного будівництва

Утворюючись, держава стає формою організації суспільства, а державна влада – способом керівництва (керування) цим суспільством. Тому для складання моделі системи державного управління будь-якої країни обов'язковими є особливі ознаки конкретної держави. А це, окрім характеристик території і населення, механізми організації і реалізації публічної влади, питання про суверенітет, про права на видання законів, встановлення і стягнення податків, застосування примусу. Іншими словами – визначенню підлягає форма правління, режим, устрій держави, що розглядається [145].

Додамо, що у кожній країні існує тільки одна державна влада, яка поширюється на всіх членів суспільства. Держава здійснює свою владу на певній території по відношенню до суспільства через спеціальний апарат (механізм) державної влади, організовуючи цей апарат (механізм) через

окрему модель системи державного управління країною.

Разом з цим на трансформацію системи державного управління окрім внутрішніх факторів сприяють і зовнішні фактори (політичні, економічні, соціальні, моральні тощо). Не можна досягти досконалості у вивченні будь-якої системи відірвавши її від інших. Під впливом зовнішнього середовища, зовнішніх факторів теж постійно відбуваються трансформації в системі: змінюються елементи, взаємозв'язки, структурні та функціональні властивості, ресурсне забезпечення тощо. Все це стає поштовхом для перегляду структур, цілей, функцій, принципів, форм, методів, процедур державного управління. Отже, зазначені системні взаємозв'язки є обов'язковими для вивчення питання трансформації системи державного управління тому що відіграють роль рушійної сили, чинників, причин, напрямків подальшої трансформації системи.

Комплексний характер теми дисертації зумовив необхідність звернення до досліджень цілої низки наукових напрямків і шкіл, які в сукупності склали теоретико-методичну основу дисертаційного дослідження. До числа таких напрямків автор відносить, перш за все, такі ідеї і теорії, які з різних сторін розкривають проблему взаємовідносин суспільства і влади. Ця проблема привертала увагу ще античних філософів Аристотеля і Платона [10; 142], які заклали основи наукового осмислення мистецтва управління суспільством, складовою частиною якого є з'ясування значення інформації в процесі здійснення державного управління.

Важливе значення для розкриття теми дослідження є фундаментальні дослідження західних авторів Н. Вінера, К. Шеннона, А. Урсула, які присвячено науковому осмисленню феномена інформації, формування інформаційного простору. У дисертації також активно використовувалися соціологічні теорії М. Вебера, К. Поппера, К. Ясперса, Ю. Габермаса, Т. Адорно та інших класиків сучасної соціології, які детально описують роль засобів масової комунікації та масової інформації в державному управлінні та політиці в цілому [5; 30;217].

В той же час, незважаючи на різноманіття наукових розробок, в різному ступені пов'язаних з досліджуваною в дисертаційній роботі проблемою, більшість з них зосереджені на окремих аспектах державної інформаційної політики. Що ж стосується комплексних досліджень проблеми, заснованих на системному підході до вивчення державної інформаційної політики з урахуванням багатоаспектності об'єкта дослідження, то подальшого наукового опрацювання потребують проблеми інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади та управління, інформатизації управлінських структур, побудови єдиного інформаційного простору в Україні.

Відбувається поступове входження в доктрину терміну «електронне державне управління» – це цілеспрямована співучасть і вплив суб'єктів всіх гілок і органів державної влади на різні сфери суспільного життя з використанням інформаційно-комунікаційних технологій з метою підвищення ефективності державного управління, оперативного здійснення взаємодії між державними органами, а також спрощення процедур взаємодії держави з неурядовими організаціями, бізнесом, населенням в сфері надання електронних послуг. Електронне державне управління направлено також на досягнення таких позитивних цілей, як зниження рівня бюрократизації та корумпованості в системі державної влади [189].

Звісно ж важливим є перехід від термінологічної проблеми електронного уряду до ефективності державного управління. Це дозволяє відійти від продиктованого нормативними документами «прикріплення» електронного уряду до публічних послуг і акценту лише на внутрішні аспекти організації влади. Адже електронний уряд є не тільки технологічним рішенням, але і ефективним інструментом, засобом, способом масштабного інформаційного перетворення держави і суспільства шляхом глобального впровадження і поширення інформаційно-комунікаційних технологій в усіх державних і громадських сферах діяльності.

Під електронним урядом розуміється нова форма організації діяльності

органів державної влади, що забезпечується за рахунок широкого застосування інформаційно-комунікаційних технологій, якісно новий рівень оперативності й зручності отримання організаціями та громадянами державних послуг та інформації про результати діяльності державних органів [103].

Іншим науковим напрямком, безпосередньо пов'язаним з досліджуваною в дисертації проблемою, є концепція постіндустріального суспільства та концепція інформаційного суспільства. Стрімке поширення інформаційних технологій у всіх галузях життєдіяльності суспільства і держави кинуло виклик сформованим шаблонам суспільного життя.

Слід зазначити, що в дослідженні постіндустріалізму, інформаційної епохи і інформаційного суспільства українська наукова думка ще не посіла належного їй місця, поки що пріоритет в цій сфері, як і раніше належить представникам західної наукової думки.

Проблеми побудови інформаційного суспільства глибоко досліджені в теоріях постіндустріального суспільства і теоріях інформаційного суспільства західних вчених-дослідників ХХ століття Д. Белла, Е. Гідденс, М. Кастельс, Е. Тоффлера та ін. [20; 38; 97; 198].

Інформаційне суспільство не просто прискорює модернізацію, а й впливає на її якісний зміст. Розпочавшись з забезпечувальної ролі, ІКТ привели до створення нових механізмів прямого і зворотного зв'язку, які впроваджуються в державне управління і змінюють його зсередини.

Різні галузі науки вивчають інформатизацію суспільства – організаційний, соціально-економічний і науково-технічний процес створення сприятливих умов для задоволення інформаційних потреб, реалізації прав і свобод суб'єктів інформаційної сфери, в основі якого лежить масове застосування інформаційних систем і технологій у всіх видах діяльності фізичних і юридичних осіб.

Таким чином, інформатизація – це процес не тільки технічний, а й соціальний, пов'язаний з інтенсифікацією використання знань та інформації в

суспільстві. Тому термін «інформатизація» використовується або у вузькому технологічному сенсі, як процес поширення інформаційно-комунікаційних технологій, або в широкому – як синонім поняття інформаційного суспільства.

Дійсно, з поширенням і все більшим впливом на суспільство інформаційно-комунікаційних технологій, формується новий тип суспільства – інформаційний. У синтетичному розумінні інформаційне суспільство – це «якісно новий стан як всієї цивілізації, так і окремо взятої країни, що забезпечує доступ кожної людини до інформаційних ресурсів і безпечних нових інформаційних технологій».

Такий доступ до інформації є результатом реалізації різних функцій – функції інформування (доведення необхідної інформації до всіх користувачів), функції зберігання і поширення знань, а також навчання використанню знань з метою прогресивного, поступального розвитку суспільства. На відміну від інформаційної функції держави, перераховані функції реалізуються не тільки державою, а й усім суспільством.

Завдання інформаційного суспільства – забезпечити вільний і відкритий доступ кожної людини до інформаційних ресурсів всієї цивілізації, свободу вираження своєї думки в глобальних комунікаціях і інших інформаційних мережах, в тому числі участь у прийнятті рішень на локальному, національному та глобальному рівнях. Це можливо, якщо стверджується пріоритет інформації над іншими видами ресурсів, широкий доступ до інформаційних ресурсів, зайнятість в інформаційній сфері переважної більшості населення.

Відомо, що термін «інформаційне суспільство» виник в дискусії японських вчених, потім він з'явився в роботі американського вченого Ф. Махлуп (1962) [100].

В подальшому, основні характеристики інформаційного суспільства отримали свій розвиток в працях таких зарубіжних вчених, як Д. Белл, Ч.Варга, Г.Кан, Р.Коен, М. Кастельс, Дж.Мартін, Е. Масуди, Т.Стоуньєр,

Е.Тоффлер та інші.

Зазначені автори сходяться в тому, що відправною точкою в концепції інформаційного суспільства стає технологія та її вплив. Технологія є однією з головних сил, що визначають характер соціального часу; приносячи з собою нову систему оцінок і розширюючи контроль людини над природою, вона трансформує соціальні відносини і світогляд людини.

Технологія впливає на все інтелектуальне оточення людини – образ його думок і погляд на світ. Оскільки технологія нерозривно пов'язана зі знаннями, інформаційне суспільство іноді називають суспільством знань, в якому домінує не неокапіталізм, орієнтований на гроші, а інтелектуальний капітал [20; 27; 199].

Згідно Г. Бехманну, існують такі концепції інформаційного суспільства: інформаційне суспільство, як інформаційна економіка, інформаційне суспільство як постіндустріальне суспільство, інформаційне суспільство як суспільство знань, інформаційне суспільство, як кінець суспільства масового виробництва. Вони акцентують різні аспекти інформаційного суспільства, але комплексний підхід ще не сформований [22].

Однак всі ці підходи містять у собі визнання, що «нове суспільство приносить зміни в ядрі сучасного суспільства, ініціює новий спосіб виробництва: праця і капітал, характерні для індустріального суспільства, замінюються інформацією та знаннями, як головними цінностями, але, що ще важливіше, створенням нового механізму безпосереднього застосування інформації і знання у виробничій та сервісній сферах, тобто фокусується на процесі постійного навчання».

Ще однією особливістю інформаційного суспільства стає «створення віртуального підприємства, що не прив'язане до певного місця або навіть національної держави, яке за рахунок своєчасно одержуваної і швидко опрацьованої інформації може гнучко реагувати на будь-які запити споживача і коливання ринку, самостійно перебудовується і структурується

відповідно до них, стаючи саморефлексуючою системою» [22].

Оскільки вплив технологій є глобальним, в своєму дослідженні «Інформаційна епоха: економіка, суспільство і культура (1996-1998)» Кастельс розглядає інформаційну еру, як епоху глобалізації, а також показує відмінність між інформаційним суспільством, як існуючою концепцією (Information Society) і власною концепцією інформаціонального суспільства (Informational Society) [97].

За оцінками фахівців, стрімкі зміни в технологічній сфері призвели до того, що цивілізаційний підхід до історичного процесу став домінувати, що дозволило фіксувати різні стадії цивілізаційного розвитку людства на шляху технологічного прогресу.

Обґрунтування Д. Беллом існування доіндустріального, індустріального та постіндустріального суспільства, С.Лешем і С.Круком – передмодерністського, модерністського і постмодерністського етапів соціального розвитку, Е. Тоффлером – «першої», «другої» і «третьої» хвилі, П. Дракером – капіталістичного і посткапіталістичного суспільства, Р. Інглегартом – модернізації та постмодернізації означало побудову комплексної теорії суспільної еволюції, теорії прогресу. В межах зазначених концепцій акцентувались різні складові процесів розвитку – економічні, політичні, інформаційно-технологічні, соціокультурні, що призвело до розвитку теорії інформаційного суспільства, яка стала настільки ж впливовою, як постіндустріальна концепція і концепція постмодернізму [22, 199].

На нашу думку, інформаційне суспільство – це нова історична фаза розвитку постіндустріального суспільства, в якому виробництво, використання та споживання інформації стає визначальним способом діяльності в усіх сферах суспільного розвитку (політиці, економіці, соціальній сфері, культурі тощо), за яким громадяни, організації, приватний сектор залучаються до державотворення та державного управління, а також до місцевого самоуправління шляхом широкого застосування інформаційно-

комунікаційних технологій.

В умовах загально визначеної світової тенденції становлення інформаційного суспільства [63] та зростання значущості інформаційної функції держави органи державної влади були вимушені видозмінювати свої взаємовідносини з громадянами і суспільством у цілому.

На думку О. Шевчука, інформаційне суспільство це не просто теоретична концепція постіндустріального суспільства, це проект планетарного масштабу, в якому кожна нація повинна буде рано чи пізно виступити в ролі співавтора, привнести власні ідеї і культурні особливості. В цьому контексті український культурний, науковий, світоглядний внесок є так само важливий для реалізації проекту інформаційного суспільства, як і внесок будь-яких інших націй [210].

Саме тому необхідною передумовою розвитку інформаційного суспільства є електронна демократія та електронне урядування, як важливі інструменти, впровадження яких сприяє більш ефективному формуванню та реалізації державної політики в сучасному суспільстві та створенню сприятливих умов для відкритого і прозорого управління державою. Процеси становлення е-демократії зумовлюють зміни в системі державного управління і фактично відіграють роль чинника її трансформації.

У Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні, схваленою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 травня 2013 року № 386-р е-демократія розглядається, як форма суспільних відносин, за якої громадяни та організації залучаються до державотворення та державного управління, а також до місцевого самоуправління шляхом широкого застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) [161].

Згідно з міжнародними документами, зокрема рекомендаціями Ради Європи, членом якої є Україна [229], е-демократія – це використання ІКТ в демократичних процесах, яке дозволяє:

– покращити прозорість демократичного процесу прийняття рішень, а також підзвітність демократичних інститутів;

- сприяти публічним дебатам та звертати увагу громадян до процесу прийняття рішень;
- покращити чутливість (зворотну) реакцію органів влади на звернення громадян;
- посилити участь, ініціативність та залучення громадян на національному, регіональному та місцевому рівнях публічного життя.

Тобто е-демократія фактично є інтегральною частиною інформаційного суспільства, яка постачає інноваційні інструменти участі громадян у публічному житті та політичних процесах. Однак дуже часто трактування поняття «е-демократія» зводиться тільки до застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій задля широкого залучення громадян у громадсько-політичне життя.

Втім науковці Н. Грицьак і С. Соловійов наголошують на тому, що самі по собі ІКТ не забезпечують участь громадян у прийнятті рішень. Роль технологій в е-демократії не є визначальною. Велика кількість та якість технологій не зумовлюють якість демократичного процесу. Комунікація, хоч би якою вона була б розвиненою, усього лише інструмент в руках суспільства. Отже, для е-демократії (так само, як і для демократії як такої) визначальним є воля і голос народу, а для забезпечення доставки цього голосу посадовцям і слугує феномен е-демократії [78].

Отже, глобалізаційними та інтеграційними тенденціями розвитку сучасного світу є прагнення побудови інформаційного суспільства, яке прагне вести діалог з органами державної влади на якісно іншому рівні, а громадяни можуть займатися тими видами діяльності, які були їм недоступні в постіндустріальному світі. Зростає цінність інформації, знань і освіти. З появою якісно нових потреб суспільства змінюється і система державного управління. Тому, для забезпечення можливості ефективного функціонування системи державного управління в умовах глобальної інтеграції, вкрай необхідною є її адаптація до нових умов суспільного розвитку. Державне управління знаходиться під впливом багатьох факторів,

але саме інформаційне суспільство, як новий тип постіндустріального суспільства знань стає визначальним викликом сьогодення.

1.2. Теоретичні основи механізмів державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства

Становлення інформаційного суспільства в Україні ґрунтується на застосуванні різноманітних механізмів впливу органів державної влади на розвиток інформаційної сфери нашої країни, які в галузі державного управління отримали назви «механізмів державного управління» й «механізмів державного регулювання».

Наголосимо, що на сьогодні не існує чіткого розподілу між вказаними поняттями і зазвичай це призводить до паралельного, синонімічного їх використання. Практика показує, що це викликано в першу чергу тим, що в науці державного управління немає єдиного підходу щодо змісту поняття «механізм».

Зокрема, в своїх роботах О.Федорчак наводить щонайменше двадцять три визначення цього поняття, сформульовані провідними науковцями у галузі державного управління. Висновки вченого базуються на дослідженнях праць В. Аверянова, О. Амосова, Г. Астапової, Г. Атаманчука, В. Бакуменка, І. Булаєєва, П. Єгорова, О. Єрмоєнко-Григоренка, В. Князева, О. Ковалюка, В. Коломийчука, О. Коротич, М. Круглова, А. Кульмана, М. Лесечка, Ю.Лисенка, В. Малиноваського, О. Машкова, Н. Мойсеєва, Н. Нижник, О.Оболенського, Г. Одинцової, Р. Рудницької, З. Румянцева, Ю. Тихомирова, Л. Юзькова та ін.

За результатами аналізу О.Федорчак дійшов висновку, що механізм державного управління – це механізм як система, призначена для практичного здійснення державного управління та досягнення поставлених цілей, яка має визначену структуру, методи, важелі, інструменти впливу на об'єкт управління з відповідним правовим, нормативним та інформаційним

забезпеченням [202].

Зазначене визначення терміну «механізм державного управління» акумулює в собі ключові доробки провідних вчених у галузі державного управління і відповідає меті дисертаційного дослідження.

Варто зазначити, що в науці державного управління відсутній і єдиний підхід щодо співвідношення понять «державне управління» й «державне регулювання» та, відповідно, відсутнє чітке розмежування термінів «механізми державного управління» і «механізми державного регулювання». Тому для формулювання поняття «механізм державного регулювання інформаційного забезпечення діяльності місцевих органів виконавчої влади» слід враховувати різноманіття існуючих наукових підходів до розмежування зазначених вище термінів.

В науковій літературі існують різні точки зору щодо здійснення розмежування цих понять, але, в рамках теми дисертаційного дослідження заслуговують на увагу висновки К. Нілова [128].

Аналізуючи співвідношення державного регулювання з державним управлінням, вчений виокремлює чотири основні існуючі в науці підходи до вирішення цього питання, які зводяться до:

- розмежування державного регулювання і державного управління як різних категорій;
- трансформації державного управління в державне регулювання;
- включення державного управління до більш широкого поняття державного регулювання;
- визнання державного регулювання частиною державного управління.

Цікавою є також думка В. Авер'янова, який вважає, що більш обґрунтованим до визначення співвідношення державного управління і державного регулювання є підхід, коли вищезазначені поняття порівнюються через спільні та відмінні риси [6].

Вчений вважає «державне регулювання» більш широким ніж поняття «державне управління». На його думку державне регулювання охоплює

ширшу сферу організаційної діяльності держави. Державне управління - вид діяльності органів держави, яка має владний характер і передбачає насамперед організуючий і розпорядчий вплив на об'єкти управління шляхом використання певних повноважень. У свою чергу державне регулювання застосовується не тільки в межах виконавчої влади і передбачає не тільки вплив на об'єкти управління, а й вплив на суспільне середовище цих об'єктів.

В своїх роботах В. Авер'янов доводить, що подібність державного регулювання та державного управління полягає у тому, що вони спрямовані на досягнення єдиної мети управління: упорядкування соціальних об'єктів та соціальних процесів, переведення їх з одного стану в інший. Відмінність – у використанні специфічних методів управлінського впливу [6].

Нілов К. висловлює думку, що порівнюючи державне регулювання і державне управління до змісту державного регулювання, як правило, включають вплив на не підпорядковані даному органу об'єкти, тоді як управління розглядають як вплив на підпорядковані об'єкти. При цьому управління передбачає прямий вплив, а регулювання – нормативне встановлення порядку діяльності і здійснення контролю за його дотриманням [128].

Втім, деякі науковці (В. Авер'янов, В.Кравченко, Б. Райзберг та ін.) вважають, що нормативно-правова основа державного регулювання пов'язана тільки з його використанням у конкретних суспільних сферах. Саме в цих сферах обсяг державного регулювання порівняно з державним управлінням є більш помітний [6].

Для прикладу, в економічній, соціально-культурній, політичній сферах на відміну від оборонної, де активно використовуються методи прямого державного впливу на органи управління, обсяг державного регулювання є порівняно меншим.

Варто підкреслити, що сфера інформаційного забезпечення теж передбачає альтернативність і варіативність поведінки суб'єктів і керованих

об'єктів тому запропоновану науковцями характеристику державного регулювання можна також застосовувати і по відношенню до механізмів державного регулювання сфери інформаційного забезпечення.

На думку Г. Атаманчука сутнісним критерієм при здійсненні розмежування державного управління і державного регулювання має бути пріоритетність державного інтересу, в реалізації якого бере участь об'єкт або суб'єкт. Він стверджує, що основна відмінність між державним управлінням і державним регулюванням полягає у способі організації відносин між державою та іншими суб'єктами. В основі вибору регулювання чи управління лежить специфіка сфери та тих цілей держави, які реалізуються. Зокрема державне управління застосовується у тих сферах суспільного життя, де необхідне першочергове забезпечення публічних інтересів і виконання цілей держави. А саме для:

- виконання соціальних функцій держави (освіта, медицина, культура, соціальних захист найбільш вразливих груп населення);
- забезпечення суспільної безпеки (сфера оборони, зв'язку, захист від надзвичайних ситуацій різного характеру);
- в організації та діяльності органів державної влади [6].

Державне регулювання ж має застосовуватися у сферах, де реалізація цілей держави може проходити шляхом самоорганізації учасників, а державний вплив обмежується створенням умов для виконання законів шляхом встановлення певних стандартів, нормативів, лімітів, квот, тарифів. Перелічені інструменти є обов'язковими для виконання всіма учасниками.

Поняття «регулювання» (public regulation) тісно пов'язано з правом і використовується в основному при застосуванні, реалізації норм певних законодавчих або нормативних актів [226].

Автор стверджує, що за такого європейського підходу поняття «державне управління» та «державне регулювання» практично ототожнюються тому що вони стають способами досягнення цілей держави в певній галузі, в той час як сама діяльність держави щодо постановки таких

цілей та формулювання конкретних завдань позначається поняттям public management (публічне управління) та law (право) [226].

Проаналізувавши існуючі наукові підходи до розмежування вищевказаних понять, можна перерахувати наступні риси державного регулювання, виокремлені дослідниками:

1. Державне регулювання є системою(сукупністю)засобів, методів, інструментів, за допомогою якої держава спрямовує розвиток конкретної сфери суспільства.

2. Державне регулювання проявляється в нормативному встановленні порядку діяльності в конкретній сфері і здійсненні контролю за його дотриманням.

3. Державне регулювання створює умови для діяльності суб'єктів та об'єктів управління у напрямі, який є бажаним для держави і за яким відбуватиметься розвиток системи управління в цілому.

4. Державне регулювання передбачає декілька варіантів майбутньої діяльності керованих об'єктів чим створює можливість діяти ефективніше.

5. Кожна галузь, яка потребує державного впливу визначає свої власні, індивідуальні механізми державного регулювання цієї сфери.

На нашу думку, для формування власної точки зору в цьому питанні першочергово варто звернутися до етимологічного значення слів, що складають термін державне регулювання. Зокрема, в перекладі з латинської «регулювати» (regulare) означає «підпорядковувати певному порядку» [120].

«Порядок» у загальному значенні – гармонійний, очікуваний, передбачуваний стан або розташування чого-небудь; розташування елементів у послідовності. Тобто дія державного регулювання спрямована на налагодження порядку в певній сфері розвитку суспільства.

Разом з цим слід акцентувати увагу, що встановлення державою певного порядку завжди проявляється в нормативно-правовому закріпленні певних прав, свобод і обов'язків для суб'єктів суспільства [12].

Враховуючи це можна стверджувати, що державне регулювання

завжди має нормативний аспект, нормативне вираження, закріплення.

Діяльність органів державної влади – це завжди робота з інформацією. Органи державної влади виступають і в ролі споживачів інформації і є її виробниками. Фактично мова йде про те, що будь-яка діяльність органів державної влади завжди має інформаційний характер. Таким чином механізми державного регулювання інформаційного забезпечення діяльності місцевих органів державної влади складають систему нормативно визначених заходів, спрямованих на встановлення і забезпечення порядку інформаційної діяльності цих органів.

Зауважимо, що інформаційна діяльність органів державної влади завжди здійснюється і відповідає вимогам інформаційної політики України. Власну інформаційну політику ведуть практично всі країни, але обсяги їх діяльності у цій сфері, форми, методи державного впливу, види механізмів державного регулювання інформаційної сфери різняться. Найчастіше вони залежать від поставлених завдань та рівня зацікавленості конкретної країни в інтеграції до глобальної системи комунікації, від історичних чинників, політичного і економічного розвитку, фінансових і матеріальних ресурсів. Застосування окремих механізмів державного регулювання, а також форм і методів, інструментів їх реалізації нерідко визначаються цілями соціально-економічного розвитку конкретної держави, національними особливостями, окрім того, вони обов'язково мають враховувати світовий досвід розвинених країн світу.

Виходячи із змісту запропонованого вище визначення можна стверджувати, що класифікація механізмів державного регулювання залежить від обраного державою курсу розвитку інформаційної сфери, а точніше від визнаних векторів державної інформаційної політики.

В нашій країні законодавчо визначено, що державна інформаційна політика є сукупністю основних напрямів і способів діяльності держави по одержанню, використанню, поширенню та зберіганню інформації [148].

Але зазначене поняття є дуже вузьким і, як правило, використовується

фахівцями, які працюють у галузі інформаційного права [34].

Сучасні науковці (І. Аристова, В. Богуш, Г. Виноградова, О. Дубас, В. Кравченко, О. Литвиненко, Є. Макаренко, Г. Несвіт, О. Олійник, О. Соснін, О. Стариш, О. Токар, Г.Почепцов, О. Юдін та ін.) неодноразово наголошували на тому, що закріплене в Законі України «Про інформацію» [148] визначення інформаційної політики вже не відповідає вимогам часу.

Зокрема зведення інформаційної політики лише до збору, використання і безпеки інформації звужує її, як об'єкт аналізу. На думку вчених, стрімкий розвиток інформаційних технологій, проникнення їх у найважливіші сфери життя суспільства змушують Україну вивчати та враховувати світові тенденції переходу від принципу безпеки інформації до принципу інформаційної безпеки. Вимогою часу стає розуміння інформаційної безпеки не лише, як необхідності боротьби з відтоком закритої (таємної) інформації, а і з розповсюдженням хибної, ворожої інформації [197].

Зважаючи на висновки вчених, можна стверджувати, що в умовах тотальної інформатизації суспільства законодавче закріплення терміну «інформаційна політика» є дещо спрощеним і застарілим, вже не враховує цілий спектр завдань держави в інформаційній сфері.

В цьому сенсі більш універсальним, на нашу думку, є формулювання О. Юдіна і В. Богуша. Науковці визначають інформаційну політику, як головні напрями діяльності держави в інформаційній сфері. Її основною метою є створення умов для ефективного і якісного інформаційного забезпечення стратегічних і оперативних завдань соціального та економічного розвитку держави [213].

Необхідно констатувати, що досі в Україні відсутня єдина концепція національної інформаційної політики України. Хоча перший законопроект Концепції було розроблено ще у 2002 р. згідно з Указом Президента «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 31 жовтня 2001 р. «Про заходи щодо вдосконалення державної інформаційної політики та

забезпечення інформаційної безпеки України» від 6 грудня 2001 р. існуючим на той час Державним комітетом інформаційної політики, телебачення і радіомовлення України. Метою запропонованої Концепції було створення правових, економічних і організаційних умов для формування в Україні розвинутого інформаційного суспільства.

На нашу думку саме тоді, в законопроекті Концепції національної інформаційної політики України окремими розділами було закладено ключові напрямки державної інформаційної політики які залишаються актуальними і до сьогодні. Зокрема:

- державна політика щодо засобів масової інформації;
- державна політика щодо впровадження новітніх інформаційних технологій і розвитку – теле – радіоінформаційної структури;
- державна політика у видавничій справі;
- державна політика в музейній справі;
- державна політика в архівній та бібліотечній справах;
- державна політика в кінематографії;
- державна політика щодо рекламної та виставково-ярмаркової діяльності;
- державна політика щодо інформаційної діяльності науково-просвітницьких громадських організацій;
- державна політика щодо етнокультури;
- державна політика щодо інформаційної безпеки.

Разом з цим, сьогодні головними напрямками і способами державної інформаційної політики визнано:

- забезпечення доступу громадян до інформації;
- створення національних систем і мереж інформації;
- зміцнення матеріально-технічних, фінансових, організаційних, правових і наукових основ інформаційної діяльності;
- забезпечення ефективного використання інформації;
- сприяння постійному оновленню, збагаченню та зберіганню

національних інформаційних ресурсів;

- створення загальної системи охорони інформації;
- сприяння міжнародному співробітництву в галузі інформації і гарантування інформаційного суверенітету України;
- сприяння задоволенню інформаційних потреб закордонних українців.

Вбачається, що перераховані напрямки визначають цілі інформаційної політики держави, а також встановлюють головну (глобальну) ціль (мету) розробки, впровадження і застосування механізмів державного регулювання інформаційної діяльності органів виконавчої влади, зокрема, забезпечення реалізації інформаційної політики України.

Разом з цим Ю. Іванченко [186], О. Якименко називають регулювання – видом управлінської діяльності, спрямованим на усунення відхилень, збоїв, недоліків в керованій системі через розробку і впровадження керуючою системою відповідних заходів. Вчені стверджують, що державне регулювання створює умови для діяльності суб'єктів та об'єктів управління в напрямі, який є бажаним для держави і за яким відбуватиметься розвиток системи управління в цілому. Окрім того, державне регулювання передбачає декілька варіантів майбутньої діяльності керованих об'єктів, створюючи можливість діяти найбільш ефективно. Саме тому державне регулювання інколи ототожнюють з використанням непрямих (економічних, заохочувальних, стимулюючих) методів управлінського впливу.

Заслуговує на увагу і дещо нова позиція О. Фінкільштейна [205], вироблена в процесі вивчення євроінтеграційних процесів, що відбуваються в Україні. На його думку у країні майже в усіх сферах суспільного життя використовуються підходи, що притаманні державному управлінню саме через відсутність чіткого законодавчого розмежування між поняттями «державне управління» та «державне регулювання». Разом з цим, обраний Україною євроінтеграційний шлях розвитку держави, змушує вивчати і європейський підхід до визначення дефініцій «державне управління» та «державне регулювання», передусім у зв'язку з підписанням Угоди про

асоціацію між Україною та Європейським Союзом у 2014 р. та участі України у Болонському процесі з 2005 р.

Дослідник наголошує, що в Європі галузь «державне управління» (public administration) є складовою галузі права, які взаємодоповнюють одна з одною. Зміст поняття «державне управління» визначається, як незаконодавча та несудова діяльності держави (органів державної влади) в певній сфері. Фактично, суть державного управління полягає в реалізації положень законодавства, тобто це конкретні форми, методи та способи досягнення поставлених цілей в сфері, визначені законодавчо.

Коротич О.Б. вважає, що державне управління – цілеспрямована діяльність з управління соціально-економічним територіальним комплексом країни та її регіонами, яка у демократичній державі має свідомо та узгоджено здійснюватися усіма органами державної влади (законодавчої, виконавчої та судової) від імені та в інтересах народу цієї держави [15].

Вважаємо, що під категорією «державне управління в умовах розвитку інформаційного суспільства», слід вважати процес глибоких внутрішніх перетворень, які відбуваються у системі державного управління під впливом факторів зовнішнього і внутрішнього середовищ та супроводжуються змінами її змісту, форм і принципів організації з метою досягнення більш високого рівня упорядкування її компонентів, якості й результативності впливу на суспільний розвиток, забезпечення формування сервіс-орієнтованої держави, розвитку взаємодії публічного управління, громадян та приватного сектору на основі впровадження інформаційно-комунікаційних і цифрових технологій.

Державне управління в умовах розвитку інформаційного суспільства має відповідати принципам: дотримання конституційних прав громадян та інтересів державної безпеки; транспарентності (інформаційної відкритості, прозорості, доступності, суспільного контролю); раціоналізації бюджетних витрат; інформаційної безпеки; ефективності та демократичності і забезпечити результативну взаємодію суб'єктів та об'єктів державного

управління в умовах розвитку інформаційного суспільства через виокремлені механізми: інтеграційно-правовий, адміністративно-організаційний, фінансово-економічний, інформаційно-комунікаційний з метою подальшого розвитку інформаційного суспільства через підвищення ефективності та результативності системи державного управління та органів місцевого самоврядування шляхом її наближення до потреб громадян та приватного сектору, а також забезпечення формування сервіс-орієнтованої держави.

Реалізація завдань розвитку інформаційного суспільства має здійснюватися на основі цілої низки наступних принципів, серед яких:

- максимальне скорочення адміністративних бар'єрів на шляху впровадження ІКТ, з дотриманням конституційних прав громадян і інтересів державної безпеки;
- відкритість концепції реформи громадської дискусії;
- відмова від дублювання подібної діяльності в інших програмах;
- скорочення бюджетних витрат, максимальна економія та раціоналізація бюджетних витрат [66].

Вважаємо, що важливим принципом державного управління в умовах інформаційного суспільства є принцип транспарентності, тобто принцип інформаційної відкритості держави. Еволюція інформаційного суспільства вимагає встановлення правового режиму транспарентності, під яким розуміється не просто відвертість і доступність соціально значущої інформації (пасивна сторона), а й участь громадян, інститутів громадянського суспільства та бізнес-структур в управлінні і контроль публічної діяльності з боку суспільства (активна сторона). Тобто інформаційна відкритість влади, частиною якої є доступність інформації про діяльність органів влади, поглинається поняттям транспарентності. Правовий режим транспарентності державного управління повинен ґрунтуватися на нормативному визнанні і реалізації відповідного загального принципу. Європейський досвід еволюції транспарентності і правового закріплення її

поширення на всі сфери суспільної діяльності переконливо доводить тенденцію універсальної уніфікації в інформаційно-управлінській сфері.

Транспарентність державного управління є необхідною передумовою створення спеціального правового режиму в цілях протидії корупції – антикорупційного інформаційного стандарту – нормативно закріпленої системи міжгалузевих гарантій, заборон і обмежень, що встановлюють:

- прозорість інформаційного обміну між державними і недержавними суб'єктами;
- створення спеціальних антикорупційних інформаційних режимів;
- забезпечення якості нормативної інформації (в тому числі обов'язкова антикорупційна експертиза);
- широке інформування суспільства про стан корупції;
- встановлення превентивних заборон і механізмів юридичної відповідальності для всіх категорій потенційних суб'єктів корупційних правопорушень;
- забезпечення якості державного управління (в тому числі шляхом проведення експертиз, консультацій, в тому числі інтерактивних) [74].

Окрім того, на наш погляд, дотримання принципів ефективності і демократичності також сприятиме системній та послідовній модернізації державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства.

Важливою передумовою розвитку інформаційного суспільства є формування та застосування відповідних ефективних та результативних механізмів державного управління.

Механізми державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства є системою способів і факторів, що забезпечують необхідні умови для формування і задоволення інформаційних потреб користувачів (споживачів) інформації, в тому числі забезпечення інформаційних потреб вищих органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також інформаційний контроль, що відображується в якості, методах і

формах забезпечення розвитку інформаційного суспільства.

Треба констатувати, що на сьогодні в науці державного управління спроби здійснення системної класифікації механізмів державного регулювання в інформаційній сфері та безпосередньо механізмів державного регулювання інформаційного забезпечення діяльності місцевих органів виконавчої влади практично відсутні. Частіше науковці зосереджують свою увагу на механізмах державного управління і їх класифікації. Як вже зазначалося раніше, головним чином пов'язано це з відсутністю чіткості в розмежуванні термінів «механізми державного управління» і «механізми державного регулювання».

Разом з цим, при вивченні питання класифікації механізмів державного регулювання в інформаційній сфері, деякі напрацювання дослідників що працюють в різних галузях науки (С. Гудзинського, Н. Єсінової, Є. Качана, А. Мельника, О. Мордвінова та інших) можна застосувати і по відношенню до механізмів державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства.

Саме ціль (мета) є першою складовою моделі будь-якого механізму державного управління. Ціль є бажаною кінцевою точкою процесу державного управління, яка визначає його завдання. Завдання (задача) – проблемна ситуація з чітко визначеною метою, яку необхідно досягти; в більш вузькому сенсі завданням називають також цю саму мету, що дана в рамках проблемної ситуації, тобто те, що необхідно виконати [100].

Незважаючи на різноманіття існуючих підходів до класифікації механізмів державного регулювання, науковці завжди наголошують на необхідності застосування комплексного підходу в процесі їх впровадження в будь-якій сфері розвитку суспільства. Інформаційна сфера – не виключення.

Становлення інформаційного суспільства має комплексний характер: з одного боку, це розвиток комунікаційних мереж та систем, які ґрунтуються на новітніх технологіях передачі, обробки та збереження інформації; з іншого

– цесоціальні та культурні наслідки інформаційних технологій, збільшення обсягів виробництва в інформаційній сфері, посилення політичного впливу глобальної комунікації, зміна соціального балансу в доступі до інформації [196].

Економіст Н. Єсінова пропонує здійснювати класифікацію механізмів державного регулювання за наступними показниками: за масштабами впливу (загальні, селективні); за способом впливу (прямі, непрямі); за типом впливу (активні, пасивні); за змістом (економічні, адміністративні, ідеологічні); за об'єктом впливу (спрямовані на кількісні параметри або якісні характеристики) [37].

На нашу думку, запропонована вченим класифікація є універсальною по відношенню до механізмів державного регулювання будь-якої сфери розвитку суспільства.

Відповідно, в цілому, під механізмами державного управління слід розуміти систему нормативно визначених заходів, спрямованих державою на встановлення і забезпечення порядку, необхідного для практичної реалізації державного управління усіма органами державної влади (законодавчої, виконавчої та судової) в окремій сфері розвитку суспільства [16].

Вважаємо, що під категорією «механізм державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства», доцільно вважати сукупність принципів, функцій, форм, методів, інструментів та спосіб їх застосування суб'єктом державного управління по відношенню до об'єкту з метою підвищення якості й результативності впливу на розвиток громадянського суспільства, забезпечення формування сервіс-орієнтованої держави, розвитку взаємодії публічного управління, громадян та приватного сектору на основі впровадження інформаційно-комунікаційних і цифрових технологій.

На наш погляд, можна виокремити такі механізми державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства: інтеграційно-правовий, адміністративно-організаційний, фінансово-економічний, інформаційно-комунікаційний (рис. 1.3).

Рис. 1.3. Механізми державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства.

Джерело: розробка автора.

На наш погляд, до складу системи державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства, окрім механізмів, слід віднести: суб'єкти – органи державної влади; об'єкти – інформаційна діяльність органів публічної влади; предмет – інформація (конкретний вид); методи і засоби (способи дії) – електронне урядування, доступ до публічної інформації тощо; інструменти інформаційного забезпечення діяльності органів державної влади; нормативна форма закріплення механізмів (Закон, Указ, розпорядження, тощо). Саме за цими складовими доцільно проводити детальну характеристику системи державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства.

Сучасне суспільство, в якому спостерігається надлишок інформації, потребує іншої організації роботи з нею. Інформаційне суспільство пропонує нові способи організації державного управління, що враховують зростаючу множинність суб'єктів державного управління.

Адже державне управління більше не є монополією урядів, а його ефект залежить від здатності лідерів вибірково включати в процес прийняття рішень нових суб'єктів, які стали учасниками і партнерами в управлінні, зазначалося в доповіді Римського клубу «Перша світова революція» (1990) [135].

У процес формування і розвитку глобальних інформаційних систем і мереж (найпомітнішою з яких є Інтернет) залучені не тільки суб'єкти управління, а й інші учасники. Прямий діалог стає стійким засобом узгодження діяльності держав, органів влади, громадських організацій і об'єднань громадян. Багато в чому розширення участі громадян та їх об'єднань в державному управлінні стимулюється поширенням нових ІКТ, їх впровадженням в державно управлінський механізм. Міжнародні організації та міждержавні об'єднання також виступають активними суб'єктами побудови інформаційного суспільства, адже сприяють поширенню єдиних стандартів інформаційно-управлінської діяльності.

Загальним об'єктом державного управління в умовах розвитку

інформаційного суспільства є інформація, яка є основою прийняття державно управлінських рішень, а також її поширення і надання в контексті обслуговування громадян та приватного сектору.

Мордвінов О. склав систему засобів та інструментів державного регулювання за спорідненими ознаками. Зокрема засоби державного регулювання він поділив на: адміністративні (стандарти, дозволи, ліміти, заборони, обмеження, нормативи, штрафи); економічні (податки, державні інвестиції, закупівлі, субсидії, дотації, кредити, позички, ціни на сільськогосподарську продукцію); інформаційні (публікації у засобах масової інформації, документи). Інструменти державного регулювання – на законодавчо-правові (закони, постанови, укази); нормативно-адміністративні (розпорядження, рішення, вказівки, накази, інструкції, правила, положення, договори); організаційно-економічні (плани, проекти, державний та місцевий бюджети, державне замовлення й державний контракт, договори, цільові програми, прогнози) [123].

Методи державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства можна поділити на правові та неправові. До правових методів державного управління в умовах використання інформаційних технологій можна віднести адміністративний примус в інформаційній сфері, що застосовується при встановленні і притягнення до адміністративної відповідальності; адміністративний нагляд за здійсненням послуг в інформаційній сфері; до економічних – методичне забезпечення управління державним інформаційним ресурсом; облік і реєстрацію державного інформаційного ресурсу і встановлення методик і критеріїв оцінки його вартості; економічне стимулювання формування та використання державного інформаційного ресурсу; уніфікацію інформаційних технологій, що використовуються для координації управління державним інформаційним ресурсом [207].

Окрім того, до інструментів адміністративних (організаційно-розпорядчих) методів можна віднести ліцензування, звернення, зокрема у

вигляді запитів, складання переліків обов'язково наданої інформації та реєстрів інформаційного ресурсу, заборона на поширення певної інформації, а до економічних – фінансово-економічне забезпечення і технологічне забезпечення державного управління в умовах використання інформаційних технологій [176].

Отже, необхідність забезпечення прав на інформацію свідчить про своєчасність і затребуваність порушених в дослідженні питань вивчення існуючих механізмів державного управління процесами забезпечення інформаційних потреб органів державної влади підчас виконання ними своїх завдань і функцій. Реальність засвідчує, що володіння достовірною і актуальною інформацією поряд з умінням ефективно використовувати адекватні методи її збирання, аналізу і надання є основою успішної діяльності державних органів будь-якого рівня: від центральних та регіональних до органів місцевого самоврядування.

1.3. Зарубіжний досвід державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства.

Дослідження ООН стосовно вивчення стану розвитку електронної участі (електронна взаємодія урядів з громадськістю) в країнах світу за 2016 р. показало, що у більшості з них найкраще було впроваджено тільки першу складову електронної участі – е-інформування. Хоча протягом 2014-2016 рр. і відбувся суттєвий прогрес у реалізації другого рівня електронної участі: кількість урядів, які проводять електронні консультації з громадськістю зросла майже вдвічі. Утім, потенціал залучення громадян до вироблення державної політики та прийняття рішень на рівні е-консультацій не використовується повною мірою. У багатьох країнах органи влади проводять електронні консультації нерегулярно, без чітко визначеної мети; результати он-лайн обговорень часто не оприлюднюються на офіційних веб-сайтах органів влади [231].

До речі, протягом 2014-2016 рр. Україна піднялась у рейтингу електронної участі ООН з 77 на 32 місце. При цьому ООН відмічає, що за цей період в країні відбувся суттєвий прогрес у розвитку таких складових електронної участі, як е-консультації та е-рішення [232].

Отже, світове інформаційне суспільство в сучасних умовах набуває нових характеристик та рис, пов'язаних з використанням «громадських медіа». Так, у світі чисельність користувачів громадських медіа (громадських мереж) збільшується надзвичайно інтенсивно. Швидше за все, саме громадські мережі найближчими роками стануть основним джерелом інформації, розваг, спілкування та бізнес-середовищем для більшості користувачів мережі Інтернет.

Характерною рисою громадських мереж є високий рівень залученості до їх використання всіх вікових верств населення, хоча вочевидь національні культурні особливості, обмеження технологічного розвитку та традиційні фактори низького рівня імплементації нововведень в життя широких верств суспільства все ще залишаються значимими факторами розвитку сегменту користувачів мережами.

З точки зору соціальної поведінки, важливою рисою громадських медіа стає значний рівень довіри до оприлюдненої в них інформації, обсягів охоплення аудиторії та динаміки зворотнього зв'язку. Також громадські мережі створюють новий майданчик для проведення ефективних рекламних (інформаційних) компаній за допомогою: роботи з цільовими групами, відсутністю значних рекламних бюджетів, широкого охоплення аудиторії, можливість в оперативному режимі отримувати зворотній зв'язок, можливістю формування «віртуальних фокус-груп». Все це обумовлює зростання зацікавленості до даного середовища не лише з боку комерційних структур, але й державних інституцій.

Поступово у світі зростає кількість державних послуг (сервісів), що орієнтовані, в першу чергу, на доступність через мобільні термінали усіх рівнів складності, тим самим забезпечуючи максимальне охоплення такими

послугами населення країн. Більшість урядових порталів розвинутих держав поступово набувають рис або блогу, або у деяких випадках (більш інтенсивної адаптації) – розгалуженої громадської мережі. Зміни відбуваються не лише на рівні візуальних трансформацій (мімікуючи до ізо-рішень традиційних для блогів), однак часто змінюючи лінгвістичну компоненту та семантику повідомлень. Відбувається перехід від традиційної мови «бюрократії» до більш легкої та простої (часто – публіцистичної) мови «громадських медіа» [215].

Яскравим прикладом вдалої взаємодії держави і суспільства, перш за все в розвинутих країнах світу, може слугувати е-урядування, яке вже давно стало однією із загально визнаних урядових ініціатив світу. У багатьох країнах засідання державних органів часто відбуваються в «он-лайновому» режимі. Пропозиції, зауваження висловлюються в електронній формі з подальшою можливістю відслідковувати їх долю. У такому ж самому режимі відбувається і голосування підчас прийняття урядових рішень, проекти яких погоджуються та схвалюються через Інтернет. І все це, безперечно, є запорукою ефективності роботи державних органів, усуває зайву бюрократизацію, економить час і ресурси, підвищує рівень довіри громадянського суспільства до влади тощо.

Починаючи з 1994 р. пріоритетним напрямом державної інформаційної політики багатьох країн світу став курс на побудову інформаційного суспільства, зокрема на розвиток національних і глобальних інформаційних інфраструктур. Активізація цього процесу зумовлена проведенням спеціального Конгресу фахівців Міжнародного союзу електрозв'язку у Буенос-Айресі у березні 1994 р., зокрема з історичною промовою віцепрезидента США А. Гора, в якій було запропоновано план розвитку глобальної інформаційної інфраструктури, а також сформульовано її п'ять фундаментальних принципів:

- заохочення приватних інвестицій;
- сприяння розвитку конкуренції;

- створення рухомої регулюючої структури для підтримки темпів технологічного і ринкового розвитку;
- забезпечення відкритого доступу до мережі усіх провайдерів;
- створення універсальної служби та організація універсального обслуговування [205].

Ці принципи було покладено в основу Буенос-Айреської декларації, прийнятої на конгресі. Вирішено, що глобальна інформаційна інфраструктура має складатися з місцевих, регіональних і національних мереж. Як «мережа мереж» вона буде сприяти глобальному використанню інформації, взаємозв'язку і комунікації, створюючи єдині глобальний інформаційний простір та інформаційну ринкову площу.

Зарубіжна практика регулювання інформаційної сфери суспільства спрямована на:

- заохочення конкуренції, боротьба з монополізмом (перед усім державний контроль за концентрацією засобів масової інформації);
- забезпечення права і технічних можливостей для доступу до інформації й інформаційних ресурсів для всього населення;
- дотримання свободи слова;
- захист інтересів національних меншин, підрастаючого покоління в інформаційній сфері;
- захист національної культурної спадщини, мови, протистояння культурної експансії інших країн;
- забезпечення інформаційної безпеки;
- охорону інтелектуальної власності, боротьбу з піратством;
- боротьбу з комп'ютерними і злочинами, пов'язаними з високими технологіями;
- впровадження електронного уряду;
- правове регулювання мережі Інтернет [87].

За кордоном спостерігається тенденція злиття найбільших інформаційних компаній світу у великі об'єднання, які в подальшому

контролюватимуть ринок створення і поширення масової інформації. Ці перетворення є відповіддю провідних інформаційних компаній на можливості, створювані новими технологіями і змінами в системі регулювання інформаційної індустрії.

Міжнародний досвід усіх успішних реформ ХХ століття – наприклад, у США періоду «великої депресії», а також Західної Німеччини і Японії після Другої світової війни – демонструє одну й ту ж технологію в роки рішучих змін: національний уряд різко активізує свою PR-роботу, встановлюючи із суспільством діалог для «завоювання» суспільства, включення його до реформи. У США та Німеччині цю державну PR-роботу проводили перші особи – 32-й президент США Ф.Рузвельт та 2-й федеральний канцлер ФРН Л. Ерхард, виступаючи по радіо, зустрічаючись з журналістами та громадянами.

Досвід розвинутих країн засвідчує, що з 1980-х рр. система державної служби все більше і більше проявляє себе, як ефективний PR-суб'єкт. Сьогодні в цих країнах міністерства і відомства функціонують багато в чому як PR-структури, маючи бюджети спеціально на проведення інформаційно-комунікаційної роботи.

У США, наприклад, цей напрямок роботи держапарату вирішує завдання: довгострокового планування PR-акцій; поширення «ідеї дня» за допомогою практично всього президентського апарату, коли вся президентська команда говорить «одним голосом», виключаючи такі, що суперечать один одному повідомлення; безпосереднього виходу президентського апарату на регіональну (в штатах) громадськість, що покликане демонструвати взаємну незалежність «вашингтонських» ЗМІ і федеральної адміністрації; підготовки повідомлень для різних ЗМІ; впливу на місцеву громадськість через організацію різноманітних, в тому числі технологічно різноманітних (наприклад, з використанням супутникових технологій), PR-акцій.

Сьогодні США – найбільш передова в світі країна у сфері PR-роботи

державного управління. Про це говорить той факт, що «в даний час уряд США є одним з найбільших загальнонаціональних рекламодавців і щороку витрачає на рекламу понад 100 млн. дол. [110].

На сьогодні дослідники виділяють дві основні моделі відносин держави та ринку в інформаційній сфері: західну і східну.

Західною моделлю називають шлях, яким йдуть індустріально розвинені країни, в його рамках можна виділити модель континентальної Європи і англосаксонську модель.

Англосаксонська модель визначається загальною концепцією соціально-економічного розвитку, яка передбачає превалювання приватного сектора над функціями держави в усіх напрямках розвитку суспільства.

Американський вплив у галузі комунікаційних технологій та інформаційної сфери відчутний у глобальних процесах, міжнародній політиці, світовій економіці. Ця модель передбачає інтенсивний розвиток електронних комунікацій для встановлення соціальних, політичних, культурних зв'язків у суспільстві.

Проблема розвитку універсальних послуг має важливе значення в США та Великій Британії, вона вирішується за допомогою стратегії поліпшення якості інформаційних послуг, соціальної орієнтації суспільства.

Специфічною рисою цієї моделі є вплив чинного законодавства на розвиток перспективних галузей економіки, права інтелектуальної власності, соціального захисту населення.

Пріоритетами регулювання інформаційної сфери в США є такі положення [133]:

- підтримка досліджень і розробок у галузі інформації та комунікації; вплив на їхнє спрямування та заохочення до поширення технічних знань і можливостей в економіці; сприяння обміну технологіями між лабораторіями та фірмами, запровадження нововведень на ринках;
- побудова та вдосконалення інформаційної інфраструктури, контроль за її діяльністю, побудова глобальних систем комунікації і

дослідження впливу систем на міжнародні, національні та приватні пріоритети;

- збереження порушеної новими технологіями рівноваги між чотирма основними інформаційними цінностями: конфіденційністю інформації, інформацією як суспільним благом, інформацією як товаром, інформацією як невіддільним компонентом існування держави (необхідне відновлення цієї рівноваги і встановлення нових засобів контролю для нових інформаційних відносин);

- недоторканність приватного життя, конфіденційність інформації персонального характеру на різних рівнях у різних сферах державного управління і в приватному секторі;

- створення урядової політики в галузі інформації і комунікації.

У той же час, концепція національної інформаційної політики США ставить завдання розширення і вдосконалення інформаційного простору, посилення свого впливу в таких регіонах, як Латинська Америка, Центральна і Східна Європа, країни Арабського світу та Азійсько-Тихоокеанського регіону.

США запропонували доктрину «інформаційної парасольки» міжнародного співробітництва з широким колом країн у різних регіонах світу, суть якої у превентивній комунікації на основі переміщення масивів інформації, що передається США державам-реципієнтам для забезпечення їх національних інтересів і, як наслідок, збереження лідерства США в політичній системі міжнародних відносин [133].

Удосконалення інформаційного простору є політичним та економічним факторами інформаційної монополії США в міжнародному інформаційному просторі: США – основний експортер не тільки програмного забезпечення, а й аудіовізуальних творів, телепрограм, кінострічок, музичної продукції, розважальної інформації та реклами. У той же час інформаційний простір США убезпечений від будь-якого втручання ззовні, що забезпечує політичні пріоритети у глобальних інформаційних відносинах.

Впровадження технологій електронного урядування дозволило підвищити ефективність державного управління за наступними напрямками:

- економія фінансових ресурсів за рахунок заміни паперових носіїв електронними (так, у 2001 р. в США витрачалося понад 1 мільярд доларів на рік на публікацію низки документів на папері, які одночасно були представлені і в мережі [180]);
- економія часу, адже забезпечується доступ громадян до інформації про діяльність державних і муніципальних органів;
- населенню надається можливість безпосередньо брати участь в прийнятті управлінських рішень;
- поліпшується якість послуг, що надаються державними органами;
- підвищується рівень інформованості населення.

В цілому, в розвинутих країнах державні електронні послуги є невід'ємною частиною більш широкого поняття «електронна держава». Держави світу перебувають на різних етапах впровадження технологій «електронної держави» та «електронного урядування» і дуже диференційовано підходять до визначення цих понять.

Так, електронна держава – це спосіб організації державної влади, який ґрунтується на інтернет-технологіях і інформаційній інфраструктурі і призначений для надання інформації та інформаційних послуг публічними органами влади різним суб'єктам, для того щоб підвищити прозорість роботи публічних структур і надати населенню можливість інтерактивної участі в прийнятті державно управлінських рішень. А електронний уряд може визначатися, як застосування інформаційних технологій в державному управлінні, як єдина соціально відповідальна та інформаційно відкрита організація влади, як особлива система організаційно-технічних засобів, що забезпечують взаємодію держави і громадян, бізнесу, інших органів влади, як застосування нових інформаційних технологій, в тому числі інтернет-технологій в органах державного управління тощо [113].

Так, в США ще у 2002 р. було прийнято Закон «Про електронну державу». До речі, лише деякі держави прийняли подібні закони. Крім зазначеного Закону США, відповідні закони було прийнято в Данії, Італії, Греції, Фінляндії, в окремих кантонах Швейцарії [113].

Не тільки в США, але і в інших розвинених країнах розроблені стратегічні інформаційно-комунікаційні (PR-) пріоритети реформування системи державного управління.

В США накопичений досвід інформаційно-аналітичної діяльності знаходиться в тісному взаємозв'язку державних і громадських органів інформаційної аналітики. Дуже важливим результатом діяльності органів влади США щодо формування і реалізації інформаційної політики на території держави є створення національної інформаційної інфраструктури. Даний проект і сьогодні є пріоритетним напрямком державної діяльності.

Сутність концепції національної інформаційної інфраструктури США, узагальнюючи все різноманіття її аспектів, можна визначити у взаємодії телекомунікаційних технологій та інформаційних ресурсів з метою забезпечення потреби в інформації населення і, перш за все, органів влади для оперативного реагування, яке полягає в упередженому впливі на різні боки життя американського суспільства [212].

До речі, у Німеччині інформаційна політика будувалася на підтримці державою проведених нею соціальних реформ. Поступово інформаційна політика посідає чільне місце при формуванні внутрішньої і зовнішньої політики держави. Владні структури Німеччини при формуванні внутрішньої політики виходять з конституційного права кожного громадянина на отримання інформації про свою діяльність. Примітний і той факт, що Федеральне відомство друку Федерального уряду, що має розгалужену структуру, надаючи населенню широкий спектр інформаційних джерел про політику Уряду, одночасно є і великим інформаційним центром органів державної влади і управління, концентруючи свою громадську роботу на різних політичних темах і координуючи інформаційну діяльність в країні.

Тим самим Федеральне відомство друку забезпечує органи державної влади і управління необхідною якісно обробленою інформацією будь-яких обсягів.

Федеральне відомство друку Німеччини є одним з центральних органів державної влади і управління Німеччини, діяльність якого охоплює всі сфери життєдіяльності суспільства, а також всі рівні державного і муніципального управління [212].

Досвід зазначених країн в сфері регулювання інформаційної сфери життєдіяльності суспільства свідчить про важливість пошуку механізмів вдосконалення державної інформаційної політики, а також усвідомлення розвинутими країнами позитивних наслідків реалізації чіткої інформаційної політики. Загалом, в більшості розвинутих країн державна інформаційна політика є одним з дієвих методів зниження соціальної напруженості в ході проведення соціальних реформ. Окрім того, державна інформаційна політика покликана створити і підтримувати потужну національну інформаційну інфраструктуру, яка в періоди форс-мажорних обставин була б здатна підвищувати імідж держави, працювати на її благо та благо суспільства.

У порівнянні з цим досвід України свідчить про наявність багатьох проблемних зон і недоліків в діях державної влади з розробки та формування інформаційної політики в країні. Можна стверджувати, що в Україні реалізується державна інформаційна політика, яка є за своєю суттю більшою мірою ситуаційною політикою, заснованою на виробленні термінових державно управлінських рішень в залежності від ситуації, що склалася.

Слід зазначити, що англійська модель державної інформаційної політики максимально наближена до американської: роль держави обмежується створенням умов для ринкової конкуренції в інформаційній сфері. Стратегія розвитку суспільства визначається як приватна ініціатива, лібералізація ринку телекомунікацій, створення мереж та інформаційних супермагістралей, захист нових структур на інформаційних ринках.

Можна констатувати, що концепція інформаційної політики в рамках англосаксонської моделі виходить зі становища в міжнародному

інформаційному просторі, рівня розвитку інформаційних технологій і впровадження нових форм управління інформаційними потоками.

Актуальне для континентальної Європи питання про те, що розвивати спочатку – мережі або послуги, не стоїть перед США і Великобританією. Там домінує думка про те, що необхідно спочатку побудувати мережі для того, щоб розвивати послуги [55].

Європейська модель також вирізняється пошуками рівноваги між контролем держави та стихією ринку, динамічним поєднанням державних інтересів і прагнень приватного та корпоративного бізнесу.

Характерними рисами європейської моделі виступають варіативність і політична спрямованість програм регулювання інформаційної сфери для різних країн, обумовлених новою європейською геополітикою, становленням економіки знань, різними можливостями постіндустріального розвитку. У рамках європейської моделі українські дослідники (Є. Макаренко, А. Колодюк) називають західноєвропейську, скандинавську, центральноевропейську, східноєвропейську стратегії [115].

Західноєвропейський підхід до ролі держави у процесі переходу до інформаційного суспільства викладено в таких документах:

1. Резолюція Європейського Союзу «Біла Книга. Зростання, конкурентоспроможність, зайнятість: виклики та стратегії XXI століття» [63], в якій підкреслюється важливість державного контролю в комунікаційній сфері (особливо над супермагістралями) з урахуванням переваг приватного сектора.

2. Директива Європейського Союзу «Зелена Книга. Життя і працевлаштування в інформаційному суспільстві».

3. Рекомендації «Інформаційна магістраль для глобального суспільства» (Brussels, 1996).

4. Програма «Europe i – 2020 » [63].

Основне в політиці Європейського Союзу – пошук певного балансу між повним контролем з боку держави та вільним розвитком ринку,

динамічне поєднання урядових і ринкових сил з урахуванням того, що роль кожної з них може змінюватися в часі. Цей підхід тим більше виправданий, тому що ключовим елементом програми європейської інтеграції є поняття «соціальна Європа», бо такими є самоідентифікація і самовизначення цього регіону. Саме в цій площині полягають основні відмінності між англосаксонською та європейською моделями регулювання.

Політика країн Європейського Союзу в інформаційній сфері базується на таких принципах:

- сприяння розширенню суспільного доступу до передових інформаційно-комунікаційних технологій шляхом створення локальних центрів доступу до них у бібліотеках, школах тощо;
- розширення деяких соціальних послуг, що надаються в електронній формі та підвищення рівня їх доступності;
- запровадження інформаційно-комунікаційних технологій у державну систему освіти та перепідготовки кадрів і допомога з боку держави в адаптації до нових можливостей;
- проведення досліджень у сфері соціальних наслідків, викликаних розповсюдженням інформаційно-комунікаційних технологій та у сфері можливостей адаптації усіх категорій громадян до нових умов життя;
- виконання просвітницько-демонстраційних функцій і підвищення рівня ознайомлення суспільства з можливостями інформаційно-комунікаційних технологій, що запроваджуються; при цьому державні органи влади повинні бути лідерами з використання інформаційно-комунікаційних технологій у своїй щоденній діяльності, стимулюючи цим прискорення інформаційного розвитку усього суспільства; крім того, роль лідерів повинна сприяти накопиченню критичної маси активних споживачів всередині державної адміністрації і всього державного сектора, а також і за його межами;
- сприяння процесу стандартизації технічних систем з метою забезпечення сумісності різноманітних мереж, а також мережаних послуг, що

надаються; контроль за розробкою відповідного законодавства та дотриманням юридичних гарантій [230].

Провідною країною у сфері побудови інформаційного суспільства не тільки Європейського Союзу, а й світу в цілому, є Данія.

Так, у 2020 р. Данія посіла перше місце у рейтингу ООН з розвитку е-урядування. Це одна з найбільш цифровізованих країн світу. Наприклад, у 2019 р. 91% усього населення Данії спілкувалися з державою через онлайн-засоби – онлайн-послуги, електронну пошту тощо. У Данії переводять послуги в онлайн через державну систему електронної ідентифікації NemLog-In [36].

Слід зазначити, що до основних напрямів подальшого розвитку інформаційного суспільства в Європейському Союзі є формування Єдиного цифрового ринку ЄС, що передбачає: спрощення он-лайн доступу до товарів і послуг; створення сприятливих умов для розвитку цифрових мереж та надання цифрових послуг; сприяння зростанню цифрової економіки тощо (рис. 1.4).

Рис. 1.4. Основні компоненти Єдиного Цифрового ринку ЄС [83].

Аналізуючи європейську модель інформаційного суспільства в цілому, слід відзначити, що пошук певного балансу між повним контролем з боку держави і законами ринку, тобто, сполучення урядових і ринкових сил, виступає основною рисою інформаційної політики не тільки країн Північної Європи, але й інших країн Європейського Союзу. У той же час ЄС продовжує приділяти сьогодні велику увагу питанням приватизації і лібералізації ринку інформаційно-комунікаційних технологій [55].

Японська модель, у створенні якої основний внесок належить Й. Масуді, професору кількох японських і американських університетів, раднику провідних інформаційних корпорацій, спрямована на вдосконалення системи корпоративного управління за принципом ієрархічної піраміди, в основі якої три складових чинники: *он* (вдячність), *гігі* (відповідальність), *ва* (гармонія). Вони виражають угоду про взаєморозуміння і взаємодопомогу вищого і нижнього рівнів управління. Ця модель використовує пріоритетний розвиток інформаційних технологій і впровадження інформаційних послуг у всі сфери життєдіяльності країни.

Прискореними темпами характеризується інформаційний розвиток Китаю. В основі цього розвитку лежить модель економічної співпраці держави і ринку.

Сінгапурська модель менш відома. Її характерними рисами є висока частка (58 %) високотехнологічної продукції в обсязі експорту (у США – 32 %, а у Фінляндії – 27 %), значний рівень розвитку електронної торгівлі, високу конкурентоздатність і ВВП на душу населення. При цьому важливими факторами є істотне розшарування суспільства за рівнем добробуту і практично повна відсутність демократичних механізмів, зокрема показник «свобода ЗМІ» (інтервал від 0 до 100) у Сінгапурі дорівнює 68, що в чотири рази перевищує цей показник у США та Фінляндії і у три рази – показник розвинутих країн [180].

Важливою рисою сінгапурської моделі інформаційного суспільства є увага до соціальної сфери. Так, у 2000 р. була ухвалена державна програма

«Електронний уряд Сінгапуру», розгорнуті інтегровані портали держустанов «Урядовий портал» і сервіс-центр «Електронний громадянин», що надають інформаційні послуги у сфері офіційної державної політики, соціальної сфери, бізнесу, освіти, роботи, родини, здоров'я, відпочинку, спорту, транспорту, туризму тощо.

Сайт розміщає пошукову систему і має зворотний зв'язок у вигляді розгорнутої електронної форми. Усі установи освіти, соціальної сфери, культури переведені в Інтернет, причому не як формальне формування, а з широким набором електронних послуг, таким чином, більша частина діяльності держустанов (відомств, шкіл, лікарень, бібліотек) здійснюється через Інтернет.

Успіх двох останніх моделей базується на втручанні держави в прийняття рішень у галузі великих вкладень приватного капіталу, на активній участі держави у створенні національної інформаційної інфраструктури [55].

На окрему увагу заслуговує інформаційна політика Казахстану, у відповідних концепції і законі якого визначаються першочергові завдання інформаційної політики і становлення демократичних інститутів, а саме:

- інтеграція інформаційного середовища країн в міжнародне інформаційне середовище;
- демонополізація інформаційних служб і структур;
- розвиток ринку інформаційних ресурсів разом з державним регулюванням інформаційної діяльності;
- створення умов для підприємництва в інформаційній сфері і захисту інформації;
- забезпечення конституційних гарантій свободи слова, вільного функціонування засобів масової інформації та ін.

Слід зазначити, що використання інформаційних технологій в державному управлінні зарубіжних країн багато в чому пов'язане з інноваційним напрямом, тобто з електронним урядом.

На сьогодні у світі не існує універсальної моделі електронного урядування. Особливості систем державного управління, що функціонують в державах світу, обумовлюють специфіку обраних і впроваджених моделей е-урядування країн. Науковці постійно вивчають передовий світовий досвід і намагаються класифікувати моделі за різними ознаками.

Серед існуючих у світі класифікацій моделей е-урядування вбачаються, що більш розповсюдженим є поділ моделей е-урядування в залежності від визначення ролей(місць) державних органів (інституцій) і суспільства у процесах формування напрямків державної політики, розробки та прийняття нормативних актів, формування суспільної думки тощо [233]. Найбільш розповсюдженим є поділ на моделі електронного урядування: e-Government 1.0 і e-Government 2.0.

Для першої, e-Government 1.0 характерним є створення умов доступу громадян до електронних послуг через веб-ресурси органів державної влади та місцевого самоврядування. Зазначена модель активну роль відводить органам влади, які, за допомогою інструментів е-урядування, реалізують надану їм державною владою. Суспільство і громадяни відіграють пасивну роль споживача державних послуг. Е-урядування стає платформою для реалізації державної влади.

На відміну від e-Government 1.0, e-Government 2.0. це модель е-урядування, в якій і суспільство і державні органи взаємодіють активно. Суспільство не є виключно споживачем державних послуг. Суспільство (громадяни) – це активний суб'єкт вироблення державної політики в будь-якій сфері суспільного життя.

Метою е-урядування є забезпечення прозорості державної влади та сприяння ефективності апарата державного управління. Кращими практиками впровадження моделі e-Government 2.0 є Австралія, Канада, США, Німеччина, Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії, Норвегія, Нова Зеландія [110].

За цією моделлю е-урядування, функціональна діяльність

електронного уряду здійснюється за чотирма напрямками:

- G2G (government-to-government), уряд для уряду: сектор електронної взаємодії між органами влади.

Включає організацію роботи електронного документообігу та обмін даними між владними електронними реєстрами на основі принципу уніфікації, взаємозамінності та сумісності (так звані принципи інтероперабельності);

- G2C (government-to-citizens), уряд для громадян: сектор електронної взаємодії між органами публічної влади та громадянами з метою надання громадянам якісних та своєчасних публічних послуг, участі громадян у формуванні державної політики та виборчому процесі, оцінюванні та контролі діяльності органів публічної влади та ін. Розвиток сектору G2C дає можливість перейти на якісно новий рівень спілкування держави і громадян – доступ до електронних адміністративних послуг в режимі 24/7/365;

- G2B (government-to-business), уряд для бізнесу: сектор електронної взаємодії між органами публічної влади та суб'єктами господарювання з метою підтримки та розвитку бізнесу за допомогою ІКТ через надання адміністративних та інших послуг, участі бізнесу у реалізації державної політики та програм;

- G2E (government-to-employees), уряд для державних службовців: електронне урядування є ефективним способом для забезпечення електронного навчання для співробітників, способом онлайн-взаємодії через засоби комунікації між державними органами та їхніми співробітниками у тому числі за допомогою електронного документообігу [79].

Зарубіжний досвід свідчить, що електронний уряд є інноваційним механізмом, що дозволяє забезпечити стійке соціально-економічне зростання. Визначено, що запуск електронного уряду може сприяти збільшенню темпів зростання економіки. За оцінками фахівців, підвищення ефективності державного управління може дати до 2% темпів приросту ВВП [85].

Отже, виявлено, що національні особливості різних країн впливають на специфіку побудови і розвитку інформаційного суспільства, а, відповідно, й обумовлюють формування конкретної його моделі у тій чи іншій державі, в залежності від їх положення в міжнародному інформаційному просторі, рівня розвитку інформаційних технологій і впровадження нових форм управління інформаційними потоками.

Україна сьогодні не має достатніх засобів і виробничих можливостей для самостійного створення та розвитку національної інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури і змушена залучати для цього капітали, техніку і технології розвинених країн. Така ситуація вимагає розробки відповідальної державної інформаційної політики, орієнтованої на пріоритетний розвиток і захист інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури країни в умовах широкого впровадження нових інформаційних і телекомунікаційних технологій.

Тому доцільною є участь України в міжнародних ініціативах відповідно до Окінавської хартії глобального інформаційного суспільства, підписаної лідерами країн «великої вісімки» під час зустрічі в 2000 р. Це можливо через широке обговорення та вироблення базового документу, який став би підґрунтям для:

- загальної термінологічної і понятійної бази в сфері інформаційних технологій;
- бачення інформаційного суспільства України та її місця у глобальному інформаційному суспільстві;
- виявлення критичних точок впливу інформаційно-комп'ютерних технологій на розвиток економіки і соціальної сфери;
- позиції стосовно міжнародних ініціатив із подолання інформаційної нерівності.

Узагальнення різних підходів дозволяє виявити такі інваріантні властивості, що виступають ядром будь-якої концепції регулювання інформаційної сфери. Як правило, використовується комплексний підхід,

заснований на підтримці балансу інтересів держави, суспільства, підприємницьких кіл і окремої особистості. При цьому підкреслюється провідна координуюча роль держави як органу, здатного виразити і забезпечити захист інтересів усього суспільства. Крім цього, концепція регулювання повинна мати гуманістичну спрямованість, що не допускає ситуацій, в яких хтось буде «виключений» з інформаційного суспільства. Третьою, основною складовою більшості концепцій регулювання є переконаність у величезній значущості інформації, знань і освіти в цілому. Успіх державного регулювання інформаційної сфери як ніколи залежить від плідної взаємодії держави, бізнесу і суспільства, хоча в кожному випадку співвідношення їх активності і ролі може бути різним.

На сьогодні не існує універсального підходу, або ж єдиної для всіх країн світу моделі регулювання інформаційної сфери. У кожному регіоні та країні існують свої внутрішні особливості, які згодом і визначають специфіку формування та функціонування цього процесу. Виявлено, що національні та регіональні особливості країн впливають на специфіку її побудови і розвитку а відповідно і обумовлюють становлення конкретної моделі у відповідному регіоні, державі.

Отже, сучасна практика зарубіжних країн свідчить, що оновлене державне управління в умовах розвитку інформаційного суспільства є системним процесом, яке вже не можливе без широкого застосування інформаційних технологій і характеризується двома аспектами: техніко-технологічний аспект застосування інформаційних технологій в державному управлінні пов'язаний з процесами комп'ютеризації та активного впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, і комунікативний, який полягає в тому, що впровадження ІКТ в державне управління сприяє створенню прозорого інформаційного середовища, підвищенню відкритості влади, більш ефективній взаємодії влади і громадянського суспільства, становленню та зміцненню електронної демократії.

Ефективність державного управління значною мірою визначається

впровадженням в роботу державних органів сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, що значно розширює їх можливості, закладає нові імпульси до розвитку інформаційного суспільства – своєчасної відповіді державного управління України на нові виклики [110].

Світовий досвід показує, що всі намагання кардинально оновити суспільне життя були приречені на невдачу, якщо вони не підкріплювались активним залученням різних категорій громадян до вироблення рішень та їх втілення в життя. Тільки створюючи сприятливі умови для розкриття творчого потенціалу громадян і подолання їх соціальної інертності, суспільство одержує могутній імпульс саморозвитку шляхом залучення до демократичного процесу головної діючої сили історії – народу.

Україні необхідно зайняти гідне місце в системі міжнародних інформаційних відносин в контексті необхідності побудови та розвитку інформаційного суспільства. Саме тому державна влада в Україні, заручившись допомогою науковців, має визначити загальні теоретико-методологічні аспекти наукового розуміння інформаційної глобалізації, як світоглядної основи, а саме: усвідомлення та глибокого аналізу сучасних економічних, суспільних процесів, що відбуваються в українському суспільстві та у світі; дослідження ролі та місця інститутів інформаційного суспільства у процесі реформування державного управління, покращення якості державних послуг, підвищення іміджу держави.

Висновки до першого розділу

1. Система державного управління є соціальною системою. Головною роллю системи державного управління є створення та налагодження функціонування механізму реалізації державної влади задля забезпечення комфортного розвитку суспільства на кожному історичному етапі. Місце, яке займає система державного управління в загальній системі державного будівництва обумовлює можливі джерела впливу на її модель. Модель

системи державного управління не може носити кінцевий результат, але відслідковувати системні трансформації можна за результатами досягнення поставлених перед системою цілей, функцій або за допомогою принципу історизму. Тобто здійснювати аналіз моделі системи державного управління в конкретній історичний момент або епоху. Всі перетворення, що відбуваються в суспільстві та державі на пряму впливають на запуск трансформаційних процесів в системі державного управління. Разом з цим джерелами системних трансформацій також є зовнішні фактори – економічні, політичні, екологічні тощо.

2. Глобалізаційними та інтеграційними тенденціями розвитку сучасного світу є прагнення побудови інформаційного суспільства, яке прагне вести діалог з органами державної влади на якісно іншому рівні, а громадяни можуть займатися тими видами діяльності, які були їм недоступні в постіндустріальному світі. Зростає цінність інформації, знань і освіти. З появою якісно нових потреб суспільства змінюється і система державного управління. Тому, для забезпечення можливості ефективного функціонування системи державного управління в умовах глобальної інтеграції, вкрай необхідною є її адаптація до нових умов суспільного розвитку. Державне управління знаходиться під впливом багатьох факторів, але саме інформаційне суспільство, як новий тип постіндустріального суспільства знань стає визначальним викликом сьогодення.

3. До основних напрямів подальшого розвитку інформаційного суспільства в Європейському Союзі є формування Єдиного цифрового ринку ЄС. Сутність концепції національної інформаційної інфраструктури США, узагальнюючи все різноманіття її аспектів, можна визначити у взаємодії телекомунікаційних технологій та інформаційних ресурсів з метою забезпечення потреби в інформації населення, а також органів влади для оперативного реагування, яке полягає в упередженому впливі на різні боки життя суспільства. Усі установи освіти, соціальної сфери, культури переведені в Інтернет з широким набором електронних послуг, а більша

частина діяльності державних установ здійснюється через Інтернет. Надаються інформаційні послуги у сфері офіційної державної політики, соціальної сфери, бізнесу, освіти, роботи, родини, здоров'я, відпочинку, спорту, транспорту, туризму тощо та передбачають наявність пошукової системи та зворотнього зв'язку.

4. Україні необхідно зайняти гідне місце в системі міжнародних інформаційних відносин в контексті необхідності побудови та розвитку інформаційного суспільства. Саме тому державна влада в Україні, заручившись допомогою науковців, має визначити загальні теоретико-методологічні аспекти наукового розуміння інформаційної глобалізації, як світоглядної основи, а саме: усвідомлення та глибокого аналізу сучасних економічних, суспільних процесів, що відбуваються в українському суспільстві та у світі; дослідження ролі та місця інститутів інформаційного суспільства у процесі реформування державного управління, покращення якості державних послуг, підвищення іміджу держави.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ СТАН ТА РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

2.1. Аналіз розвитку інформаційного суспільства в Україні та результативність механізмів державного управління

Система державного управління в Україні є результатом еkleктичного поєднання державних інституцій, які дісталися їй у спадок від радянської доби, та нових, що створювалися у період становлення незалежності України. Зазначена особливість призвела до формування внутрішньо суперечливої, громіздкої, важкодоступної та незрозумілої для населення управлінської системи, яка завжди нагадує про себе і стає перешкодою у проведенні будь-яких соціально-економічних і політичних реформ. Втім на виникнення недоліків в процесі формування національної системи державного управління також активно вплинули і світові глобалізаційні тенденції.

В свою чергу сприятливим чинником становлення інформаційного суспільства в нашій державі має стати безпосередня демократія, демократія участі. Тому до процесів формування та впровадження е-демократії повинні включатись та отримувати вигоди від такої участі не тільки органи публічної влади, але й громадяни, інститути громадянського суспільства, політики та політичні інституції, медіа та бізнес-спільнота. Новітні медіа та провайдери е-послуг спроможні покращити доступ громадян до інформації та сформувати кращу базу для участі громадян у демократичних процесах.

Україна приєдналася до світового процесу побудова інформаційного суспільства шляхом формування інноваційної моделі розвитку високотехнологічного суспільства, в якому кожен громадянин має можливість створювати і накопичувати інформацію та знання, мати до них

вільний доступ, користуватися та обмінюватися ними, щоб дати змогу кожній людині повною мірою реалізувати свій потенціал для забезпечення особистого і суспільного розвитку та підвищення якості життя. Однак права і свободи людини можуть бути гарантованими і захищеними тільки за наявності вільного доступу до інформації, забезпечення суспільної думки, адекватної подіям, які відбуваються, ефективного впливу громадян на державну владу і здійснення владою необхідних функцій управління.

Перехід до інформаційного суспільства передбачає системні зміни в соціальній, економічній, політичній, правовій, культурній структурі суспільства. З огляду на масштабність і глибину передбачуваних змін стає зрозумілим, що вони можуть бути здійснені тільки при активному сприянні органів державного управління, так як в силу своїх зобов'язань роль держави завжди полягає в координації всіх процесів, що стосуються суспільства. Разом з цим роль організатора реалізації проекту має належати не тільки органам державного управління, а й громадській ініціативі.

Офіційно визначеною метою впровадження е-демократизації в Україні стало прагнення зробити всі гілки влади відкритими для кожного громадянина, забезпечити йому більше можливостей для активної політичної участі. Використання владою нових технологій у політичних відносинах спрямовано на залучення більшої кількості громадян до процесів управління задля створення ще одного з імовірних механізмів її легітимізації. Важливо усвідомити, що в умовах становлення інформаційного суспільства інструменти е-демократії, у тому числі: е-урядування, е-mail комунікація, соціальні мережі, форми зворотного зв'язку на сайтах організацій, електронні опитування, електронні запити та звернення, електронні форуми, електронні дайджести тощо вигідні не лише громадянам, суспільству, а й самій державі, зокрема для підвищення ефективності її організації та функціонування самих органів державної влади. Адже зусилля з боку органів влади чи інститутів громадянського суспільства щодо розбудови е-демократії виявляються результативнішими, якщо отримають згоду й підтримку з боку

громадськості. Зрозуміло, що запровадження е-демократії – це масштабний і довгостроковий проєкт, який трансформує саму природу влади, впливає на її основоположні принципи, робить її більш прозорою, відкритою та підконтрольною громадськості, суспільству та окремо взятому громадянину.

Аналізуючи сучасний стан розвитку інформаційного суспільства в Україні вбачається, що широка участь громадян в управлінні справами держави і суспільства, рівноправність громадян в державному управлінні, результативність, ефективність, прозорість, підзвітність співпадають з діючими принципами державного управління, закріпленими на законодавчому рівні. Тому результатом становлення е-демократії в нашій державі стане не скасування або заміна існуючих принципів державного управління, а розширення можливостей форм їх реалізації українським суспільством. Інструментарій е-демократії дасть змогу відкрити додаткові канали комунікації між громадянами, громадянами і органами влади, між органами влади та іншими учасниками політико-управлінського процесу.

Вже сьогодні в Україні цей процес забезпечується передусім електронними інформаційними ресурсами органів влади, представленими досить повно: є веб-сайти Президента України, Верховної Ради України, Конституційного Суду України, Вищого Господарського Суду України, Єдиний веб-портал Кабінету Міністрів України тощо. На Єдиному веб-порталі Кабінету Міністрів України мають місце 73 веб-сайти центральних органів виконавчої влади та 27 веб-сайтів обласних державних адміністрацій. До того ж моніторинг ефективності впровадження технологій електронного урядування в 100 найбільших містах України показав, що більшість міст вже на даному етапі впроваджують окремі інструменти електронної демократії (електронна приймальня міського голови, можливість подати електронне звернення, проведення он-лайн-опитувань), на державному рівні створено єдиний портал електронних звернень, на офіційних веб-сторінках центральних органів виконавчої влади розроблені модулі електронних петицій, засновано єдину систему місцевих петицій тощо [122].

Окрім того реалізовано й інші інструменти електронної демократії:

- електронне законодавство у частині публікування нормативно-правових актів після їх реєстрації та прийняття на офіційному сайті Верховної Ради;
- електронний суд як Єдиний державний реєстр судових рішень та оперативний обмін інформацією в електронному вигляді між судовими установами (запроваджено пілотний проект у 15 судах загальної юрисдикції);
- електронні звернення, консультації та анкетування (працює частково, найкраще в частині електронних консультацій органів публічної влади з громадськістю – за рік проводиться понад 1000 консультацій);
- електронні портали, такі як «Електронна митниця» та «Веб-портал державних закупівель»;
- веб-сайти органів влади (сьогодні всі органи центральної влади мають власні сайти);
- локальні портали адміністративних послуг;
- різноманітні он-лайн ініціативи неурядових організацій [122].

У зв'язку з чим можна констатувати, що в сучасних умовах в Україні все частіше і активніше застосовуються інструменти електронної демократії, однак, на жаль, зазначені процеси відбуваються хаотично, не системно, інколи спонтанно та ситуативно.

Тому не випадково, відповідно до даних дослідження, проведеного Київським міжнародним інститутом соціології у співпраці з Державним агенством з питань електронного урядування України та Швейцарською агенцією розвитку і співробітництва, 79% респондентів ніколи не чули терміну «електронна демократія», з них частково розуміють значення цього поняття лише 41% опитаних [42].

І це при тому, що кількість органів державної влади та місцевого самоврядування в Україні, що надають можливість використання інструментів електронної демократії постійно збільшується (дані за 2019 р. наведені в табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Кількість органів державної влади та місцевого самоврядування в Україні, що надають можливість використання інструментів електронної демократії, за угрупованнями установ¹, 2019 р. [32].

Показники	Усього	З них			
		органи державної влади	органи судової системи	органи місцевого самоврядування	державні організації (установи, заклади)
Кількість установ, які мали доступ до мережі Інтернет, од.	17678	5102	695	10584	1297
Частка установ, які мали доступ до мережі Інтернет, у загальній кількості установ, які взяли участь в обстеженні, %	94,7	92,5	87,9	96,6	92,8
Кількість установ, які надавали можливість використання інструментів електронної демократії, од.	3853	1326	568	1818	141
з них:					
«Е-звернення»	3365	1253	565	1417	130
«Е-петиція»	678	конф. інф.	х	659	конф. інф.
«Е-консультація»	358	145	х	210	3
«Бюджет участі (громадський бюджет)»	416	31	х	385	х

¹ Угрупування установ здійснено відповідно до Державного класифікатора "Класифікація організаційно-правових форм господарювання" (ДК 002:2004): орган державної влади (410), судова система (415), орган місцевого самоврядування (420), державна організація (установа, заклад) (425).

Використання інструментів електронної демократії органами державної влади та місцевого самоврядування у 2019 р. наведено в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Використання інструментів електронної демократії органами державної влади та місцевого самоврядування за угрупованнями установ¹, 2019 р. [22]

Показники	Усього	З них			
		органами державної влади	органами судової системи	органами місцевого самоврядування	державними організаціями (установами, закладами)
«Е-звернення»					
Кількість зареєстрованих "Е-звернень", од.	873685	314018	77738	356634	125295
Кількість розглянутих "Е-звернень", од.	858682	311359	76936	349779	120608
Частка розглянутих "Е-звернень" у загальній кількості зареєстрованих "Е-звернень", %	98,3	99,2	99,0	98,1	96,3
«Е-петиції»					
Кількість оприлюднених "Е-петицій", од.	10350	к	х	9607	к
Кількість підтриманих "Е-петицій", од.	1551	к	х	1533	к
Кількість "Е-петицій", підтриманих рішеннями органів, яким адресовані петиції, од.	934	к	х	918	к
Частка "Е-петицій", підтриманих рішеннями органів, яким адресовані петиції, у загальній кількості підтриманих "Е-петицій", %	60,2	84,6	х	59,9	100,0
"Е-консультації"					
Кількість оприлюднених "Е-консультацій", од.	11399	5639	–	5736	24
Кількість оприлюднених звітів за результатами "Е-консультацій", од.	6603	4735	–	1844	24
"Бюджет участі (громадський бюджет)"					
Кількість поданих громадськістю проєктів "Бюджет участі (громадський бюджет)", од.	15347	1598	х	13749	х

<i>Продовження табл.</i>					
Показники	Усього	З них			
		органами державної влади	органами судової системи	органами місцевого самоврядування	державними організаціями (установами, закладами)
Кількість винесених на голосування проєктів "Бюджет участі (громадський бюджет)", од.	12757	1241	х	11516	х
Кількість підтриманих проєктів (проєктів-переможців) "Бюджет участі (громадський бюджет)", од.	5443	429	х	5014	х
Кількість проєктів "Бюджет участі (громадський бюджет)", реалізованих за рахунок місцевого бюджету у звітному році, од.	4143	353	х	3790	х
Частка проєктів "Бюджет участі (громадський бюджет)", реалізованих за рахунок місцевого бюджету у звітному році, у загальній кількості проєктів-переможців "Бюджет участі (громадський бюджет)", %	76,1	82,3	х	75,6	х

¹ Угрупування установ здійснено відповідно до Державного класифікатора "Класифікація організаційно-правових форм господарювання" (ДК 002:2004): орган державної влади (410), судова система (415), орган місцевого самоврядування (420), державна організація (установа, заклад) (425).

В цілому, за підсумками 2020 р. Міністерством цифрової трансформації України запроваджено Єдиний державний веб-портал електронних послуг «Портал Дія», що забезпечує доступ до 50 електронних послуг та інформації з 10 національних електронних інформаційних ресурсів. Станом на 31 грудня 2020 р. близько 2 млн. 400 тис. осіб скористалися послугами або ознайомились з інформацією на Порталі Дія, на якому створено електронний кабінет громадянина з доступом до інформації про себе: профіль виборця, борги, транспортні засоби, нерухоме майно, земля та

бізнес. Покращено надання послуг з реєстрації, закриття та зміни даних про фізичних осіб-підприємців, а також реєстрації товариства з обмеженою відповідальністю з використанням модельного статуту товариства (час заповнення однієї заяви скорочено до 10 хвилин).

Також, на Порталі Дія запроваджено 12 будівельних послуг, послугу знадання допомоги по безробіттю та послугу з отримання одноразової матеріальної допомоги застрахованим особам, фізичним особам-підприємцям та найманим працівникам (станом на 23 грудня 2020 р. отримали виплати 278 тис. українців) [89].

У мобільному додатку Єдиного державного веб-порталу електронних послуг «Портал Дія» забезпечено доступ до 9 цифрових документів:

- паспорту громадянина України у вигляді ГО-картки;
- біометричного закордонного паспорту; картки платника податків (РНОКПП); переселенця (ВПО); свідоцтва про народження дитини.

Водночас, у паспорті громадянина України у вигляді ГО-карти, біометричному закордонному паспорті та свідоцтві про народження дитини забезпечено відображення актуальної інформації про реєстрацію місця проживання.

У мобільному додатку Дія також реалізована функція шерингу – можливість ділитися електронною копією паспорта та можливість відкриття банківських рахунків онлайн. Також забезпечено відображення та оплату штрафів за порушення ПДР та боргів за виконавчими провадженнями.

Запроваджено Гід з державних послуг – інформаційний портал з інформацією про усі сервіси, що надаються державними та місцевими органами, доступний на сторінці «Послуги» Порталу Дія, (<https://guide.diia.gov.ua/>).

Станом на 31 грудня 2020 р. на порталі доступна інформація про понад 1600 послуг: необхідні для отримання документи, місце та строки надання послуги, вартість, спосіб оскарження результатів тощо. Гід з державних послуг в середньому відвідує понад 1140 користувачів в день [89].

Розширено мережу точок доступу, де батьки новонародженого можуть отримати послугу «Малюток», 9 послуг за 1 заявою. Це вже 795 населених пунктів (77 пологових, 770 ЦНАП, 587 відділів ДРАЦС). Крім того, завдяки запровадженню електронного медичного висновку про народження, послуга «Малюток» доступна також он-лайн.

Запущено систему онлайн-моніторингу та оцінки якості надання послуг у ЦНАП та отримано більше 2 млн. транзакцій у системі моніторингу. Також розширено мережу ЦНАП, яка становить 1306 точок, що забезпечило доступ до адміністративних послуг для 1 457 000 жителів України.

Запроваджено навчання та підвищення кваліфікації адміністраторів ЦНАП. Проведено 38 вебінарів, що набрали понад 61 тис. переглядів, та запущено 3 онлайн-курси (вже більше 900 осіб успішно пройшли курс та отримали сертифікати) [89].

За напрямком електронної взаємодії забезпечено роботу системи електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів Трембіта, за допомогою якої вже здійснено 70 млн. транзакцій обміну даними.

Відповідно до вимог постанови Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2020 р. № 1087 «Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 18 липня 2007 р. № 950 і від 17 січня 2018 р. № 55» забезпечено опрацювання та погодження проектів актів та їх внесення на розгляд Кабінету Міністрів України в електронній формі з використанням відповідного модуля системи електронної взаємодії органів виконавчої влади. Станом на 16 грудня 2020 р. до системи електронної взаємодії органів виконавчої влади підключено понад 70 органів виконавчої влади, які можуть повноцінно користуватися функціональними можливостями системи.

Система електронної взаємодії органів виконавчої влади (СЕВОВВ) налічує понад 2,6 тис. організацій та забезпечує опрацювання 18 тис. електронних документів на добу.

На інформаційному ресурсі Інтегрована система електронної

ідентифікації ID.GOV.UA доступно 213 сервіс-провайдерів та 58 схем електронної ідентифікації.

Оновлено Єдиний державний веб-портал відкритих даних та Україна вперше увійшла у рейтинг European Open Data Maturity Report – 17 місце серед країн ЄС.

Розроблено акти Кабінету Міністрів України, якими забезпечено можливість використання удосконалених електронних підписів замість кваліфікованих електронних підписів, запроваджено експеримент про заміну надавача електронних довірчих послуг. У рамках проекту EU4DIGITAL Україною та Естонією успішно забезпечено можливість створення кваліфікованого електронного підпису, отриманого в Україні на європейському порталі, який внесено в довірчий список ЄС [89].

Виконання Плану заходів щодо створення умов розвитку мобільного широкосмугового доступу, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 04.12.2019 № 1272-р, дозволило розпочати впровадження технології LTE900 (4G). Завдяки цьому вдалося вперше забезпечити мобільним інтернетом близько 1,8 млн. громадян та покращено мобільний інтернет в 5 тис. населених пунктах, де проживають 5,5 млн. жителів країни.

Вперше проведено дослідження щодо доступності швидкісного Інтернету по усім населеним пунктам України, його результати опубліковано на <https://data.gov.ua/>.

З метою сприяння розвитку ІТ-індустрії в Україні розроблено концепт спеціального правового режиму Дія Сіті та ініційовано запровадження 5000 квот для працевлаштування іноземних ІТ-спеціалістів.

Запущено національну онлайн-платформу з цифрової грамотності «Дія. Цифрова освіта», яка наразі доступна в мережі Інтернет за посиланням: <http://osvita.diia.gov.ua>. На платформі доступно більше 40 освітніх серіалів та перший національний тест з цифрової грамотності Цифрограм [89].

Слід зазначити, що за Рейтингом відкритості державного бюджету за

підсумками 2019 р. Україна посідає 26 місце серед 117 країн. Ця позиція обумовлена достатньо відкритою процедурою формування державного бюджету, яка, однак, обмежується низьким рівнем партисипативності та відсутністю цифрових інструментів задля участі громадянського суспільства в бюджетному процесі [31].

Окрім того, Україна – серед перших країн у світі з цифровими паспортами та четверта у Європі з цифровими водійськими посвідченнями, а також займає третє місце в Європі й десяте серед країн світу, що застосовують електронні документи у смартфоні на рівні зі звичайними документами [36].

Повсякденне життя громадян України стає дедалі все більш «цифровим», що передбачає високий рівень очікувань від діяльності органів влади, зокрема розвитку сучасних електронних форм взаємодії, прозорості та відкритості діяльності, залучення громадян до прийняття управлінських рішень. Протягом 2020 р. Єдиний державний веб-портал відкритих даних відвідали понад 1,1 млн. користувачів. Загальна кількість переглядів веб-сторінок становить 8,3 млн. Для порівняння, у 2019 р. аналогічні показники становили 738 тис. користувачів та 8,0 млн. веб переглядів. Середня щомісячна кількість користувачів data.gov.ua зросла більш ніж у півтора рази: з 69 до 114 тис. [146].

Все більш впевнено уряд нашої країни відвойовує своє місце в мережі Інтернет. Поступово стаючи урядом «віртуального простору» та формуючи власну модель електронного урядування країни.

Діяльність електронного уряду реалізується шляхом створення он-лайнних сервісів для фізичних і юридичних осіб на єдиному порталі, впровадження електронного документообігу в структурах виконавчої влади, закритої спеціалізованої інформаційної мережі для забезпечення руху інформаційних потоків всередині державних структур (наприклад, GovNet), розгалуженої інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури, систем криптографії та інших способів захисту інформації, електронного підпису,

електронного ключа, смарт-карт, інших засобів санкціонованого доступу до інформації. Отже, електронний уряд забезпечує не тільки більш зручний доступ громадянам до державної інформації та послуг, можливість участі в демократичних інститутах суспільства, а й підвищення якості цих послуг та ліквідації цифрової нерівності.

Система інформаційного забезпечення органів державної влади передбачає низку заходів нормативно-правового, технічного-технологічного, програмного, соціально-економічного, політичного характеру, які сприяють об'єднанню можливостей інформаційної, в тому числі електронної взаємодії, органів державної та місцевої влади, включаючи представницькі, виконавчі і судові органи з метою забезпечення прав громадян на отримання інформації, що відповідає сучасним викликам інформаційного суспільства і розкриває широкі горизонти реалізації ідей демократичного суспільства і правової держави.

Однак, незважаючи на достатньо позитивну динаміку розвитку інформаційного суспільства в Україні в останні роки, існує ще безліч проблем та суперечностей, які потрібно вирішувати на державному рівні.

Так, Україна має один із найнижчих рівнів доступу до державних послуг онлайн у Європі. Так, за підсумками 2020 р. лише 12,5% українців використовували онлайн-сервіси для отримання державних послуг. Для порівняння, за вказаним показником Україна поступається Польщі більш ніж у 2 рази і це майже в 4 рази менше від середнього рівня країн ЄС.

При цьому, питома вага цифровізованих державних послуг в Україні за підсумками 2020 р. склала лише 5%. Досягнутий показник рівня охоплення населення України Інтернет-взаємодією з органами державної влади значно поступається державно управлінській практиці провідних країн у цій сфері [31].

Так, наприклад, питома вага населення, яка використовує Інтернет для взаємодії з органами державної влади в Естонії досягла 70%, в Данії – 90%, а частка цифровізованих державних послуг в Естонії досягла 99% (рис. 2.1).

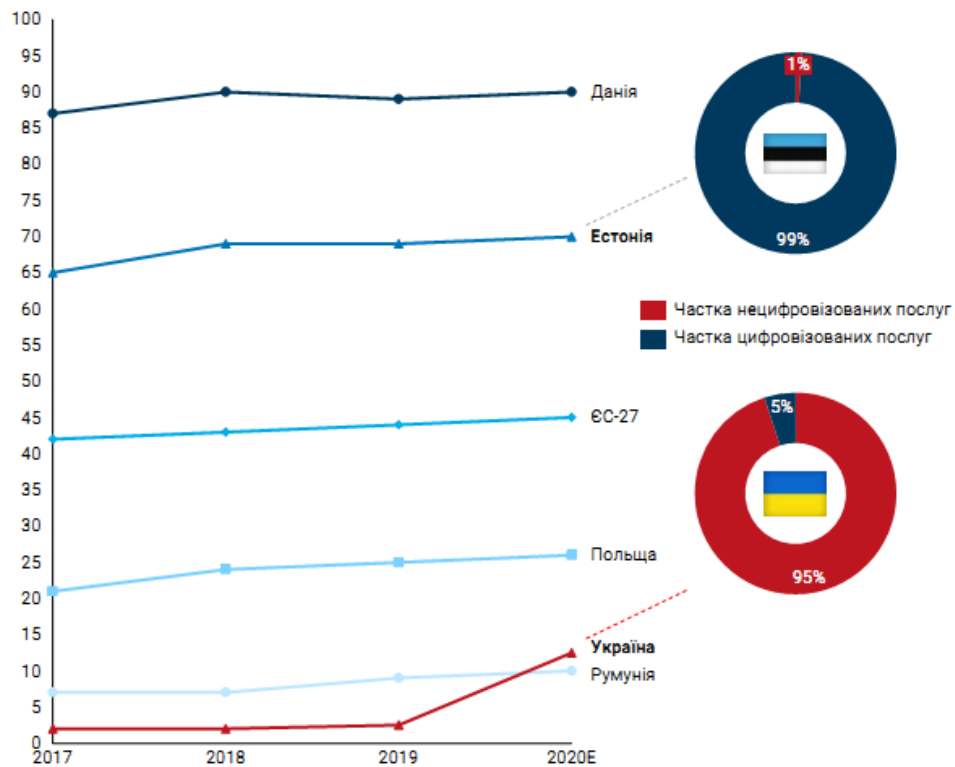

Рис. 2.1. Частка населення, яка використовує Інтернет для взаємодії з органами державної влади, % [31].

Наразі, в Україні лише 46 з близько 1000 видів державних послуг доступні в онлайн-режимі (до речі, до 2024 р. планується перевести 100% публічних послуг для громадян та бізнесу в онлайн-режим). Слід зазначити, що показник доступу до державних послуг онлайн в Україні показує істотну динаміку. Тільки за 2020 р. кількість громадян, які використовують Інтернет для взаємодії з державними органами, збільшилася у 4-5 разів порівнянно з 2019 р., що зумовлено запуском додатку «Дія», яким за вказаний період скористалося близько 5 млн. осіб. Як наслідок, запроваджені електронні послуги заощадили державі і громадянам 495 млн. грн., а антикорупційний ефект становить 841 млн. грн. Збільшення частки оцифрованих державних послуг до середньоєвропейського рівня, за підрахунками Міністерства цифрової трансформації України може збільшити зазначений ефект в 12 разів [31].

В рамках програми «Держава у смартфоні» у лютому 2020 р. презентований додаток державних онлайн-послуг «Дія», який об'єднує в єдиному електронному вікні всі послуги, які надає держава громадянам і бізнесу, зробивши максимум процесів електронними та автоматичними.

Так, було активізовано у вільному доступі для всіх охочих мобільний додаток «Дія» з цифровими посвідченням водія та свідоцтвом про реєстрацію транспортного засобу. За перші 10 днів з моменту презентації мобільного додатку один мільйон українців стали користувачами «Дії» 2.0. Україна стала однією з перших країн світу, що надала цифровим паспортам такого ж юридичного статусу, як паперовим та пластиковим.

Уряд працює над цифровою трансформацією громад, запровадженням експериментального проєкту електронної товаротransпортної накладної та створенням проєктної мережі ЦНАПів.

Повний перелік державних е-послуг, які пропонуються для громадян та бізнесу в Україні, розміщено на Урядовому порталі у розділі «Електронні послуги». Наразі держава переводить в електронний формат послуги, які є найбільш затребуваними у суспільстві. На даний час доступні у режимі онлайн-послуги: у сферах безпеки та суду, соціальній, будівельній, транспортній сферах, а також послуги для бізнесу та автовласників. Упродовж наступних трьох років уряд планує оцифрувати всі державні послуги.

Під впливом цифрових технологій система державного управління України стрімко змінюється, модернізується, набуває нових ознак цифрової доби.

Як показує світова практика, трансформація системи державного управління під впливом цифровізації суспільства стає одним з істотних факторів розвитку демократії в країні, сприяє створенню робочих місць і економічному зростанню, підвищенню якості життя у країні.

Досліджуючи вплив інформаційного суспільства на систему державного управління, можна виділити наступні ознаки трансформаційних

зрушень в системі державного управління України:

1. Постійний ріст рівня інформаційної обізнаності та культури суб'єктів і об'єктів системи державного управління.

Сучасний світ вимагає від людини нового ставлення до інформації, цифрових технологій і знання, без яких неможливою є особистісна адаптація і соціалізація. У зв'язку з цим, однією з найактуальніших сфер сучасного суспільного функціонування є інформаційна освіта.

2. Активне використання цифрових інформаційно-комунікаційних технологій в якості інструментів, засобів взаємодії між суб'єктами і об'єктами державного управління.

Сучасними засобами налагодження контактів та узгодження інтересів суб'єктів та об'єктів управління стають цифрові інформаційно-комунікативні технології (ІКТ). Використання ІКТ передбачає устанавлення як двосторонніх, так і багатосторонніх зв'язків, дозволяє узгоджувати і об'єднувати цілі держави і громадян в єдине ціле, призводить до прийняття спільних і взаємоприйнятних політичних та управлінських рішень, сприяє розвитку громадянського суспільства, стимулює економічне зростання держави, зайнятість населення, розширення конкуренції [71].

З боку влади здатність до підтримання такої комунікації стає показником її ефективності.

3. Зміна вертикальної організації взаємодії між органами влади і суспільством. В інформаційному суспільстві вона заснована на зв'язках і відносинах горизонтального типу.

Змінюється роль державної влади в системі державного управління: вона поступово знижується за рахунок розширення участі громадян у справах держави, яка перестає бути єдиним центром влади та прийняття суспільно значущих рішень. Органи державної влади в таких умовах стають ефективним суб'єктом у процесі взаємодії рівних учасників під час вирішення суспільних справ [71].

4. Застосування суб'єктами державного управління новітніх

раціональних цифрових розробок і прийомів пошуку, обробки, зберігання, обміну, захисту інформації.

Як наслідок – створення інформаційно-пошукових систем, інформаційних баз, систем підтримки і прийняття управлінських рішень, контролю за виконавською дисципліною тощо.

Пояснюється це тим, що основою для прийняття будь-якого управлінського рішення (організаційного, адміністративного, політичного, стратегічного тощо) є інформація. Вирішення питань своєчасного забезпечення управлінців необхідною, достовірною інформацією в обсязі, достатньому для виконання покладених на них обов'язків, пов'язано із застосуванням інформаційних технологій. Сьогодні рівень інформатизації владних структур, оснащення їх відповідним сучасним технічним обладнанням, та оволодіння державними службовцями навичками роботи з інноваційним програмним забезпеченням й новітніми комунікаційними технологіями стають вирішальними в конкурентній боротьбі за престиж державних органів, якість адміністративних послуг, довіру до посадовців та, в цілому, за національній інформаційний простір, інформаційний суверенітет держави.

Можна констатувати, що за останні роки Україна зробила значний крок в інформаційній сфері і не тільки увійшла до світового інформаційного простору, а й стала його невід'ємною складовою. Глобальний інформаційно-технологічний прорив спричинив переворот у суспільній свідомості, примусив управлінців по-новому мислити, шукати нові підходи у всіх сферах суспільного життя.

З огляду на викладене важливим є глибоко досліджувати й розвивати цифрову галузь України, вживати конкретних заходів щодо формування та здійснення активної інформаційної політики, спрямованої на розбудову національного інформаційного середовища, упорядкування державних органів, що виконують функції регулювання відносин в інформаційній сфері, приведення національного законодавства у відповідність зі світовими

нормами та стандартами.

На сьогодні в Україні є всі умови для переходу на більш високий технологічний рівень розвитку інформаційного суспільства. Трансформаційні зрушення в системі державного управління мають стати трампліном на шляху до стрибка економічного розвитку та підвищення рівня життя в Україні. Але слід розуміти, що розвитку системи державного управління в процесі її трансформації можливо досягти тільки за умови застосування системного підходу в питаннях формування діючої нормативної бази та створення гідної системи безпеки інформаційних ресурсів, впровадження сучасних цифрових інформаційних технологій та підготовки професійного кадрового ресурсу.

Аналіз стану розробок, впровадження та експлуатації інформаційних систем для органів державного управління в Україні свідчить, що протягом останніх років виконано значну роботу із застосування інформаційних технологій. Практично в усіх органах державної влади забезпечується інформаційна підтримка поточної роботи з використанням персональних комп'ютерів із набором типових програмних продуктів. Сьогодні більшість органів виконавчої влади застосовують локальні обчислювальні мережі.

Отже, можна констатувати, що в Україні процеси становлення е-демократії розгортаються дуже активно. Українське інформаційне суспільство вимагає й ініціює запровадження нових сучасних електронних форм взаємодії з державним апаратом. Інструментарій е-демократії поступово відкриває додаткові канали комунікації між громадянами, громадянами і органами влади, між органами влади та іншими учасниками політичного й управлінського процесів. Разом з цим реалізація принципів, покладених в основу е-демократії сприяє розширенню можливостей форм реалізації існуючих принципів державного управління українським суспільством. В цьому сенсі е-демократія стає фактором, що зумовлює трансформацію системи державного управління та інструментом, що адаптує її до викликів інформаційного суспільства.

З огляду на незадовільний стан функціонування існуючої системи державного управління та враховуючи глибинні зміни, які відбуваються в українському суспільстві під впливом світових глобалізаційних тенденцій, сьогодні стає своєчасним та вкрай затребуваним використання всіх інструментів електронної демократії у процесі оновлення та реформування системи управління державою. Адже е-демократія стає фактором, що зумовлює трансформацію системи державного управління, та інструментом, що адаптує її до викликів інформаційного суспільства.

Отже, для сучасного етапу розвитку е-урядування в Україні характерні такі тенденції: розширення кола споживачів інформації про діяльність органів влади; створення можливості громадянам брати активну участь в реалізації державної політики та одержувати адміністративні послуги через мережу Інтернет; забезпечення безперервного і оперативного обміну інформаційними ресурсами між органами влади. Україна має висококваліфікований кадровий потенціал в інформаційній сфері, постійно поновлюється парк комп'ютерної техніки, сучасні системи та засоби телекомунікацій, зв'язку, високий ступінь інформатизації банківської сфери.

Таким чином, спираючись на результати аналізу сучасного стану та оцінку результативності державного управління можна констатувати, що в Україні поступово формується специфічний комплексний механізм впливу на розвиток інформаційного суспільства через систему взаємопов'язаних та взаємодоповнюючих механізмів (інтеграційно-правового, адміністративно-організаційного, фінансово-економічного, інформаційно-комунікаційного) шляхом: створення можливостей для вільного доступу до статистичних даних, архівних, бібліотечних і музейних фондів, інших інформаційних банків, баз даних, інформаційних ресурсів; реалізації права на інформацію; обов'язком суб'єктів владних повноважень інформувати громадськість та засоби масової інформації про свою діяльність і прийняті державно управлінські рішення; обов'язком суб'єктів владних повноважень визначити спеціальні підрозділи або відповідальних осіб для забезпечення доступу

запитувачів до інформації; здійснення державного і громадського контролю за дотриманням законодавства про інформацію; встановлення відповідальності за порушення законодавства про інформацію. Це дозволяє вважати, що національний ринок інформаційно-комунікаційних технологій перебуває в стані активного становлення та за певних умов може стати фундаментом розвитку інформаційного суспільства в Україні.

2.2. Нормативно-правове забезпечення державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства

Для України точкою відліку динаміки державних трансформацій можна вважати 24 серпня 1991 р., момент проголошення Верховною Радою Української Радянської Соціалістичної Республіки України, як незалежної демократичної держави. Фактично саме з того часу було визначено правила, встановлено межі, рамки, умови за яких можуть і повинні відбуватися всі без виключення трансформаційні зрушення у новоствореній державі.

Згідно з текстом зазначеної постанови Верховної Ради Української РСР за будь-яких умов розвитку держави її територія є неподільною і недоторканою. На території України мають чинність виключно Конституція і закони України.

Треба підкреслити, що ключовий Акт набув чинності з моменту його схвалення і до сьогодні залишається без змін, хоча українське суспільство постійно змінюється, розвивається так як постійно знаходиться під впливом різноманітних факторів: кліматичних, біологічних, природних, технічних і технологічних, культурних, духовних і навіть космічних.

Якщо проаналізувати причини, що сприяли створенню незалежної України стає зрозуміло, що всі вони, головним чином, були продиктовані історичною необхідністю удосконалення системи управління оновленим українським суспільством, яке перебувало зокрема на території сучасної України.

На той час мали місце і ускладнення у сфері розвитку виробництва, розшарування суспільства на соціально неоднорідні групи і потреба підтримання в суспільстві порядку, задля забезпечення його соціальної усталеності, що досягається головним чином за допомогою загальнообов'язкових соціальних (насамперед юридичних) норм. Особливого значення набула і негайна необхідність створення умов для захисту власної території. Тому першочерговим кроком на шляху державного будівництва України була прийнята Верховною Радою УРСР 16 липня 1990 р. «Декларація про державний суверенітет України» [62].

Для України, як держави, що фактично не мала власної, національної системи державного управління, за винятком окремих успадкованих від радянської доби елементів, було вкрай необхідним і першочерговим вирішення питання організації влади. Існуюча модель системи управління державою ставала неспроможною виконувати всі покладені на неї задачі, вирішувати внутрішні проблеми, протистояти зовнішнім загрозам. Пріоритетними завданнями ставали перегляд ідеології державної діяльності та спрямування її на збереження державності, забезпечення прав і свобод людини.

Головним законодавчим кроком на шляху становлення державності слід вважати факт прийняття 28 червня 1996 р. Конституції України. Статтею 1 Основного Закону України встановлено, що Україна є суверенною, незалежною, демократичною, соціальною, правовою державою [106].

Цією нормою Конституції України [106] було закріплено п'ять головних вимог суспільства щодо механізмів побудови і подальшого функціонування національної системи державного управління, визначено основні напрямки для подальшого розгортання трансформаційних процесів у нашій державі.

Обрані ще у 1996 р. за основу п'ять ключових векторів (напрямків) державного будівництва країни незмінно залишаються головними і актуальними на шляху розбудови України як сучасної європейської держави.

Аналізуючи зміст кожного з п'яти векторів вбачається, що конституційно закріплене прагнення українського народу побудувати: суверенну, незалежну, демократичну, соціальну, правову державу до сьогодні є нездійсненою мрією українського суспільства (рис. 2.2).

Рис. 2.2. Вектори розвитку України, визначені Конституцією [106].

Дійсно, на законодавчому рівні Україна – це держава, що має чітко визначену територію, на якій вона здійснює внутрішній і зовнішній суверенітет, має постійне населення, уряд, не залежить від інших держав, має повноваження і здатність вступати в міжнародні відносини з іншими суверенними державами. Підтвердженням тому є безліч локальних та міжнародних нормативних актів, прийнятих за часи незалежності.

Обраний свого часу за взірць демократичний тип держави зробив в країні народ джерелом влади, а державні демократичні соціально-політичні інститути та демократичний тип політичної культури орієнтував на органічне поєднання участі народу у вирішенні загальнодержавних справ із широкими громадянськими правами і свободами.

Сьогодні українське суспільство переживає новий еволюційний етап свого розвитку. Сучасне суспільство характеризується якісно новими тенденціями в інформаційній сфері, насамперед стрімким формуванням

глобального інформаційного простору та глобальним інформаційним протиборством, розробкою і використанням новітніх інформаційно-комунікаційних технологій, виникненням принципово нових суспільних відносин за різноманітними напрямками інформаційної діяльності, зокрема, електронне урядування, доступ до публічної інформації, функціонування засобів масової інформації, державна статистика і документообіг, інформаційна діяльність у галузях освіти і науки, культури і мистецтва, в економічній, фінансовій, банківській, правоохоронній, законотворчій та інших сферах, які потребують всебічного дослідження і належного правового забезпечення. І це підтверджується постійною увагою науковців до питань правового регулювання суспільних відносин в умовах трансформації інформаційного суспільства в суспільство знань, як основи інноваційного розвитку України.

Поряд з цим вагомою складовою інформаційної сфери залишається інформаційна інфраструктура – сукупність споруд, будівель, систем і служб, необхідних для функціонування галузей матеріального виробництва та забезпечення умов життєдіяльності суспільства. Жодна галузь господарства не може існувати без інфраструктури. Питання створення, розвитку і управління інформаційною інфраструктурою є складним наукоємним процесом що потребує відповідної владної підтримки за допомогою державних і локальних нормативно-правових актів.

Всі процеси, котрі відбуваються в суспільстві завжди мають своє відображення в нормативно-правових актах. Іншими словами нормативно-правові акти стають віддзеркаленням всіх соціальних трансформацій, нормативно закріплюючи специфіку і унікальність, ідентичність суспільства у конкретно взятій державі.

До того ж, на думку Корженка В., управляти сучасною державою, означає не що інше, як спонукати громадян до діяльності на основі чітко визначених юридичних норм [107].

Тому у відповідь на ініціативи, прийняті на Окінавському саміті G-8,

31 липня 2000 р. Президент України підписав Указ «Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет і забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні», який визначив основні цілі і завдання в розвитку українського сегменту Інтернет. Ці заходи мали забезпечити як широкомасштабний доступ населення України до Інтернету, так і розвиток національних мережевих ресурсів [150].

Пізніше, починаючи з 2007 р. і протягом десяти років шлях розвитку українського інформаційного суспільства було вже законодавчо спрямовано на побудову орієнтованого на інтереси людей, відкритого для всіх і направлено на формування інноваційної моделі розвитку високотехнологічного суспільства, в якому кожен громадянин має можливість створювати і накопичувати інформацію та знання, мати до них вільний доступ, користуватися та обмінюватися ними, щоб дати змогу кожній людині повною мірою реалізувати свій потенціал для забезпечення особистого і суспільного розвитку та підвищення якості життя [157].

Державна політика України щодо впровадження електронного урядування будується з урахуванням принципів, які закладені в рамках національної законодавчої системи. Мова йде про Концепцію електронного урядування в Україні, схвалену розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2010 р. № 2250-р. [108].

Згідно з Концепцією впровадження електронного урядування передбачалося також створення якісно нових форм організації діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх взаємодію з громадянами та суб'єктами господарювання шляхом надання доступу до державних інформаційних ресурсів, можливості отримувати електронні адміністративні послуги, звертатися до органів державної влади та органів місцевого самоврядування з використанням Інтернету [108].

Конфіденційність є зворотною стороною прозорості та відкритості і стосується специфічних сторін життєдіяльності громадянина, суспільства й держави. В Україні на законодавчому рівні цей принцип реалізовано в низці

законів, насамперед у законах України «Про таємницю», «Про інформацію», «Про захист персональних даних», «Про доступ до публічної інформації», «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах», «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації», «Про електронний цифровий підпис», «Про електронні документи та електронний документообіг» тощо [149; 157].

Разом з цим, Указом Президента України від 23 листопада 2011 р. № 1067/2011в Україні було утворено Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації (НКРЗІ). НКРЗІ є державним колегіальним органом, підпорядкованим Президенту України, підзвітним Верховній Раді України. Згідно з Положенням «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації» НКРЗІ є органом державного регулювання у сфері телекомунікацій, інформатизації, користування радіочастотним ресурсом та надання послуг поштового зв'язку [174].

У визначеній сфері НКРЗІ здійснює повноваження органу ліцензування, дозвільного органу, регуляторного органу та органу державного нагляду (контролю), реалізуючи такі основні завдання:

- забезпечення проведення єдиної державної політики з питань державного регулювання у сфері телекомунікацій, інформатизації та розвитку інформаційного суспільства, користування радіочастотним ресурсом, надання послуг поштового зв'язку;

- здійснення державного регулювання та нагляду у сфері телекомунікацій, інформатизації, користування радіочастотним ресурсом, надання послуг поштового зв'язку, використання інфраструктури з метою максимального задоволення попиту споживачів на послуги зв'язку та інформаційні послуги, створення сприятливих умов для залучення інвестицій, збільшення обсягів послуг та підвищення їх якості, розвитку та модернізації телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних мереж

з урахуванням інтересів національної безпеки;

– забезпечення ефективного користування радіочастотним ресурсом і функціонування ринку телекомунікаційних, інформаційно-телекомунікаційних, інформаційних послуг та послуг поштового зв'язку на основі збалансування інтересів суспільства, суб'єктів господарювання та споживачів цих послуг;

– сприяння розвитку конкуренції та підприємництва, забезпечення рівних умов діяльності суб'єктів господарювання всіх форм власності, вдосконалення механізму регулювання ринкових відносин у сфері телекомунікацій, інформатизації, користування радіочастотним ресурсом та надання послуг поштового зв'язку;

– забезпечення системності, комплексності і узгодженості розвитку інформатизації та інформаційного суспільства в державі [174].

Тобто частина повноважень, які стосуються е-урядування та інформаційного суспільства або збігаються з повноваженнями Агентства або частково співпадають. Що теж викликає питання щодо ефективності системи державних органів в інформаційній сфері. Окрім того законодавчим забезпеченням діяльності сфери ІКТ опікується Комітет з питань інформатизації та зв'язку Верховної Ради України.

Комітет з питань інформатизації та зв'язку утворений у складі Верховної Ради України 4 грудня 2014 р., як один із 27 комітетів. У складі комітету дев'ять народних депутатів.

До предмету відання Комітету віднесено 12 питань. У тому числі: розвиток інформаційного суспільства; Національна програма інформатизації; електронне урядування; електронний документообіг; електронний цифровий підпис; національна система електронних інформаційних ресурсів; телекомунікації; поштовий зв'язок; індустрія програмування; кібербезпека; технічний та криптографічний захист інформації; питання використання радіочастотного ресурсу України [174].

Таким чином і Кабінет Міністрів України і Президент і Верховна Рада

України мають у своєму віданні структурну одиницю, яка опікується питаннями розбудови інформаційного суспільства та впровадження системи електронного урядування країною.

У 2013 р. Кабінетом Міністрів України схвалено Стратегію розвитку інформаційного суспільства в Україні [161] та сформовано основні правові засади побудови інформаційного суспільства шляхом прийняття низки нормативно-правових актів, які регулюють суспільні відносини у сфері сприяння розвитку громадянського суспільства, створення інформаційних електронних ресурсів, захисту прав інтелектуальної власності на такі ресурси, гарантій та механізму доступу до публічної інформації, розвитку електронного урядування та відкритого уряду, електронного документообігу, інформаційної безпеки тощо.

Згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2014 р. № 492 «Про затвердження Положення про Державне агентство з питань електронного урядування України», із змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 16.11.2016 р. № 887 Державне агентство з питань електронного урядування України (далі – Агентство) визнано центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України і який реалізує державну політику у сферах інформатизації, електронного урядування, формування і використання національних електронних інформаційних ресурсів, розвитку інформаційного суспільства [143].

Агентство очолює Голова, який призначається на посаду та звільняється з посади Кабінетом Міністрів України за пропозицією Комісії з питань вищого корпусу державної служби, а основними його завданнями є:

1) реалізація державної політики у сфері інформатизації, електронного урядування, формування і використання національних електронних інформаційних ресурсів, розвитку інформаційного суспільства;

2) внесення на розгляд Кабінету Міністрів України пропозицій щодо забезпечення формування державної політики у зазначеній сфері [143].

Агентство відповідно до покладених на нього завдань виконує більше 25 функцій, у тому числі: узагальнює практику застосування законодавства з питань, що належать до його компетенції, розробляє пропозиції щодо вдосконалення законодавчих актів, актів Президента України, Кабінету Міністрів України та в установленому порядку вносить їх на розгляд Кабінету Міністрів України; організовує проведення прогностно-аналітичних досліджень стану розвитку інформаційного суспільства, електронного урядування та сфери інформатизації. Здійснює державну реєстрацію електронних інформаційних ресурсів державних органів, органів місцевого самоврядування та інших юридичних осіб публічного права, доступ до яких здійснюється через телекомунікаційні мережі загального користування, та видає відповідні свідоцтва.

Також Агентство виконує функції генерального державного замовника Національної програми інформатизації, зокрема:

- здійснює моніторинг у сфері інформатизації;
- погоджує галузеві, регіональні програми та проекти інформатизації, програми та проекти інформатизації органів місцевого самоврядування, здійснює їх координацію і вносить подання Кабінетові Міністрів України щодо зупинення виконання таких програм та проектів;
- забезпечує методологічну, нормативно-правову, інформаційну та організаційну підтримку процесів формування і виконання Національної програми інформатизації;
- подає щороку Кабінетові Міністрів України завдання Національної програми інформатизації на наступні три роки і проект програми завдань (робіт) на наступний бюджетний рік тощо [143].

Агентство координує діяльність органів виконавчої влади, пов'язану зі створенням та інтеграцією електронних інформаційних систем і ресурсів в Єдиний веб-портал органів виконавчої влади та наданням інформаційних та інших послуг через електронну інформаційну систему «Електронний Уряд»; координує та контролює роботи, пов'язані із створенням, веденням і

забезпеченням функціонування Національного реєстру електронних інформаційних ресурсів, визначає правила користування ним.

Окрім того, згідно із змінами, внесеними Постановою Кабінету Міністрів України від 16.11.2016 № 887 [164], агентство затверджує: вимоги до форматів даних електронного документообігу в державних органах; методику визначення належності бюджетних програм до сфери інформатизації; методику формування індикаторів розвитку інформаційного суспільства [143].

І це тільки деякі з затверджених Постановою Кабінету Міністрів завдань, повноважень та функцій центрального органу виконавчої влади, визнаного головним в реалізації державної політики у сферах інформатизації, електронного урядування, формування і використання національних електронних інформаційних ресурсів, розвитку інформаційного суспільства.

Слід також зазначити, що незважаючи на великий перелік прав і обов'язків, покладених на Агентство, питанням відповідальності присвячено тільки один пункт – Голова Агентства звітує перед Кабінетом Міністрів України про виконання планів роботи Агентства та покладених на нього завдань, про усунення порушень і недоліків, виявлених під час проведення перевірок діяльності Агентства, а також про притягнення до відповідальності посадових осіб, винних у допущених порушеннях. Зазначена обставина свідчить про недосконалість нормативного акту та механізму забезпечення його впровадження і реалізації. Односторонність у баченні питання, незбалансованість наданої влади і встановленої відповідальності стають основою для подальшого невиконання та порушення норм закону [143].

Протягом останніх років було суттєво вдосконалено українське інформаційне законодавство, відбулося наближення його до стандартів ЄС та Ради Європи. Зокрема, прийнято низку життєво важливих для гармонійного розвитку інформаційного суспільства нормативних актів: «Про електронну комерцію»; «Про внесення змін до деяких законів України щодо доступу до публічної інформації у формі відкритих даних»; «Про внесення змін до

Закону України «Про звернення громадян» щодо електронного звернення та електронної петиції» [151].

Важливим для імплементації елементів інформаційного суспільства в фінансово-економічне життя держави став Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо усунення адміністративних бар'єрів для експорту послуг», прийнятий 3 листопада 2016 р., який передбачав значну модернізацію та спрощення процедур укладення зовнішньоекономічних договорів (контрактів), зарахування валютної виручки, а також бухгалтерського обліку та фінансової звітності завдяки використанню можливостей сучасних ІКТ.

Передбачалося, що це виведе значний обсяг експорту послуг в легальну площину, збільшить приплив до країни валютної виручки та спростить провадження підприємницької діяльності для ІТ-компаній та малого й середнього бізнесу.

Важливим нормативно-правовим актами для подальшого розвитку інформаційного суспільства став Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» і план заходів щодо реалізації Концепції розвитку електронного урядування в Україні (2011–2015 рр.) [159].

Однак, незважаючи на значний прогрес, досягнутий в контексті виконання положень цих документів, досі не запущено цілу низку програм, необхідних для подальшого розвитку електронного урядування в системі органів державної влади згідно з цими програмними документами.

В подальшому, значно підвищилась роль взаємодії держави і громадянського суспільства в державному управлінні у порівнянні з традиційним баченням державного управління, як організуючого і регулюючого впливу держави на суспільну життєдіяльність людей з метою її упорядкування, збереження або перетворення. За час, що минув від початку Революції гідності, громадянське суспільство неодноразово продемонструвало, що в критичні моменти історії його консолідуюча роль є

потужнішою за ослаблені інститути державного управління. Не випадково станом на кінець 2015 р. рівень громадської довіри серед соціальних інститутів виявився найвищим до волонтерів (74 %) та громадських об'єднань (61 %). Суттєво зросла вимогливість громадян до представників влади щодо прозорого та ефективного функціонування всіх державних інститутів. Це, своєю чергою, стало стимулом становлення та розвитку нових, більш дієвих форм громадського контролю та вимогою побудови нового формату взаємовідносин між державою і громадянським суспільством [179].

Як наслідок, на законодавчому рівні для вирішення частини вказаних питань Указом Президента України затверджено Національну стратегію сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016 – 2020 роки [159].

Правове врегулювання основ взаємодії між громадськістю та органами державної влади було спрямовано на:

- оптимізацію діалогу між суспільством і державою;
- забезпечення рівних прав громадян, інститутів громадянського суспільства та суб'єктів господарювання щодо впливу на органи державної влади, їх посадових і службових осіб під час прийняття, формування та реалізації державної політики;
- посилення прозорості та ефективності діяльності органів державної влади, їх посадових і службових осіб, активізацію взаємодії зазначених органів із громадянами, інститутами громадянського суспільства та суб'єктами господарювання;
- мінімізацію кількості правопорушень, які мають ознаки корупції, корупційних діянь і злочинів у сфері службової діяльності [176].

Тому невідповідно Стратегією сталого розвитку «Україна – 2020» [170], зокрема розділом 3 «Дорожня карта та першочергові пріоритети реалізації Стратегії», однією з першочергових реформ визначено реформу державного управління, що має на меті побудову прозорої системи

державного управління, створення професійного інституту державної служби, забезпечення її ефективності. Результатом проведення зазначеної реформи має стати створення ефективної, прозорої, відкритої та гнучкої структури державного управління із застосуванням новітніх інформаційно-комунікативних технологій (електронне урядування) для забезпечення вироблення і реалізації цілісної державної політики, спрямованої на суспільний сталий розвиток і адекватне реагування на внутрішні та зовнішні виклики [170].

Очікуваним результатом проведення реформи, спрямованої на забезпечення вироблення і реалізації цілісної державної політики, спрямованої на суспільний сталий розвиток і адекватне реагування на внутрішні та зовнішні виклики має стати створення ефективної, прозорої, відкритої та гнучкої структури державного управління із застосуванням новітніх інформаційно-комунікативних технологій – електронного урядування.

На виконання Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» згаданим вище Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 червня 2016 р. № 474-р [184] було схвалено Стратегію реформування державного управління України на 2016-2020 роки та затверджено план заходів з її реалізації.

Реформу державного управління було визнано одним з основних чинників конкурентоспроможності нашої країни. Кабінет Міністрів України наголосив, що ефективна діяльність щодо розроблення державної політики у різних сферах можлива за наявності професійної, підзвітної, результативної та ефективної системи центральних органів державного управління. Зниження адміністративного навантаження державного регулювання, покращення якості надання адміністративних послуг, забезпечення законності та передбачуваності адміністративних дій покращує позиції держави у світових рейтингах конкурентоспроможності. Крім того, ефективна система державного управління є однією з основних передумов демократичного врядування, що ґрунтується на принципах верховенства

права. Згідно з Розпорядженням політична прихильність до реформування і лідерство є вирішальними для успішного планування та проведення реформи державного управління. Запропонована реформа державного управління України є міжгалузєвою і проводиться у цілісний, узгоджений спосіб та за підтримки Прем'єр-міністра України. Відповідальним за координацію реформування державного управління визначено Віце-прем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України [184].

В цілому, дослідження інституційного забезпечення питань розбудови інформаційного суспільства та впровадження системи електронного урядування в Україні свідчить про постійні зміни в цьому напрямку.

Так, Схвалена Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки, закріпила положення про те, що при системному державному підході «цифрові» технології будуть значно стимулювати розвиток відкритого інформаційного суспільства як одного з істотних чинників розвитку демократії в країні, підвищення продуктивності, економічного зростання, а також підвищення якості життя громадян України. Схваливши зазначену Концепцію розвитку цифрової економіки і суспільства України на 2018-2020 роки Україна почала роботу з формування політики цифровізації – нового етапу становлення інформаційного суспільства країни [175].

Розвиток національних цифрових інфраструктур було пов'язано з визначенням першочергових проєктів цифрових трансформацій національного значення в таких сферах, як громадська безпека, освіта, охорона здоров'я, електронна демократія, екологія, державне управління та іншими новими сферами, ініціативами та проєктами, реалізація яких потребуватиме управлінських, організаційних та фінансових зусиль з боку держави та суспільства.

В поняття цифровізації було закладено цілі насичення фізичного світу електронно-цифровими пристроями, засобами, системами та налагодження електронно-комунікаційного обміну між ними, створення кіберфізичного

простору. За задумом все це повинно стати поштовхом для створення нових галузей економіки, посприяти трансформації ключових сфер життєдіяльності у нові більш ефективні та сучасні шляхом інтеграції ідей, дій, ініціатив та програм, які стосуються цифровізації в національні, регіональні, галузеві стратегії і програми розвитку.

Реалізація зазначеної Концепції передбачала: підвищення ефективності державного управління в результаті спрощення управлінських процедур, скорочення адміністративних витрат, застосування сучасних методів державного управління; підвищення якості адміністративних послуг та їх доступність; забезпечення здійснення контролю за ефективністю діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування; забезпечення високого ступеня доступності інформації про діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування, надання можливості громадянам та громадським організаціям безпосередньо брати участь у процесах підготовки проектів рішень, що приймаються на всіх рівнях державного управління; зменшити рівень корупції та «тінізації» економіки; досягнення якісно нового рівня управління державою і суспільством у цілому, а також зміцнити довіру до інститутів держави [171].

У цьому сенсі «цифровізація» стає інструментом, а не самоціллю. Цифрові технології виступають знаряддям для досягнення цілей, пов'язані з різними сферами життєдіяльності людини та країни: підвищення якості охорони здоров'я, створення нових робочих місць, розвитку підприємництва, сільського господарства, транспорту, захисту навколишнього середовища і керування природними ресурсами, підвищення культури, сприяння подоланню бідності, запобігання катастроф і т. д. Цифровізація має забезпечувати кожному громадянину рівні можливості доступу до послуг, інформації та знань, що надаються на основі інформаційно-комунікаційних технологій [207].

Інформаційне суспільство постійно нарощує темпи свого розвитку. Цифрові технології змінюються, адаптуються, модернізуються під конкретні

виклики суспільства. Технології стають доступними для більшості населення країни. Тому останнім часом цифровому розвитку системи державного управління приділяється велика увага. Стратегію сталого розвитку «Україна-2020» розвиток електронного урядування визначено одним з першочергових пріоритетів реформування системи державного управління [170].

Зрозуміло, що за таких умов, коли постійно зростає кількість завдань, ініціатив, проектів, система державного управління України не може залишатися незмінною та виконувати роль спостерігача. Вона сама повинна базуватися на технологічних та цифрових формах забезпечення її безперебійного функціонування.

За даними Державного агентства з питань електронного урядування України, чинного до 2 вересня 2019 р. центрального органу виконавчої влади, з реалізації державної політики у сферах інформатизації, електронного урядування, формування і використання національних електронних інформаційних ресурсів, розвитку інформаційного суспільства [143], вже всередині 2018 р. взаємодія між органами виконавчої влади майже на 80% відбувалася в електронній формі. Було сформовано Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України – Урядовий портал – kmu.gov.ua. Щодня он-лайн проходило близько 4 тис. документів. Виняток складала тільки звернення громадян, адже і досі не всі люди користуються електронними засобами зв'язку.

Громадяни та бізнес мали можливість отримувати більше 50 електронних послуг. Серед них: довідки про несудимість, реєстрацію фізичних та юридичних осіб, відомості про припинення діяльності тощо [143].

Незважаючи на вже досягнуті успіхи та з метою оптимізації зусиль органів влади на шляху розбудови цифрової економіки і інформаційного суспільства України в 2019 р. Верховною Радою України було створено Комітет з питань цифрової трансформації [139].

До сфери відання Комітету з питань цифрової трансформації було

віднесено питання формування законодавчих засад цифровізації та інформаційного суспільства в Україні. Зокрема роботи над законодавчими засадами адміністрування, функціонування і використання мережі Інтернет в Україні та роботи над Національною і державною програмами інформатизації, а також програмами ЄС «Єдиний цифровий ринок» (Digital Single Market, EU4 Digital) й іншими програми цифрового співробітництва, питання електронного урядування та публічних електронних послуг, смарт-інфраструктури (міста, громади), кібербезпеки та кіберзахисту тощо.

Наступним кроком стала реорганізація Кабінетом Міністрів України Державного агентства з питань електронного урядування та створення Міністерства цифрової трансформації України [69].

Міністерство цифрової трансформації України було визнано головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, завданнями якого стало забезпечення формування та реалізація державної політики за семи напрямками [141]:

- 1) розвитку інформаційного суспільства, інформатизації, цифрового розвитку, цифровізації, цифрової економіки, цифрових інновацій та технологій, електронного урядування та електронної демократії;
- 2) впровадження електронного документообігу;
- 3) розвитку цифрових навичок та цифрових прав громадян;
- 4) розвитку національних електронних інформаційних ресурсів та інтероперабельності, розвитку інфраструктури широкосмугового доступу до Інтернету та телекомунікацій, відкритих даних, електронної комерції та бізнесу;
- 5) надання електронних та адміністративних послуг;
- 6) електронних довірчих послуг та електронної ідентифікації;
- 7) розвитку IT-індустрії.

Для реалізації зазначених положень у грудні 2020 р. було змінено Рекомендаційні переліки структурних підрозділів місцевих державних адміністрацій. До переліку включений підрозділ з питань цифрового

розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації, що свідчить про продовження руху в напрямку цифрового суспільства. Зазначені реформи спрямовані на побудову системи державних інституцій, відповідальних за функціонально-галузеве управління інформаційною сферою, впровадження електронного урядування на центральному рівні та на рівні області та району.

Електронному урядуванню відведено роль «цифрової форми» організації державного управління з використанням сучасних інформаційно-телекомунікаційних технологій, орієнтованої на задоволення потреб інформаційного суспільства.

Більшість вважає ціллю застосування цифрових технологій в системі державного управління є підвищення рівня відкритості та доступності діяльності органів державної влади, рівня довіри громадян до цих органів, ступені залучення громадськості до ухвалення публічно-владних рішень, рівня корумпованості органів державної влади [134].

Вони пов'язують ці процеси зі світовою тенденцією переходу до електронного урядування.

Отже, підсумовуючи, можна зазначити, що саме за допомогою законодавчої бази створюється так званий «державний супровід» трансформаційних перетворень в суспільстві. Зусилля з реалізації нормотворчої функції влади спрямовується на вирішення стратегічних і тактичних задач розвитку суспільства як єдиної системи, а законодавець одночасно виконує ролі і стратега і тактика трансформаційних перетворень в державі.

Таким чином, в Україні на сьогодні вже закладено правові засади побудови інформаційного суспільства: прийнято закони України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки», «Про інформацію», «Про доступ до публічної інформації», «Про захист персональних даних», «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах», «Про електронний цифровий підпис», «Про

телебачення і радіомовлення», «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні», «Про державну таємницю», «Про науково-технічну інформацію», «Про телекомунікації», «Про Суспільне телебачення і радіомовлення України», «Про Концепцію Національної програми інформатизації», «Про Національну програму інформатизації» та інші нормативно-правові акти, які регулюють суспільні відносини щодо створення інформаційних електронних ресурсів, захисту інтелектуальної власності на ці ресурси, впровадження електронного документообігу, захисту інформації та сприяють подальшому розвитку інформаційного суспільства в Україні.

2.3. Проблеми та суперечності державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства

Як проголошена Конституцією соціальна держава, Україна визнає людину найвищою соціальною цінністю, розподіляє суспільне багатство згідно з принципом соціальної справедливості та піклується про зміцнення громадянської злагоди у суспільстві. Основними завданнями соціальної держави є створення умов для реалізації соціальних, культурних та економічних прав людини, сприяння самостійності і відповідальності кожної особи за свої дії, надання соціальної допомоги тим громадянам, які з незалежних від них обставин не можуть забезпечити достатній рівень життя для себе і своєї сім'ї [106].

Окрім того статтею 3 Конституції України закріплено, що права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Головним обов'язком держави є утвердження і забезпечення прав і свобод людини.

Водночас, якщо аналізувати результати виконання державою своїх конституційних обов'язків перед суспільством, вбачається, що Україна постійно займається лише утвердженням прав і свобод людини (точніше не

запереченням їх існування). Забезпечення ж реалізації прав і свобод людини викликає більше запитань ніж дає позитивних відповідей на них.

Важливою з точки зору загальної оцінки рівня дотримання основоположних прав та свобод людини в Україні є сесія Парламентської Асамблеї Ради Європи (далі – ПАРЄ).

Зокрема, в своїй Резолюції 2075 (2015 р.) «Імплементация рішень Європейського Суду з прав людини» ПАРЄ відзначила, що Україна належить до держав, в яких рівень виконання рішень Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) є найгіршим. Тобто в Україні є не лише проблеми з дотримання всіх прав, гарантованих Європейською Конвенцією 1950 р. (що є міжнародним зобов'язанням України), але і складнощі з належним відновленням порушених прав осіб, які зазнали встановлених ЄСПЛ порушень з боку держави. Наразі Україна не повністю виконує свої зобов'язання перед Радою Європи як організацією, яка має вирішальне значення для спостереження і контролю за захистом прав і свобод людини. Навіть ті процеси, які вітаються Радою Європи (зокрема, децентралізація), все ще залишаються лише обіцянками. При цьому, в Україні не лише не були вирішені існуючі проблеми з гарантуванням прав людини, але і постійно з'являються нові (у тому числі зловживання і порушення міжнародного права прав людини та міжнародного гуманітарного права всіма сторонами конфлікту на сході країни).

Іншим суттєвим індикатором стану поваги до прав людини є різноманітні індекси та рейтинги, які складаються впливовими міжнародними правозахисними організаціями.

Прикладом такого дослідження є доповідь «Свобода в світі», підготовлена Freedom House.

Згідно з доповіддю Україна віднесена до частково вільних держав і отримала по три бали за рівень свободи, стан дотримання громадянських прав та повагу до політичних прав (з семи можливих).

Freedom House в контексті дослідження рівня дотримання політичних

прав оцінила виборчий процес (на 9 з 12), політичний плюралізм (на 10 з 16), функціонування уряду (на 6 з 12).

В контексті дослідження громадянських свобод були оцінені право на вираження власних поглядів та переконань (на 11 з 16; недоліками є контроль над медіа олігархічними групами; сумнівність необхідності функціонування Міністерства інформаційної політики, наявність ознак цензури у ЗМІ), право на створення об'єднань (на 9 з 12), верховенство права (на 6 з 16; недоліками визнані неспроможність оновити суддівський корпус та склад прокуратури та дискримінацію осіб за різними ознаками), особиста недоторканність та особисті права (на 11 з 16; основними недоліками визнані беззаконня на окупованих територіях, незахищеність малого та середнього бізнесу від зловживань влади та рейдерів, різні форми дискримінації – перш за все, за ознакою статі) [59].

Таким чином можна зробити висновок про те, що загальний рівень поваги до прав і свобод людини в Україні наразі не є ідеальним, і тим самим не виконуються зобов'язання, взяті Україною як перед власними громадянами, так і перед міжнародними партнерами.

В Україні немає практично жодного права людини, яке б не порушувалося. При цьому мається на увазі не вчинення злочинів проти громадян з боку кримінальних осіб чи угруповань, а саме комплексну державну політику щодо забезпечення реалізації цих прав і свобод. Не дивлячись на те, що права людини і громадянина в Україні можуть обмежувати тільки у випадках, прямо передбачених Конституцією і з метою:

- врятування життя людей та майна;
- запобігання злочинів чи його припинення;
- забезпечення інтересів національної безпеки, територіальної цілісності, громадського порядку, економічного добробуту;
- забезпечення охорони здоров'я і моральності населення, захисту репутації або прав і свобод інших людей;
- запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно.

Права і свободи людини і громадянина можуть залишатися декларативними й значною мірою знецінюватися за відсутності певних засобів гарантування їх реалізації в повсякденному житті людини і суспільства.

Тому питання про права людини – це не тільки питання про те, що повинно бути з позицій абстрактних намірів та зобов'язань, а й про те, що реально може бути здійснено індивідом сьогодні в конкретних умовах.

Як висновок, розширюючи коло інтересів людина активізує всі трансформаційні процеси всередині держави, стимулює державу на самовдосконалення шляхом створення нею відповідних умов (норм), юридичних, інституційних, економічних та інших механізмів для самореалізації кожного з членів цього суспільства, а також забезпечення їх всебічної охорони та захисту від порушень [59].

Існують різні думки стосовно наявних в Україні загроз правам і свободам людини і громадянина. Умовно їх можна поділити на дві сфери (групи).

До першої необхідно віднести умови, які створюються державою задля реалізації прав і свобод людини і громадянина. Зокрема, неоголошена війна, що ведеться проти нашої країни Російською Федерацією. Гібридна війна створює найсерйозніший виклик усій системі нашої державності, громадянській зрілості народу, компетентності та відповідальності керівництва. Також до першої сфери слід віднести національну нормативно-правову базу, обрану політику держави у напрямку створення умов для реалізації прав і свобод громадян, наявність в системі державного управління запозичених ще за часи радянської доби елементів, технологій, методів управління, корупцію тощо. На жаль, корупція в нашій країні виросла до масштабів національної ганьби, смертельної соціальної хвороби. Рівень корумпованості становить загрозу не тільки правам і свободам людини і громадянина а і розвитку держави і суспільства в цілому.

До другої сфери доцільно віднести показники, що характеризують стан

розвитку суспільства, в якому саме реалізуються визнані державою права і свободи людини і громадянина. Зокрема рівень сформованості (зрілості) громадянського суспільства, матеріальний стан суспільства, рівень злочинності, рівень довіри суспільства державі, рівень поінформованості, поширення «епідемії» ксенофобії, антисемітизму, расизму, дискримінації тощо.

Наприклад, згідно з результатами соціального моніторингу «Рівень національної дистанційованості громадян України» [154] Інституту соціології НАН, лише 12% респондентів оцінюють сьогодні ситуацію в Україні як спокійну. Більше 60% – як напружену і навіть конфліктну.

Дійсно, держава є багатоаспектним явищем і найважливішою з її ознак є здатність видавати закони та інші правові акти. Вони являють собою прояв безумовної загальнообов'язкової державної волі. Ця здатність водночас виступає засобом самообмеження держави і забезпечення її невтручання в здійснення людиною своїх прав і свобод, впливу на поведінку, а через неї – на розвиток, динаміку суспільних відносин.

Разом з цим, Україна є правовою державою. В Україні визнається і діє принцип верховенства права (ст. ст. 1, 8 Конституції України) [106].

Відповідно до Основного Закону України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю (частина перша статті 3); права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави (частина друга статті 3); права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними (стаття 21); кожен має право на повагу до його гідності (частина перша статті 28); права і свободи людини і громадянина захищаються судом (частина перша статті 55); однією з основних засад судочинства є рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом (пункт 2 частини третьої статті 129) [106].

У Рішенні від 2 листопада 2004 р. № 15-рп/2004 Конституційний Суд України зазначив, що верховенство права – це панування права в суспільстві.

Верховенство права вимагає від держави його втілення у правотворчу та правозастосовну діяльність, зокрема у закони, які за своїм змістом мають бути проникнуті передусім ідеями соціальної справедливості, свободи, рівності тощо.

Одним з проявів верховенства права є те, що право не обмежується лише законодавством як однією з його форм, а включає й інші соціальні регулятори, зокрема норми моралі, традиції, звичаї тощо, які легітимовані суспільством і зумовлені історично досягнутим культурним рівнем суспільства.

Основоположні вектори (напрямки) трансформаційних перетворень в системі державного управління України закладені ст. 5 Конституції України. Ключовим у розвитку держави є соціальний вектор (напрямок). Головним обов'язком держави є утвердження і забезпечення прав і свобод людини. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Тому всі трансформації в країні (у тому числі і в системі державного управління) законодавчо було спрямовано на реалізацію цілей соціальної держави. Зокрема на створення умов для реалізації соціальних, культурних та економічних прав людини, сприяння самостійності і відповідальності кожної особи за свої дії, надання соціальної допомоги тим громадянам, які з незалежних від них обставин не можуть забезпечити достатній рівень життя для себе і своєї сім'ї.

На жаль, практика сьогодення стверджує протилежне. В Україні немає практично жодного права людини, яке б не порушувалося. Соціальні трансформації суспільства завжди мають своє відображення в нормативно-правових актах. Саме за допомогою законодавчої бази створюється так званий «державний супровід» трансформаційних перетворень в суспільстві. Система державного управління з одного боку сама підлаштовується (трансформується) до оновлених вимог суспільства, з іншого – вирішує питання збереження основ державності. Особливої уваги заслуговує і проблема кодифікації інформаційного законодавства [118].

Питання про права людини – це не тільки питання про те, що повинно бути з позицій абстрактних намірів та зобов'язань, а й про те, що реально може бути здійснено індивідом сьогодні в конкретних умовах. Розширюючи коло інтересів людина активізує всі трансформаційні процеси всередині держави, стимулює державу та систему державного управління на самовдосконалення шляхом створення нею відповідних механізмів – правових, інституційних, економічних та інших для самореалізації кожного з членів цього суспільства.

Сьогодні інформаційний простір України характеризується різноманітністю суб'єктів взаємодії, їх конкуренцією, а подеколи протистоянням, неузгодженістю дій, неспроможністю взяти під контроль засоби доставки інформації, зміною інформаційних і комунікативних пріоритетів, недостатнім технічним забезпеченням об'єктів інформаційної інфраструктури, відсутністю її комплексності, невідповідністю міжнародним зобов'язанням України, надмірним використанням технік і технологій, які забезпечують і визначають інформаційну та комунікативну взаємодію, значним накопиченням недостатньо структурованого інформаційного ресурсу.

Тому модель системи державного управління потребує подальшої оптимізації трансформації з урахуванням вимог і реалій сьогодення, спираючись на міжнародний досвід впровадження механізмів залучення громадян до державної політики за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій, активного впровадженню форм електронної участі у напрямках, визначених європейськими стандартами розвитку інформаційного суспільства.

Існуюча структурно-функціональна модель системи органів державної влади, визнаних відповідальними за впровадження і розвиток національного інформаційного суспільства має суттєві недоліки та не відповідає вимогам сучасного суспільства. На сьогоднішньому етапі розвитку нашої країни суспільством вимагається комплексна структурно-функціональна

трансформація системи державного управління України. Головною вимогою часу є розвиток діалогу та формування консенсусу з питань державної політики між суспільством і владою.

Окрім домінуючого позитивного сприйняття інформаційного суспільства висловлюється і його негативні оцінки («зниження керованості, зростання соціальних ризиків, можливість поступової втрати суверенітету і легітимності внаслідок відчуження населення від державної влади, а також втрати державою сакральності та монополії на раціональність управління»).

Дійсно, не можна залишати поза увагою і очевидні негативні прояви інформаційного суспільства. Перевантажені інформацією, люди не можуть оцінювати її справжнє значення. З появою багатьох доступних джерел інформації вже не настільки важливо давати людям великі обсяги фактичних знань, які часто застарівають за кілька років. Швидше, треба прищеплювати їм здатність до оцінки і практичного застосування інформації в реальному світі. Проблеми інформаційної безпеки виступають на перший план саме в відкритому інформаційному суспільстві, де великі обсяги інформації вільно циркулюють.

Це важливе спостереження, зроблене в доповіді Римському клубу, має глобальне значення, надавати великого значення освіті, професійній підготовці, але також і правилам надання соціально значимої інформації, яка повинна бути систематизована відповідно до критеріїв, акцентує увагу на можливості практичного застосування цієї інформації – в інтересах якісного, ефективного державного управління. Крім того, технологічний розвиток має тенденцію підвищувати вразливість суспільства (наприклад, поширення комп'ютерних вірусів) [135].

До основних проблем, що виникають в процесі розвитку інформаційного суспільства в Україні можна віднести:

- недостатній рівень відкритості державної влади та місцевого самоврядування;
- нормативно-правові проблеми формування і реалізації державної

інформаційної політики;

- проблеми розвитку техніко-технологічної бази, включаючи розвиток наукової сфери та сфери розробки і впровадження сучасних інноваційних наукових розробок, інформаційних та інформаційно-аналітичних технологій.

- етико-правові проблеми інформаційної та рекламної політики засобів масової інформації;

- проблеми державного регулювання засобів масової інформації;

- проблема побудови єдиного інформаційного простору в країні [67].

Також слід відзначити, що при великій кількості програмних документів вони багато в чому перетинаються, іноді суперечать один одному, користуються різною термінологією і вирішують різні завдання. Різноманітні назви (інформаційне суспільство, електронне урядування, інформаційна держава, інноваційна держава і т. ін.) стосовно розвитку інформаційного суспільства, як правило, зводяться лише до переведення державних послуг в електронну форму.

Однією з ключових проблем реалізації державної інформаційної політики в Україні, яка вимагає оперативного вирішення, є відсутність якісного комунікативного обміну між органами публічного управління і населенням, що значно ускладнює процес державного управління в країні, регіонах та на місцевому рівні. Оскільки держава та її соціальні інститути, включаючи засоби масової комунікації, є основою демократичного суспільства, вона має створювати правові, економічні, соціокультурні умови, які забезпечували б відповідне функціонування інформаційно-комунікаційних технологій і вільний доступ громадян до інформації [127].

Однією з важливих цінностей, пов'язаних з наданням інформації населенню, є прозорість державного управління і пріоритет демократичних принципів: рівності, прозорості та відкритості. Чим більше інформації, яка є суспільним надбанням, виходить від державних органів і стосується їх діяльності, тим менша ймовірність того, що таке суспільство зможе приховати випадки беззаконня, корупції чи свавілля. Відкрите і необмежене

поширення інформації підвищує безпеку і здоров'я суспільства, а також сприяє підвищенню рівня життя, адже у громадян з'являється більше можливостей для прийняття усвідомлених рішень з питань власного життя, навколишнього середовища, майбутнього тощо.

На жаль, в Україні інституційні комунікації, які покликані за своїм основним призначенням формувати і налагоджувати відносини органів влади, управління і суспільства, часто носять формальний характер і тому значною мірою неефективні. Наслідком цього є той факт, що в суспільстві спостерігається зниження у громадян інтересу до діяльності владних структур, зменшується довіра до прогресивних результатів їх діяльності і, як наслідок, виникає небажання взаємодіяти з ними, брати участь в їх роботі.

До основних проблем комунікаційної взаємодії суб'єктів інформаційного простору можна віднести наступні:

1. Професійну інформаційно-комунікаційну некомпетентність державних службовців та працівників органів місцевого самоврядування в організації ефективного інформаційно-комунікаційного обміну з населенням.

2. Значною мірою маніпулятивний характер спілкування владних структур з громадянами (дозованість інформації та її замовчування, реалізація власних інтересів тощо).

3. Ставлення органів місцевого самоврядування до особистих звернень громадян, як до вимушеної комунікації з населенням. Надмірна позитивність інформації від управлінських структур, яка пропонується населенню, до числа якої відносяться звіти про власні досягнення, які часто не відповідають дійсності.

4. Переважно монолог з боку державних службовців та співробітників органів місцевого самоврядування з громадянами на відміну від діалогу.

5. Пасивність громадян, які усуваються від громадської діяльності через недовіру до органів влади і управління, а також невіру в можливість власного впливу на життєдіяльність суспільства і роботу органів влади [121].

Слід зазначити, що в сучасних умовах виникає цілий комплекс нових

проблем та суперечностей, серед яких виокремимо співвідношення національних і міжнародних регуляторів інформаційних процесів, баланс між дотриманням конституційних прав громадян і забезпеченням національної безпеки держави тощо. Саме цим в кінцевому рахунку визначається об'єктивна необхідність впорядкування інституційної основи організації та діяльності системи державного управління з урахуванням існуючих викликів інформаційного суспільства.

Незважаючи на невирішеність багатьох проблем (поняття і співвідношення державних функцій та послуг, делегування повноважень) до чинного законодавства вносяться численні безсистемні зміни, що стосуються участі недержавних суб'єктів у наданні державних послуг. Поширення на них статусу суб'єктів державного управління могло б чітко структурувати відносини в процесі державного управління, особливо з учасниками державного управління (громадяни, інститути громадянського суспільства та бізнес-структури).

У зв'язку з цим для реалізації цілей електронної держави були створені державні та муніципальні інтернет-сайти, які реалізують право суб'єктів на доступ до інформації, що виконують комунікативну функцію. Крім того, за інформацію, яка розміщується на подібному сайті, державні органи та органи місцевого самоврядування несуть повну відповідальність.

Паралельне існування таких напрямків державного реформування, як адміністративна реформа і електронізація, пояснюється низкою причин (відсутність системного підходу, міжвідомчі розбіжності, невирішеність питань фінансування). Лише згодом відбувається концептуальний переворот, і ці дві реформи в певній мірі зливаються в політиці «електронного уряду».

Одним з ключових ризиків та викликів для розвитку інформаційного суспільства в Україні є відсутність достовірної статистичної інформації про соціально-економічний стан держави та рівень суспільного розвитку, що вимагає побудови відповідної системи моніторингу, збору та обробки статистичної інформації (цифрових даних), які є фундаментом розвитку

цифрового державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства [179].

У зв'язку з цим необхідним є подальше удосконалення й оновлення нормативно-правової бази ІТ-сфери та розвитку інформаційного суспільства, яка багато в чому залишається неадекватною, застарілою і не відповідає сучасним вимогам. До цього часу залишаються нерозробленими й незапровадженими низка програм, необхідних для подальшого розвитку електронного урядування в системі органів державної влади.

Слід зазначити, що протягом останніх років Україна утримує середні позиції у світових рейтингах розвитку інформаційного суспільства, але це забезпечується не стільки завдяки імплементації найсучасніших інформаційно-комунікаційних технологій, скільки за рахунок «наздоганяючого» запровадження телекомунікацій чи стільникового мобільного зв'язку, що говорить про недостатність заходів державної політики на означеному напрямі.

Згідно з Аналітичною доповіддю до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2016 році» [7] Україна поступово втрачає позиції на міжнародній арені за кількісними інтегральними показниками розвитку інформаційного суспільства (через які у світових рейтингах нерідко визначаються й якісні). Інакше кажучи, щороку збільшується кількість країн, у яких темпи розвитку елементів інформаційного суспільства стають вищими, ніж в Україні.

За даними аналітиків Всесвітнього економічного форуму (ВЕФ), оприлюдненими 21 квітня 2015 р., Україна опинилася тільки на 71-й позиції в рейтингу «мережевої готовності» (Net worked Readiness Index). Усі найближчі сусіди України посіли вищі позиції (Молдова – 68, Румунія – 63, Словаччина – 59, Угорщина – 53, Польща – 50). Згідно з результатами щорічних вимірювань Міжнародного союзу електрозв'язку (далі – МСЕ) за інтегральним індексом розвитку ІКТ за період 2010–2015 рр. Україна перемістилася з 69-го на 79-те місце поміж 167 країн [189].

За офіційними даними Державної служби статистики України, кількість абонентів мережі Інтернет станом на кінець березня 2016 р. становила 14203,2 тис. осіб, з них 14157,8 тис. осіб (або 99,6 %) отримують послуги широкопasmового доступу до Мережі. Забезпеченість населення Інтернет-послугами по Україні в розрахунку на 100 жителів становить 33,3 особи. Областями з найвищим рівнем забезпеченості Інтернет-послугами є Одеська та Київська області, а також м. Київ. Варто підкреслити, що на основі даних та цифр, наданих Державною службою статистики, обчислюються позиції України у міжнародних рейтингах розвитку інформаційного суспільства.

В умовах побудови інформаційного суспільства модель державного управління повинна відповідати технології електронного урядування. Механістичне накладання інформаційних технологій на старий адміністративно-бюрократичний апарат не дасть очікуваного ефекту.

Реалізація технологічних рішень електронного урядування вимагає певної адаптації системи державного управління до нових умов функціонування, наслідками якої є трансформаційні зрушення в системі державного управління. З одного боку мова йде про перегляд ролі, мети органів влади на предмет відповідності їх новим вимогам суспільства і держави. З іншого опрацьовується новий формат, модель системи державного управління. Але незміною завжди залишається функція забезпечення основ державності [113].

В цих умовах державне управління стає більш гнучким. Встановлюються нові зв'язки між владою, суспільством. Найбільш важливим напрямом комунікацій стає взаємодія органів державної влади з використанням електронного документообігу та цифрового підпису, забезпечується взаємодія органів влади з громадянами. Через оновлені механізми державного управління, з урахуванням нових викликів інформаційного суспільства, забезпечується свого роду ефективність реалізації функцій держави.

На жаль, сьогодні Україна значно відстає від загального ритму інформаційних тенденцій, адже в Україні відсутній Інформаційний кодекс, Концепція державної інформаційної політики. Слід також констатувати і недостатню ефективність діяльності відповідних державних органів та низький рівень усвідомлення важливості розвитку інформаційного сектору. [117].

Тому вкрай важливо глибоко досліджувати й розвивати інформаційну галузь України, вживати конкретних заходів щодо розбудови національного інформаційного середовища, упорядкування державних органів, що виконують функції регулювання відносин в інформаційній сфері, приведення національного законодавства у відповідність зі світовими нормами та стандартами, формування державної інформаційної політики.

Сучасний стан державного управління в Україні також не відповідає потребам країни у проведенні комплексних реформ у різних сферах державної політики та її європейському вибору, а також європейським стандартам належного управління державою. Україна займає низькі позиції у світових рейтингах конкурентоспроможності, пов'язаних з державним управлінням.

Так, згідно з показниками Індексу світової конкурентоспроможності Світового економічного форуму Україна посідає 130 місце (серед 144 країн) у категорії «ефективність уряду», 103 місце в категорії «прозорість формування державної політики» та 115 місце в категорії «тягар державного регулювання». У рейтингу Світового банку «Ведення бізнесу» позиції України є дещо кращими - у загальному рейтингу Україна займає 83 місце. Значне покращення відбулося у сфері відкриття бізнесу - в цій категорії Україна піднялася з 70 місця до 30 місця.

Недостатня ефективність системи державного управління, що існує сьогодні, в умовах динамічного й, часом, малопередбачуваного впливу сучасних факторів геополітичної конкуренції, глобалізації й найбільш гострих форм інформаційного протиборства вимагає зміни всієї концепції

управління державою, його адаптації до сучасних умов глобалізації, у яких відбувається формування і розвиток інформаційного суспільства.

Також не налагоджено ефективні механізми нагляду (контролю) у сфері телекомунікацій, дія яких має бути спрямована на запобігання порушенням у цій сфері та зниження потенційно можливого тиску на суб'єктів господарювання, зменшення кількості перевірок цих суб'єктів; невиконання в повному обсязі Закону України «Про державну підтримку розвитку індустрії програмної продукції».

Наразі інформаційний простір України характеризується різноманітністю суб'єктів взаємодії, їх конкуренцією, а подеколи протистоянням, неузгодженістю дій, неспроможністю взяти під контроль засоби доставки інформації, зміною інформаційних і комунікативних пріоритетів, недостатнім технічним забезпеченням об'єктів інформаційної інфраструктури, відсутністю її комплексності, невідповідністю міжнародним зобов'язанням України, надмірним використанням технік і технологій, які забезпечують і визначають інформаційну та комунікативну взаємодію, значним накопиченням недостатньо структурованого інформаційного ресурсу.

Тому національне інформаційне законодавство потребує подальшої оптимізації згідно з європейськими стандартами задля скасування обтяжливих нормативних процедур для виходу суб'єктів господарювання на ринок телекомунікацій, створення дієвих механізмів захисту прав споживачів телекомунікаційних послуг, а також механізмів громадського контролю можливих зловживань і дотримання прав людини при перехопленні інформації силовими структурами [108].

Особливої уваги заслуговує і проблема кодифікації інформаційного законодавства. Нагальна необхідність такої кодифікації впливає як зі змісту національної правової доктрини, так і з досвіду та вимог європейського права. Враховуючи це одним із ключових завдань найближчого майбутнього має стати прийняття Верховною Радою України Інформаційного кодексу

України.

Протягом останніх десяти років окремі науковці, групи фахівців та відповідні державні інституції займаються розробкою Інформаційного кодексу України. В Україні вже існує декілька наукових концепцій щодо кодифікації інформаційного законодавства:

– проект Інформаційного кодексу України, розроблений – Державним комітетом телебачення та радіомовлення України за участю представників інших міністерств та комітетів;

– проект модельного Інформаційного кодексу, запропонований О. Барановим, І. Жилиєвим, М. Родіоновим та іншими (по суті цей проект відтворює Концепцію реформування законодавства України у сфері суспільних інформаційних відносин в редакції 2000 р. тільки на міждержавному рівні, як модельного кодексу, але при цьому не враховано, що вітчизняна наука інформаційного права напрацювала нові теоретичні обґрунтування структуризації та кодифікації інформаційного законодавства);

– проект Кодексу України про інформацію – розробник Науково-дослідний інститут Національної академії правових наук інформатики і права України [16].

Але нині немає єдиної думки щодо структури і змістовного наповнення головного нормативно-правового акту в інформаційній сфері України, відсутній законопроект, який би задовольняв інтереси всіх і міг бути винесеним на публічне обговорення та дискусію. Таким чином проблема залишається невирішеною і потребує подальшого дослідження.

Водночас невирішеними залишаються низка проблемних питань, насамперед відсутність чітких критеріїв віднесення інформації до категорії для службового користування, недостатня визначеність механізмів щодо персональних даних. Сьогодні в Україні значна увага приділяється таким проблемам інформаційного забезпечення: управління формуванням і виконанням бюджету областей, районів, міст з першочерговим обліком усіх об'єктів і суб'єктів оподаткування; облік і грошова оцінка усіх земель

регіонів, насамперед у населених пунктах з використанням геоінформаційних систем і відповідних кадастрів; облік та управління використанням усього ресурсного потенціалу регіонів.

Метою є поєднання регіональних баз і банків даних із загальнодержавними, такими як Державна картографічна база регіону (частка електронної карти України), база даних «Законодавчі та нормативні акти України», база даних населення тощо. При цьому слід використовувати єдині класифікатори, що дасть змогу інформаційно їх об'єднати.

Реалізація принципу єдиних технічних стандартів в електронному урядуванні передбачає розробку та впровадження технічних регламентів, стандартів, єдиних форматів та протоколів, узгоджених з відповідними міжнародними документами, що стосуються стандартизації та уніфікації діяльності органів влади, надання ними адміністративних послуг, формування електронних інформаційних ресурсів, електронного документообігу, електронного цифрового підпису тощо. Порушення цього принципу взагалі унеможлиблює електронну сумісність та взаємодію органів влади між собою, з громадянами та бізнесом. В Україні внаслідок недотримання зазначеного принципу склалась складна ситуація щодо практичного впровадження електронного урядування, яка погіршується за рахунок збільшення кількості різних інформаційних систем, що не можуть взаємодіяти між собою [100].

Також недостатньо реалізованим в Україні залишається принцип підконтрольності та підзвітності органів влади громадянам, який є ознакою демократичного суспільства та правової держави, розвинутого громадянського суспільства. Тільки в таких суспільстві та державі повною мірою може бути впроваджено та ефективно застосовуватись електронне урядування, яке надає технічні та технологічні можливості здійснювати громадський контроль за діяльністю влади.

Аналізуючи стан справ в системі державного управління, слід зазначити, що в Україні функціонує 65 центральних органів виконавчої

влади, зокрема 18 міністерств та 47 інших центральних органів виконавчої влади, у тому числі 20 державних служб, 11 державних агентств, 5 державних інспекцій, 6 центральних органів виконавчої влади із спеціальним статусом та 5 інших органів. Кабінет Міністрів України безпосередньо спрямовує та координує діяльність 11 з 55 центральних органів виконавчої влади, що без чіткої підзвітності відповідним міністрам не дає змоги ефективно формувати та реалізовувати цілісну та послідовну державну політику. Відсутність чіткого розподілу відповідальності між міністерствами призводить до дублювання функцій та нечіткого розподілу завдань і, відповідно, нераціонального використання людських і фінансових ресурсів, низького рівня інституційної спроможності щодо проведення реформ та формування державної політики [118].

Як наслідок, наявні у системі державного управління проблеми стають перешкодою для належного функціонування та стабільного розвитку галузевих підсистем державного управління. Нерентабельна і неефективна система державного управління інформаційною сферою тому підтвердження.

Так, питання реалізації державної інформаційної політики в Україні віднесені до компетенції 18 державних інституцій. Причому їх функції не розподілені за блоками, а включені окремими питаннями до загальної компетенції органів. Тому це значно ускладнює реалізацію державних стратегій розвитку, забезпечення взаємосумісності різних інформаційних систем, здійснення послідовної, скоординованої, внутрішньо несуперечливої державної політики.

Хоча світовий досвід свідчить, що оптимальним для вирішення цих питань є відповідна реформа у напрямі створення єдиного центрального органу виконавчої влади, відповідального за розроблення та реалізацію державної політики розвитку інформаційної сфери. До сфери відання цього органу має бути віднесений увесь комплекс галузевих питань, зокрема розвиток сфери телекомунікацій, виробництво програмного забезпечення, дотримання мережевої та кібернетичної безпеки, впровадження технологій

електронного урядування, електронного документообігу, електронного підпису, розвиток он-лайн сервісів тощо. Також цей орган доцільно забезпечити адміністративно-правовими механізмами впливу на вітчизняну систему профільної ІКТ-освіти.

Слід також додати, що в Україні державні установи та організації ще досить повільно реагують на зростання запитів суспільства стосовно використання у своїй діяльності сучасних інформаційно-комунікативних, зокрема мережевих технологій, що дають змогу покращити та прискорити процес взаємодії органів державної влади та місцевого самоврядування між собою, з громадянами і суб'єктами господарювання.

Таку ситуацію зумовлюють недостатнє фінансування органів державної влади, особливо на місцевому рівні. Основним джерелом фінансування впровадження технологій електронної держави, як правило, є сама держава, хоча можлива участь бізнес-структур і навіть міжнародних організацій [179].

На жаль, Україна в сучасних умовах не має достатніх засобів і виробничих можливостей для самостійного створення та розвитку національної інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури і змушена залучати для цього капітали, техніку і технології розвинених країн, що вимагає розробки відповідної державної інформаційної політики, орієнтованої на пріоритетний розвиток і захист інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури країни в умовах широкого впровадження нових інформаційних і телекомунікаційних технологій.

Сучасну ситуацію щодо подальшого розвитку інформаційного суспільства в Україні також ускладнюють такі проблеми та суперечності: обмеженість можливостей систем електронного документообігу, недостатній рівень знань щодо основних характеристик та позитивних наслідків впровадження електронного урядування серед службовців державних установ та організацій, складність узгодження інформаційних систем, які були введені в експлуатацію в різний час та мають суттєві відмінності у своїй

архітектурі та протоколах обміну інформації і даних, представників місцевого самоврядування та й самих громадян; погана координація суб'єктів, зацікавлених у впровадженні інструментів електронного урядування, відсутність дієвих механізмів контролю у сфері електронного урядування та інформатизації, а також відсутність загальноприйнятих стандартів щодо впровадження та оцінювання рівня розвитку електронного урядування. Особливою проблемою є низький рівень комп'ютерної грамотності державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, нестача закладів, здатних інформувати населення щодо переваг та можливостей електронного урядування, а також забезпечити якісну підготовку та підвищення кваліфікації відповідних кадрів тощо [1; 11].

Отже, за часів незалежності України галузь інформаційних технологій розвивалася практично без підтримки з боку держави, роль якої переважно зводилася до збору статистичних відомостей, які часто не відображали реального стану справ. Водночас в Україні сформувалися досить потужний інтелектуальний потенціал та високі темпи зростання у сфері програмної продукції. Однак відсутність відповідної державної підтримки національної індустрії програмної продукції в умовах, коли вона перебуває на етапі становлення, може призвести до негативних наслідків, зокрема стагнації і втрати конкурентоспроможності вітчизняних компаній на світовому ринку, що вимагає удосконалення механізмів державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства.

Висновки до другого розділу

1. Спираючись на результати аналізу сучасного стану та оцінку результативності державного управління можна констатувати, що в Україні поступово формується специфічний комплексний механізм впливу на розвиток інформаційного суспільства через систему взаємопов'язаних та взаємодоповнюючих механізмів (інтеграційно-правового, адміністративно-

організаційного, фінансово-економічного, інформаційно-комунікаційного) шляхом: створення можливостей для вільного доступу до статистичних даних, архівних, бібліотечних і музейних фондів, інших інформаційних банків, баз даних, інформаційних ресурсів; реалізації права на інформацію; обов'язком суб'єктів владних повноважень інформувати громадськість та засоби масової інформації про свою діяльність і прийняті державно управлінські рішення; обов'язком суб'єктів владних повноважень визначити спеціальні підрозділи або відповідальних осіб для забезпечення доступу запитувачів до інформації; здійснення державного і громадського контролю за дотриманням законодавства про інформацію; встановлення відповідальності за порушення законодавства про інформацію.

2. Дослідження інституційного забезпечення питань розбудови інформаційного суспільства та впровадження системи електронного урядування в Україні свідчить про постійні зміни в цьому напрямку. У 2019 р. утворено нову державну інституцію – Міністерство цифрової трансформації України, яке визнано головним органом у системі центральних органів виконавчої влади. У грудні 2020 р. змінено Рекомендаційні переліки структурних підрозділів місцевих державних адміністрацій. До переліку включений підрозділ з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації, що свідчить про продовження руху в напрямку цифрового суспільства. Зазначені реформи спрямовані на побудову системи державних інституцій, відповідальних за функціонально-галузеве управління інформаційною сферою, впровадження електронного урядування на центральному рівні та на рівні області та району.

3. Доведено, що нормативно-правову й інституційну основу системи державного управління у сфері інформаційного суспільства складають Конституція України, закони України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки», «Про інформацію», «Про доступ до публічної інформації», «Про Національну

програму інформатизації», укази Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року», «Про Національну стратегію сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016 – 2020 роки», «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020», Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки, Окінавська Хартія глобального інформаційного суспільства та інші нормативно-правові акти, які регулюють суспільні відносини щодо створення, використання інформаційних електронних ресурсів, впровадження електронного урядування, захисту інформації в умовах розвитку інформаційного суспільства.

4. Визначено, що Україна має висококваліфікований кадровий потенціал в інформаційній сфері, постійно зростаючий та поновлюваний парк комп'ютерної техніки, сучасні системи та засоби телекомунікацій, зв'язку, високий ступінь інформатизації банківської сфери, що дозволяє вважати, що національний ринок інформаційно-комунікаційних технологій перебуває в стані активного становлення та за певних умов може стати фундаментом розвитку інформаційного суспільства в Україні.

РОЗДІЛ 3.

ТРАНСФОРМАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

3.1. Концептуальні засади стратегії трансформації державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства

Становлення України як сучасної розвинутої держави і спроможність забезпечувати свої національні інтереси значно залежать від її повноцінного входження в європейський і світовий цивілізаційний процес. Для цього стратегічне планування розвитку нашої держави обов'язково повинно здійснюватись із урахуванням фундаментальних тенденцій розвитку сучасного світу адже сучасне людство постало на порозі епохальних трансформацій, основним напрямком яких є інтенсивний розвиток інформаційно-технологічного сектору та інформатизація всієї системи суспільних відносин.

Загальносвітовою тенденцією є трансформація індустріального суспільства у постіндустріальне, що відбувається в умовах посилення глобалізаційних процесів, розширення сфери послуг і нематеріального виробництва у результаті науково-технічного прогресу, у тому числі масштабного, глибинного та динамічного проникнення інформаційно-комунікаційних технологій в усі сфери життєдіяльності особи, суспільства, суб'єктів господарювання та держави.

Законодавчі акти держави спрямовані на раціональне врахування впливу комплексу різновекторних факторів, розроблення скоординованих заходів щодо розвитку інформаційного суспільства та суспільства знань в нашій країні. З цією метою необхідно об'єднати зусилля держави, бізнесу та громадянського суспільства. На даний час для більшості держав розвиток інформаційного суспільства є одним з національних пріоритетів. При цьому

інформаційно-комунікаційні технології є необхідним інструментом соціально-економічного прогресу, одним з основних чинників інноваційного розвитку економіки. Україна має поставити собі за мету прискорений перехід до нового етапу розвитку – інформаційного суспільства, що дасть змогу забезпечити рівень суспільного добробуту, здійснити перехід від економіки з паливно-сировинною спрямованістю до економіки, заснованої на знаннях, досягти скорочення числа загроз національній безпеці, залучити громадян до всіх благ інформаційного суспільства [28].

Серед переліку основних пріоритетів стратегічного розвитку України особливе місце займає захист прав, свобод і безпеки громадян в інформаційній сфері, відмова від ідей тотального інформаційного контролю та розвиток інноваційних галузей економіки, зокрема вітчизняної індустрії інформаційних технологій, надання послуг, виробництво програмної продукції тощо в умовах розвитку інформаційного суспільства.

Слід підкреслити, що на сьогодні у світі не існує загального розуміння і єдиного змістовного наповнення філософської категорії «інформаційне суспільство», а, отже немає і не може бути єдиного бачення щодо оцінки ефективності, оптимальності обраного тією чи іншою державою шляху задля побудови в ній інформаційного суспільства.

Зрозумілим є тільки одне – питання розбудови інформаційного суспільства, переходу світового співтовариства від постіндустріальної до інформаційної ери, де знання перетворюються на найважливіший продукт і капітал, відбувається стрімкий розвиток інфраструктури, зокрема електронних комунікацій та інформаційних технологій, набувають актуальність, стають проблемами, від вирішення яких суттєво залежать перспективи світового розвитку. І кожна країна, виходячи з своїх національних інтересів, можливостей, ресурсної бази, особливостей розвитку, визначає кількість етапів, їх зміст, часові рамки та основні підходи до здійснення такого переходу.

У рамках світової ідеології інформаційного суспільства існують різні

напрями і тенденції, які розглядають нові соціальні перспективи – можливі, бажані або негативні: від позитивних можливостей трансформації державного управління країною, створення законодавчої бази для вільного доступу міжнародної спільноти до інформації – до запобігання загрози політичного контролю за націями з використанням високих технологій та розшаруванням спільнот на «золотий мільярд і безправну периферію» [115].

Так, в своїх роботах Семенченко А. посилається на існування трьох основних типів стратегій держави щодо процесів розбудови інформаційного суспільства:

- невтручання держави (основними рушійними силами є ринкові процеси саморозвитку та самоорганізації);
- централізованого управління та регулювання державою;
- раціонального поєднання процесів державного управління (регулювання) саморозвитку та самоорганізації [131].

У більшості провідних країн світу застосовується третій підхід, який дозволяє найкращим чином використовувати ресурси державного та недержавного секторів економіки, сильні сторони кожного з суб'єктів розбудови інформаційного суспільства.

В Україні домінують саморозвиток та самоорганізація. Вплив держави досі має хаотичний характер, що не відповідає існуючим міжнародним вимогам та досвіду, нормальній практиці виконання загальнонаціональних проєктів. Також обрана стратегія ускладнює та (або) затримує процеси трансформації структурної та функціональної складових національної системи державного управління з урахуванням вимог сучасного суспільства.

Ще 22 липня 2000 р. лідерами великої вісімки була підписана Окінавська Хартія глобального інформаційного суспільства, яка визнала, що інформаційне суспільство дозволяє людям ширше використовувати свій потенціал і реалізовувати свої прагнення. Для цього необхідно зробити так, щоб ІКТ служили досягненню взаємодоповнюючих цілей забезпечення стійкого економічного зростання, підвищення суспільного добробуту,

стимулювання соціальної згоди і повної реалізації їх потенціалу у сфері зміцнення демократії, транспарентного (прозорого) і відповідального управління, міжнародного миру і стабільності. Досягнення цих цілей і вирішення проблем, що виникають, потребує розробки ефективних національних і міжнародних стратегій.

Сучасний етап розвитку вніс свій внесок в розвиток концепції інформаційного суспільства – в епоху Інтернету інформаційне суспільство розглядається, як мережеве суспільство. Інтернет – не просто технологія, а засіб комунікації, що представляє організаційну форму суспільства. Це стрижень нової соціально-технічної парадигми, який фактично утворює матеріальний базис суспільного життя і системи соціальних взаємозв'язків, праці та комунікацій. В результаті чого виникає мережеве суспільство [208].

Сучасний етап розвитку інформаційного суспільства унікальний. Якщо надлишок інформації, створений у ХХ сторіччі, викликав інновацію у вигляді автоматизованої обробки даних, яка вирішувала внутрішню задачу власника інформації щодо її систематизації, то поява Інтернету з вільною циркуляцією інформації ззовні і всередині диктує завдання іншого рівня – відбір інформації, її якість і навіть мінімізація.

Панорама концепцій інформаційного суспільства переконує в необхідності реагування на зміну парадигми суспільного розвитку, в тому числі з боку державних інститутів. Взагалі, перехід до інформаційного суспільства здійснюється при активній ролі держави, яке бере на себе організацію інформаційно-комунікаційної системи в публічній сфері. Саме держава розробляє цілісну політичну концепцію переходу до інформаційного суспільства. Від неї потрібні не тільки нові програми, але і створення загальних умов для розвитку інформаційного суспільства.

Наразі, багато країн в сучасних умовах вступили на шлях формування інформаційного суспільства. В Україні ця проблема отримала офіційне визнання з середини 90-х років, коли це поняття почало з'являтися в програмних документах. Пізніше наша країна приєдналася до низки

міжнародних документів у цій сфері. Саме в них представлені характеристики інформаційного суспільства, які мають трансформаційне значення для державного управління.

Так, згідно з Окінавською Хартією глобального інформаційного суспільства (далі – Окінавська Хартія) інформаційне суспільство дозволяє людям ширше використовувати свій потенціал і реалізовувати свої прагнення. Для цього ми повинні зробити так, щоб інформаційні технології служили досягненню взаємодоповнюючих цілей забезпечення стійкого економічного зростання, підвищення суспільного добробуту, стимулювання соціальної злагоди та повної реалізації їх потенціалу в галузі зміцнення демократії, транспарентності і відповідального управління міжнародного миру і стабільності. Досягнення цих цілей і рішення існуючих проблем потребує розробки ефективних національних і міжнародних стратегій.

У Декларації принципів побудови інформаційного суспільства (Женева, 2003) ключовим принципом є роль органів державного управління і всіх зацікавлених сторін у сприянні використанню ІКТ для цілей розвитку. Органам державного управління, а також приватному сектору, громадянському суспільству, Організації Об'єднаних Націй та інших міжнародних організацій належить зіграти важливу роль у подальшому розвитку інформаційного суспільства, взяти на себе за це відповідальність і в належних випадках брати участь у процесах прийняття рішень [136].

Побудова інформаційного суспільства, орієнтованого на інтереси людей, є спільною справою, що вимагає співробітництва та партнерських відносин між усіма зацікавленими сторонами, адже розвиток інформаційного суспільства може надати потужний позитивний вплив, як інструмент сталого розвитку України.

Із набуттям статусу незалежної держави Україна стикнулася з проблемою ефективної та раціонально побудованої системи державного управління. У спадок від радянської доби новоствореній самостійній державі залишились тільки деякі з елементів державного апарату. Суспільство від

влади вимагало глобальних трансформацій практично в усіх сферах суспільного життя: економічній, політичній, соціальній, духовній тощо. Двадцять п'ять років незалежності проходили під гаслами «реорганізації», «демократизації», «модернізації», «інтеграції», «децентралізації», «інформатизації» державних інституцій. Все це впливало на процеси формування національної системи державного управління та специфіку її постійних трансформацій.

Як відомо, термін «трансформація» походить від латинського слова «transformatio», що означає зміна, перетворення виду, форми, істотних властивостей, чого-небудь [37].

Етимологія слова, основне його значення, складається з двох латинських слів «trans» – «через, за» і «forma» – «вид, образ», тобто зміна образу, видозміна. Таким чином, трансформувати з латини – це «перетворювати, змінювати вигляд, форму, істотні властивості тощо чого-небудь» [25].

Поняття «трансформація» різними науковцями тлумачиться досить широко й застосовується до всіх типів істотних змін основних структур та систем суспільства. Це доводять і результати аналізу трактування терміну «трансформація» представниками вченими, наведені у табл. 3.1.

Отже серед зарубіжних та вітчизняних науковців немає єдності поглядів щодо розуміння змістовного наповнення поняття «трансформація», а також стосовно причин, факторів, що впливають на виникнення, формування та розвиток трансформаційних процесів і механізмів їх регулювання.

На основі розгляду цих етапів під поняттям «трансформація системи» можна розуміти процес якісних та кількісних перетворень у системі, зміни у її формі та змістові, адекватні історичним етапам розвитку суспільства. Такий підхід до трактування поняття «трансформація» є більш узагальнюючим, охоплює всі напрями можливих перетворень системи й у системі і акцентує увагу на кожному з них.

Таблиця 3.1

Сутність та зміст наукової дефініції «трансформація»

Автор, джерело	Визначення поняття «трансформація»
Гідденс Е.[38]	Трансформація - «своєрідна лінія реакції на глобалізацію. Є новим типом соціальної трансформації, яка змінює свій характер під впливом об'єктивних обставин, не лінійності сучасних соціальних процесів, а також у результаті політики, спрямованої на усунення її недоліків».
Гражевська Н. І. [41]	Трансформація у широкому розумінні – всезагальна форма розвитку економічних систем, пов'язана з їх еволюційними та революційними перетвореннями, постійними переходами від стійкого до нестійкого стану й навпаки. Трансформація у вузькому розумінні – внутрішня складова еволюційного процесу, пов'язана з порушенням рівноваги та поступовості на шляху оновлення системи у ході стрибкоподібних якісних перетворень
Заславська Т. І. [59]	Трансформаційний процес – поступове, відносно мирне, глибоке і відносно швидке перетворення соціальної природи суспільства, обумовлене насамперед не зовнішніми факторами, а внутрішніми потребами системи.
ШтігерМ. [223]	Глобальні трансформації – об'єктивний процес стандартизації та уніфікації норм, технологій, практик, спрямованість яких є очевидною – мінімізація державних бар'єрів для прискореного переміщення матеріальних і символічних цінностей (фінансів, товарів, послуг, робочої сили, ідей, образів)
Шаповаленко М. [145]	Трансформація – взаємно стимулюючі зміни моделей соціальної дії, з одного боку, і функціонування соціальних інституцій, пов'язаного з навмисним, цілеспрямованим впливом номінальних настанов (формальних норм, процедур або правил) – з іншого.
Яковец Ю. [216]	Трансформація – перетворення суспільної (соціальної) системи того чи іншого масштабу, глибини, спрямованості, викликане внутрішніми або зовнішніми факторами або їх комбінацією.
Хантингтон С. [204]	Трансформація – одна з моделей демократичного транзиту, зміни конфігурації і характеру взаємодії політичних суб'єктів в політичному полі держави. Виділяє три моделі демократичного переходу: «трансформацію», «заміну» і «перестановку» які передують становленню нового політичного режиму. У період трансформації правляча еліта трансформованих політичних режимів виступає ініціатором падіння колишнього політичного режиму і його заміни на демократичний.
Войтович Р. [37]	Трансформація системи державного управління обумовлена її функціонуванням. Трансформація передбачає різні форми радикальних змін, яких зазнає геополітична система світу та кожна національна держава в процесі глобалізації. Відбувається структурно-морфологічна перебудова всієї міжнародної системи. В результаті послаблюється роль національних держав, ключову роль починають відігравати транснаціональні структури або окремі держави-лідери (Америка, Китай, Індія, Бразилія), які і здійснюють трансформацію традиційної моделі світоустрою.

Якісні та кількісні зміни у структурі, функціях, технологіях діяльності у системі в цілому й окремо в кожному з елементів складають трансформаційний процес, тобто процес системних трансформацій, який охоплює всі сфери суспільного життя і в той же час розпадається на низку трансформаційних складових, кожна з яких характеризує зміни, що відбулися в конкретний проміжок часу.

На основі узагальнення всіх зазначених підходів і комплексного розуміння змісту поняття «трансформація» можна запропонувати власне визначення поняття «трансформація системи державного управління», під яким доцільно розглядати процес глибоких внутрішніх перетворень, які відбуваються у системі державного управління під впливом факторів зовнішнього і внутрішнього середовищ та супроводжуються змінами її змісту, форм і принципів організації задля досягнення більш високого рівня упорядкування її компонентів, якості й результативності впливу на суспільний розвиток. Такий підхід до тлумачення поняття «трансформація системи державного управління» конкретизує уявлення про дану наукову категорію, розкриває її складність і багатогранність, а тому потребує більш детального вивчення сутності змін, які відбуваються в системі державного управління під впливом різноманітних факторів, та обґрунтування напрямів і моделей її подальшого реформування [49].

Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні підкреслює особливу значимість державного управління в створенні потрібних темпів, якості розвитку і функціонування інформаційного суспільства.

Виділено наступні концептуальні етапи трансформації державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства в Україні: етап розвитку мережі Інтернет, який заклав основу для появи перших нормативно-правових документів, спрямованих на інформатизацію державного управління (90-ті роки ХХ ст.); етап розробки концептуальних положень процесу інформатизації системи державного управління в контексті формування концепції побудови інформаційного суспільства через

реалізацію програм національного, регіонального та місцевого рівнів (2000-2015 рр.); етап спрямування системи державного управління на забезпечення рівного доступу до інформаційних ресурсів, розвиток цифрового контенту, забезпечення безпеки в інформаційному суспільстві, формуванням концепції розвитку цифрової економіки та інформаційного громадянського суспільства в Україні (з 2016 р. до тепер).

Тобто на початковому етапі адміністративної реформи інформаційним технологіям відводилася функція забезпечення, а сама реформа була заснована на процедурній регламентації дій органів державної влади, а розуміння інформатизації пройшло через стадію комп'ютеризації. Подальше реформування призвело до осмислення державного управління як процесу, побудованого і пов'язаного воєдино за допомогою інформаційних технологій, сформувалися передумови до якісного зворотного впливу ІКТ та створених за їх допомогою інструментів інформаційного суспільства на державне управління [43].

Обґрунтування особливостей перетворення традиційної моделі державного управління в умовах розбудови інформаційного суспільства на модель електронного урядування та визначено зміни у структурно-функціональному забезпеченні діяльності органів державної влади, зумовлені впровадженням інформаційних технологій, які полягають у необхідності побудови «електронної держави», як спосіб організації державної влади, який заснований на використанні інформаційних технологій, визначає концепцію розвитку сучасного суспільства і включає в себе діяльність органів виконавчої влади – «електронний уряд», законодавчої влади – «електронний парламент», а також судової влади – «електронне правосуддя», є більш широким поняттям, в порівнянні з поняттям «електронний уряд».

Це забезпечить більш тісну взаємодію органів влади та громадян за предметно-функціональною ознакою, а також персоналізована відповідальність при організації інформаційної взаємодії.

В цілому, стратегічною метою трансформації державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства є:

- забезпечення прав і свобод людини, в тому числі права кожної людини на інформацію;
- досягнення випереджаючого зростання українського ринку інформаційних та телекомунікаційних технологій у порівнянні з загальносвітовим рівнем;
- створення в Україні сучасної інформаційної та телекомунікаційної інфраструктури;
- істотне скорочення транзакційних витрат в економіці за рахунок стандартизації процесів, середовища взаємодії і впровадження інформаційних і телекомунікаційних технологій;
- підвищення якості надання державних послуг в електронному вигляді;
- розвиток соціальної самоорганізації та соціального партнерства влади, бізнесу та громадськості на основі використання інформаційно-комунікаційних технологій;
- скорочення «цифрової нерівності» різних регіонів України, попередження ізолюваності окремих громадян і соціальних груп;
- розвиток сервісів на основі інформаційних і телекомунікаційних технологій в сферах культури, освіти та охорони здоров'я;
- надання можливості здійснення трудової діяльності дистанційно і сприяння самозайнятості;
- досягнення такого рівня розвитку технологій захисту інформації, який забезпечує недоторканність приватного життя, особистої і сімейної таємниці, безпеку інформації обмеженого доступу;
- забезпечення високого ступеня інтеграції України в світове інформаційне суспільство;
- досягнення технологічної незалежності України в галузі інформаційних і телекомунікаційних технологій [54].

Обов'язковою передумовою формування правової держави, а також створення демократичної та ефективної системи управління держави, підвищення рівня освіти, культури є інформаційний потенціал суспільства, що відповідає найвищим вимогам науково-технічного прогресу. Інформаційно-комунікаційні технології активно впливають на розвиток людства. Рівень захищеності та безпеки людини знаходиться в прямій залежності від належного стану інформаційної складової державного управління, адже використання інформаційно-комунікаційних технологій розширює прямі і зворотні зв'язки між державою і громадянським суспільством.

В Україні необхідно застосовувати новітні підходи до трансформації системи державного управління з використанням «громадських медіа». Адже зважаючи на все ще низький рівень проникнення громадських мереж в українське суспільство, динаміка збільшення кількості їх користувачів та зростання їх значущості, як джерела інформації для значної кількості соціально активних громадян, обумовлює необхідність активного використання з боку органів державної влади можливостей «громадських медіа». Форми зазначеної громадської участі, засновані на застосуванні інформаційно-комунікаційних технологій, які за суттю схожі на традиційні, проте надають нові можливості для розширення участі громадськості у політичному процесі, створення нових способів участі громадян в управлінні державними справами.

Електронна участь спрямована на розвиток діалогу між суспільством і владою, сприяє, надає можливість органам влади краще зрозуміти і врахувати інтереси та потреби громадськості у процесі вироблення державної політики, а отже дозволяє підвищити легітимність і якість державних рішень. Використання громадянами інструментарію електронної участі поки що залишається на низькому рівні в Україні. Он-лайн взаємодія громадян із органами влади переважно має односторонній характер: більшість громадян використовують веб-сайти органів влади для пошуку інформації, а не з

метою громадської участі [8].

Менше 10% громадян користувалися наявними на веб-сайтах органів влади інструментами електронної участі (9% респондентів брали участь в опитування громадської думки, 4% – подавали скарги) [77].

Важливими умовами формування громадянського суспільства є розширення участі громадян в управлінні державою, посилення контролю за діяльністю всіх гілок влади, залучення громадян у процес прийняття важливих державних рішень. Визначальною умовою громадської контрольної діяльності виступає відкритість органів влади, оскільки інформація про їхню діяльність служить предметом аналізу і оцінки громадськості. Отримання офіційної інформації – це спосіб збільшення прозорості діяльності органів влади і тому на державі лежить обов'язок – забезпечити систематичний доступ громадян через електронні засоби комунікації до всіх документів, які згідно із законом є суспільним надбанням.

Важливими умовами формування громадянського суспільства є: розширення участі громадян в управлінні державою, посилення контролю за діяльністю всіх гілок влади, включення громадян у процес прийняття державних рішень. Громадянське суспільство створюється при активному використанні інформаційно-комунікаційних технологій.

На наш погляд, в подальшому інформаційне суспільство в Україні має трансформуватися в інформаційне громадянське суспільство.

Конструкція інформаційного громадянського суспільства вже утвердилася в літературі, оскільки «інформаційне суспільство може бути таким, якщо його розвиток суміщений зі зміцненням позицій громадського, демократичного, відкритого і соціального стану життя країни». Дійсно, найвищою формою об'єднання громадян є громадянське суспільство; в межах інформаційного права розвивається розуміння громадянського суспільства, як соціального, демократичного і правового.

Розглянемо та порівняємо зміст наукових дефініцій «інформаційне суспільство» та «громадянське суспільство» (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Сутність та порівняння наукових дефініцій «інформаційне суспільство»
та «громадянське суспільство» [18;40]

Інформаційне суспільство	Громадянське суспільство
Економіка, заснована на знаннях	Місцева економіка
Мережеве суспільство	Горизонтальне суспільство
Вирівнювання соціальних можливостей	Зменшення різниці в можливостях
Електронна демократія	Демократія участі
Локалізація поруч з глобалізацією	Локальна незалежність
Інтерактивність	Взаємодія активних груп
Мережевий громадянин	Громадянин суспільства
Орієнтація на інтелектуальний капітал	Отримання додаткових знань
Суспільство добробуту	Суспільство добробуту
Суспільство комунікації	Міцеві системи комунікації
Регіональна організація	Самоорганізація громад

Корисність такого порівняння може показати переваги елементів інформаційного суспільства та більш функціонального об'єднання зазначених категорій. Громадянське суспільство майбутнього – це ідеальне інформаційне суспільство, в якому максимально можлива кількість людей буде залучатися до процесу прийняття державно управлінських рішень на різних рівнях.

Догерті Б. зазначав, що «технологічні досягнення створили світ, в якому уряди можуть стати більше не потрібні, і його засади можна відкинути без найменшого жалю» [64].

В інформаційному громадянському суспільстві інформація має ключове значення, оскільки руйнується монополія держави на володіння інформацією, необхідною, для прийняття державно управлінських рішень. Органи державного управління відчувають надмірне навантаження при

обробці потоку інформації, а члени громадянського суспільства використовують свої знання, щоб скласти конкуренцію державі у вирішенні політичних проблем.

Саме завдяки інформаційним технологіям формування громадянського суспільства стало можливим і на загальносвітовому рівні. У доповіді Комісії ООН з проблем глобального управління і співробітництва «Наша глобальна громада» (1992) наголошувалося на необхідності реформи ООН, щоб відкрити можливість формування міжнародного громадянського суспільства, в якому кожна людина могла б впливати демократичним шляхом на розвиток глобальних процесів, формуючи кероване світове співтовариство. При цьому не йдеться про глобальний уряд, оскільки в цьому випадку зменшиться ступінь демократизації світової спільноти. Одночасно в зарубіжних дослідженнях ставиться проблема створення універсального поняття громадянина для різних рівнів нової світової структури (громадянин спільноти, громадянин батьківщини, європейський громадянин, громадянин планети, або глобальний громадянин) [27].

Активність суспільства, реальна або гіпотетична, вимагає «відповіді» з боку держави. У теоретичному плані, щоб бути здатною реагувати на виклики інформаційного громадянського суспільства, держава повинна змінити своє функціонування. Йдеться про еволюцію спеціальної інформаційної функції держави. Адже попередній етап розвитку інформаційного суспільства був еволюційним, а на цифровому етапі в умовах стрімкого розвитку Інтернету, розвиток характеризується як революційний, що вимагає модернізації багатьох сфер суспільного життя, і державного управління, зокрема з урахуванням існуючих вимог та викликів сьогодення.

Трансформаційні процеси, що відбуваються в Україні безперечно вплинули і продовжують впливати на систему державного управління, вимагають від державних службовців переосмислення форми і сутності державного управління та вироблення нових підходів до управління. Обсяг завдань, які покладаються на органи виконавчої влади, особливо на

обласному рівні, зумовлює використання широкого спектру інноваційних інструментів управління. Проте для багатьох місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування України інноваційні методи управління залишаються не затребуваними, хоча у розвинутих країнах світу їх широко використовують як у бізнесі, так і в адмініструванні. Темпи, з якими впроваджуються інновації в системі органів державної влади України, порівняно з бізнесом, досить повільні, що зумовлено певними бюрократичними перешкодами. Незацікавленість та недостатня обізнаність державних службовців у системних змінах гальмують процес їх впровадження.

На сучасному етапі розвитку держави інформаційна політика України здійснюється в умовах, коли концепція інформаційного суверенітету перебуває на стадії формування.

Одним із головних пріоритетів України, визначених Законом України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» [157], було прагнення побудувати орієнтоване на інтереси людей, відкрите для всіх і спрямоване на розвиток інформаційне суспільство, в якому кожен міг би створювати і накопичувати інформацію та знання, мати до них вільний доступ, користуватися і обмінюватися ними, щоб надати можливість кожній людині повною мірою реалізувати свій потенціал, сприяючи суспільному і особистому розвитку та підвищуючи якість життя.

Основними завданнями державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства в середньостроковій перспективі є:

- створення розвиненого інформаційного середовища;
- модернізація інформаційної інфраструктури;
- розвиток інформаційних і телекомунікаційних технологій;
- ефективне формування і використання національних інформаційних ресурсів та забезпечення вільного доступу до них;
- розвиток незалежних ЗМІ і забезпечення громадян суспільно важливою інформацією;

- сприяння міжнародному співтовариству в інформаційній сфері та утвердження інформаційного суверенітету України;
- запобігання загрозі заподіяння в процесі інформаційної діяльності шкоди життєво важливим інтересам особи, суспільства, держави.

Таким чином, державна інформаційна політика є інформаційно-комунікаційною функцією держави, суть якої полягає в одержанні, використанні, поширенні і зберіганні інформації, забезпечення відкритості та прозорості діяльності суб'єктів владних повноважень і забезпечення прояву кожного на доступ до інформації [73].

Тому одним з основних пріоритетів інформаційної політики України є дотримання балансу відповідних інтересів особистості, суспільства і держави. На нормативно-правовому рівні це полягає у забезпеченні конституційних гарантій свободи слова та доступності інформації для кожного громадянина. Реалізація цих прав у практичному вимірі передбачає дотримання двох базових принципів:

- 1) свобода публічних висловлювань незалежно від їхнього політичного змісту;
- 2) забезпечення безперешкодного отримання громадянами повної та неупередженої інформації.

Обмеження цього фундаментального права особистості розглядається як виняток із загального принципу відкритості інформації та реалізується тільки відповідно до чинного законодавства і лише в окремих чітко визначених випадках.

Отже, глобальні цифрові зміни призводять до серйозних зрушень в організаційно-управлінських системах країн, тобто не лише владні механізми, а й уся сучасна система координат існування держав піддаються трансформації. Поступово переосмислюються: роль, структура, функції та авторитет держав. Ознаками сучасної інформаційної реальності стають цифровізація, цифрова обізнаність, цифрові інновації та технології, прозорість, відкритість, публічність та розвиток активних діалогових

стосунків між державою, громадянами, суспільством (on-line стосунки) тощо.

Таким чином, Українська держава, здобувши незалежність наприкінці ХХ століття, отримала історичний шанс модернізувати своє суспільство на найсучасніших засадах та інтегруватися до постіндустріальної цивілізації, проте об'єктивні показники України виглядають дуже невтішно та свідчать, що їй наразі не вдалося скористатися перевагами глобалізації, і вона поки що залишилася поза сферою її позитивів. Впродовж перших трьох десятиріч років незалежності особливістю України було те, що розвиток в країні відбувався двома самостійними напрямками: окремо суспільства і окремо інституту держави. Разом з цим процеси всесвітньої глобалізації вносили свої корективи: робили виклики суспільству, створювали загрози, вимагали виявлення, формулювання та встановлення альтернативних способів розуміння проблем та підходів до їх вирішення.

Саме тому, концептуальні засади стратегії державного управління України в сучасних умовах розвитку інформаційного суспільства мають передбачати подальший розвиток інформаційно-телекомунікаційних технологій, модернізація старої і формування нової цифрової інфраструктури (доступного широкосмугового Інтернету, розумних електричних мереж, впровадження технологій «розумного будівництва» тощо), перегляд ставлення держави та суспільства до ролі інформації та інформаційної складової в українській державній політиці, як необхідної складової розвитку інформаційного суспільства.

3.2. Шляхи модернізації державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства в контексті європейської інтеграції України

За останній час українське суспільство визнало, що темпи інтеграції держави в цифровий простір впливають на швидкість розвитку малого та середнього бізнесу, приплив інвестицій, появу нових робочих місць, сталий розвиток України загалом. Українське суспільство зацікавлене в інтеграції в

європейський цифровий простір: від цього залежить розвиток української економіки, приплив інвестицій, розвиток підприємництва. Тому Україні необхідно розвивати інформаційне суспільство з орієнтацією на конституційно визнаний євроінтеграційний шлях розвитку, стандарти й цілі ЄС.

Розглядаючи інформаційне суспільство як чинник, що впливає на зміни в системі державного управління вбачається, що нині усі розвинені країни світу мають нормативно затверджені національні стратегії побудови інформаційного суспільства чим усіляко й системно сприяють подальшому розвитку його елементів, тоді як проблемою решти країн тією чи іншою мірою стає так званий цифровий розрив (або «інформаційна нерівність») – відставання у даній галузі. Основна загроза цього відставання полягає у неминучому відсуванні такої країни на периферію світових процесів, гальмуванні її розвитку та перетворенні на залежного «донора» розвинених держав.

Світові глобалізаційні тенденції в напрямку розбудови інформаційного суспільства тягнуть за собою інформаційно-технологічні зміни в кожній державі, поступово стаючи сутнісною характеристикою сучасного життя та активно впливаючи на розвиток та подальші трансформації інформаційно-комунікаційних технологій у всіх сферах діяльності суспільства.

Як свідчить соціальна реальність країн Європи, трансформаційний процес включає в себе ряд стадій:

- соціальну діагностику (тобто об'єктивну характеристику дійсності, її коренів в минулому, можливостей і шляхів її виходу із кризової ситуації);
- переоцінку існуючого стану суспільства як кризового і оцінку сутності, змісту і масштабів кризи, яка має системний характер;
- демонтаж старої системи, ліквідацію її наявних невідповідностей існуючому рівню суспільного розвитку і його тенденціям;
- нове самовизначення суспільства, висування і обґрунтування шляхів

його подальшого розвитку [138; 72].

Означена послідовність трансформаційних процесів європейського співтовариства повною мірою відповідає історичним етапам формування і розвитку України.

Концепція і термінологія «інформаційного суспільства» набули значного поширення в Україні услід за їх поширенням у світі з тими ж, характерними для світу, протиріччями та недоліками у їх застосуванні. Термін «інформаційне суспільство» у більшості випадків використовується, як синонім терміну «інформаційно-комунікаційні технології», а концепція «інформаційного суспільства», і до сьогодні, не отримала глибокого осмислення і адаптації під українські реалії.

Орієнтація України на створення інформаційного суспільства й інтеграцію до європейського інформаційного суспільства вперше була передбачена Стратегією інтеграції України до ЄС (розділ 13), ухваленою у 1998 р., яка передбачала дотримання Україною нових вимог ЄС до сфери інформаційної політики та інформаційної безпеки [172].

Уже тоді було зрозуміло, що Українська держава не увійде до світового та європейського інформаційного простору на рівноправній основі без інтенсивного запровадження в усі сфери життя ІКТ, істотної перебудови системи державної інформаційної політики, необхідності зміцнювати прямі й зворотні зв'язки між владними структурами та суспільством, вирішення проблем ефективного розвитку національної інформаційної інфраструктури, створення інформаційно-аналітичних систем органів державної влади, прискорення процесів модернізації матеріально-технічної бази, технологій управління, надійного захисту інформаційних ресурсів [93].

У Рекомендаціях Ради Європи щодо електронної демократії (Recommendation CM/Rec (2009) зазначено, що е-демократія тісно пов'язана із реалізацією принципів нової моделі державного управління – «належного (доброго) урядування» (good governance), тобто в основу здійснення влади у електронній формі повинно бути покладено принципи результативності,

ефективності, участі, прозорості, підзвітності. Так само як і цілі е-демократії мають відповідати цілям «належного урядування»: прозорість, підзвітність, включення (інклюдія), доступність, участь, сталий розвиток, довіра до демократії, демократичних інститутів, демократичних процесів, соціальна згуртованість [229].

Разом з цим серед перерахованих в Рекомендаціях Ради Європи принципів електронної демократії (Recommendation CM/Rec (2009) зазначено, що е-демократія завжди має спиратися на демократичні, гуманістичні, соціальні, етичні та культурні цінності суспільства, в якому вона запроваджується. Тому при впровадженні інструменти е-демократії впливають як на окремі елементи системи державного управління, так і на систему в цілому [229].

Зрозуміло, що розвиток інформаційного суспільства в Україні відбувається під впливом зарубіжних, в тому числі європейських чинників інформаційно-комунікаційного характеру. В окремих сферах інформаційного суспільства на міжнародному рівні прийнято спеціальні нормативні акти, які є міжнародними стандартами суспільних інформаційних відносин. Прикладом є нормативні акти щодо захисту персональних даних, серед яких [110]:

- Конвенція № 108 Ради Європи «Про захист фізичних осіб при автоматизованій обробці даних» від 28 січня 1981 р.;
- Директива 95/46/ЕС «Про захист фізичних осіб при обробці персональних даних і вільного обігу цих даних» від 24 жовтня 1995 р.;
- Директива 97/66/ЕС «Про обробку персональних даних і захист приватності (приватності) у телекомунікаційному секторі та рекомендації щодо захисту даних в інформаційних супермагістралях».

Крім того, Україна є учасником міжнародних інформаційних відносин, які врегульовуються такими законодавчими актами [108]:

- «Про ратифікацію Статуту і Конвенції Міжнародного союзу електрозв'язку» від 15 липня 1994 р.;

- «Про ратифікацію Угоди про співробітництво в галузі охорони авторського права і суміжних прав» від 27 січня 1995 р.;
- «Про ратифікацію Четвертого додаткового протоколу до Статуту Всесвітнього поштового союзу» від 2 червня 1995 р.;
- «Про приєднання України до Статуту Ради Європи» від 31 жовтня 1995 р.;
- «Про ратифікацію Конвенції про захист прав і основних свобод людини 1950 р., Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції» від 17 липня 1997 р.;
- «Про ратифікацію Конвенції про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, 1990 року від 17 грудня 1997 р.;
- «Про ратифікацію Угоди щодо співробітництва у розвитку та використанні систем стільникового рухомого зв'язку» від 3 березня 1998 р.

Водночас подальший розвиток інформаційного суспільства в Україні потребує особливої уваги, адже від цього залежить стан політичної, економічної, оборонної та інших складових національної безпеки країни, що вимагає подальшого оновлення системи державного управління, її модернізації в умовах інформаційного суспільства на сучасному цифровому етапі у відповідності з існуючими міжнародно-правовими нормами, європейським стандартами (звісно з певним врахуванням національних традицій).

Термін «модернізація» походить від французького слова *moderne*, що означає «сучасний», «новітній». Під модернізацією мається на увазі процес оновлення відповідно з новими сучасними вимогами. Синонімами модернізації є поліпшення, оновлення, апгрейд [195].

Отже не випадково зазначений термін все частіше використовують для характеристики процесів, що відбуваються в сучасному світовому інформаційному суспільстві. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології та новітні комунікативні сервіси мережі Інтернет, стають генераторами

соціальних перетворень у всіх сферах суспільного життя. Не є виключенням і система державного управління у всій своїй поліаспектності і зокрема – сфері комунікацій між державою і громадянами [209].

На сучасному етапі розвитку світу інформаційно-телекомунікаційна сфера стала системним, потужним чинником як соціальної, так і політичної і економічної модернізації. Безпрецедентна за масштабами та якісними характеристиками глобальна інфраструктура інформаційних технологій стала технологічним підґрунтям для дедалі глибших трансформацій у повсякденному житті людей, суспільств, держав. Завдяки науко-технічному прогресу щодня створюються нові технології та інновації у різних сферах життя суспільства. Постійні зрушення, спрямовані на оптимізацію процесів створення, використання, поширення, аналізу, обробки інформації стають чинниками трансформаційних процесів щодо модернізації й адаптації технологій управління як в державному секторі, так і в бізнесі.

Слід зазначити, що для вирішення питань розвитку інформаційного суспільства кожною країною розробляються власні пакети законодавчих актів, що розкривають механізми введення системи е-урядування, але для України в контексті європейської інтеграції важливим є досвід саме європейських країн щодо принципів побудови законодавства у сфері електронного урядування. Особливо актуальним для України став проєкт Рекомендацій для е-Урядування Комітету Міністрів Ради Європи, складений в Таллінні ще у 2003 р. Міжсекційною експертною групою з електронного урядування. У цьому проєкті наведено десять основних принципів, які є базовими для впровадження системи електронного урядування в кожній державі-члені ЄС, серед яких:

- обсяг і законодавча основа Рекомендацій (положення Рекомендацій поширюються на всі державні органи влади, муніципальні, місцеві органи влади, а також інші організації та агенції, які виконують державні функції);
- е-демократія;
- якість державних послуг;

- доступ до державних е-послуг;
- розвиток е-Освіченості;
- ефективне впровадження й керівництво електронним урядуванням;
- приватність й захист даних;
- оцінка впливу та ефективності витрат електронного урядування;
- технічні аспекти електронного урядування;
- держави-члени та регіональні й місцеві органи державної влади.

Більшість принципів і положень цих Рекомендацій стосуються органів державної влади в кожній сфері та на кожному рівні урядування, призначені для законодавчого врегулювання питань роботи з місцевими та регіональними державними органами. Їх відповідність для окремих держав неоднакова й залежить від додаткових чинників – місцевої культури та норм. Україна – не виняток [141].

На наш погляд, до зазначених десяти принципів, рекомендованих державам-членам ЄС для впровадження системи електронного урядування, слід додати національні принципи побудови влади в Україні. Зокрема:

- прозорість і відкритість влади;
- конфіденційність та інформаційна безпека;
- єдині технічні стандарти і взаємна сумісність;
- орієнтованість на інтереси і потреби споживачів послуг;
- підконтрольність і підзвітність органів влади громадянам та суспільству.

У жовтні 2016 р. Україна офіційно приєдналася до міжнародної Хартії відкритих даних на конференції International Open Data Conference (IODC) 2016 у Мадриді. Разом з Україною до цієї ініціативи приєдналися також Коста-Рика, Сьєрра-Леоне і Парагвай, що збільшило загальну кількість країн-учасників до 39, серед яких уряди Великобританії, Канади, Франції, Італії, Мексики, Південної Кореї [70].

Головною метою Хартії відкритих даних є покращення та сприяння співробітництву та узгодженості для прийняття і реалізації спільних

принципів, стандартів та кращих практик відкритих даних по всьому світу. Цілями хартії є поширення демократії, боротьба з корупцією та сприяння економічному зростанню у всьому світі.

Наступним кроком стала презентована 10 березня 2017 р. Дорожня карта розвитку відкритих даних в Україні на 2017 рік. Дорожню карту було підготовлено Державним агентством з питань електронного урядування України за підтримки проекту «Прозорість та підзвітність у державному управлінні та послугах», що фінансується USAID/UKAID та виконується у партнерстві Фондом Євразія та Фондом Східна Європа. Дорожня карта – це комплексний план дій Уряду, розроблений за результатами публічних консультацій з представниками бізнес-спільнот, громадського сектору та органів влади. Зазначений план має 6 розділів, 21 підрозділ та 59 завдань [68].

Дію зазначеного нормативного акту спрямовано на подальший розвиток сфери відкритих даних в Україні відповідно до єдиних загальносвітових стандартів, підходів та практик тому головною ідеєю нормативного акту є імплементація шістьох принципів міжнародної Хартії та розвитку відкритих даних в Україні. Серед них:

1. Open by Default – відкритість, запобігання замовченню.
2. Timely and Comprehensive – своєчасність і всебічність.
3. Accessible and Usable – доступність і корисність.
4. Comparable and Interoperable – адаптованість.
5. For Improved Governance and Citizen Engagement – спрямованість на вдосконалення управління і залучення громадян.
6. For Inclusive Development and Innovation – інклюзивний характер задля розвитку та інновацій.

Для України сфера відкритих даних має дуже великий потенціал, як для забезпечення ефективної та прозорої роботи органів влади, так і для розвитку інноваційного малого та середнього бізнесу за рахунок створення

нових проектів (сервісів) на базі відкритих даних.

Слід зазначити, що з 2019 р. в Україні працює місія ЄС з оцінки стану наближення законодавства України та інституційної спроможності в цифровій сфері. Результатом її роботи стане звіт, підготовлений на основі та в продовження Оцінки Дорожньої карти. Результатами перших двох етапів та оновлення Дорожньої карти має стати спільний робочий План дій Україна – Європейський Союз щодо інтеграції України до Єдиного Цифрового Ринку ЄС [83].

Єдиний цифровий ринок Європейського Союзу – це вільний рух осіб, послуг та капіталу; безперешкодний доступ фізичних та юридичних осіб до онлайн діяльності; вільна конкуренція; високий рівень захисту споживачів та персональних даних незалежно від національності або місця розташування (реєстрації) [83].

Враховуючи той факт, що формування Єдиного цифрового ринку ЄС ще не завершене, це відкриває для України унікальне вікно можливостей щодо подальшої цифрової інтеграції.

Окрім того, стратегічною метою України є також доступ до внутрішнього ринку у сфері електронних комунікацій (рис. 3.1).

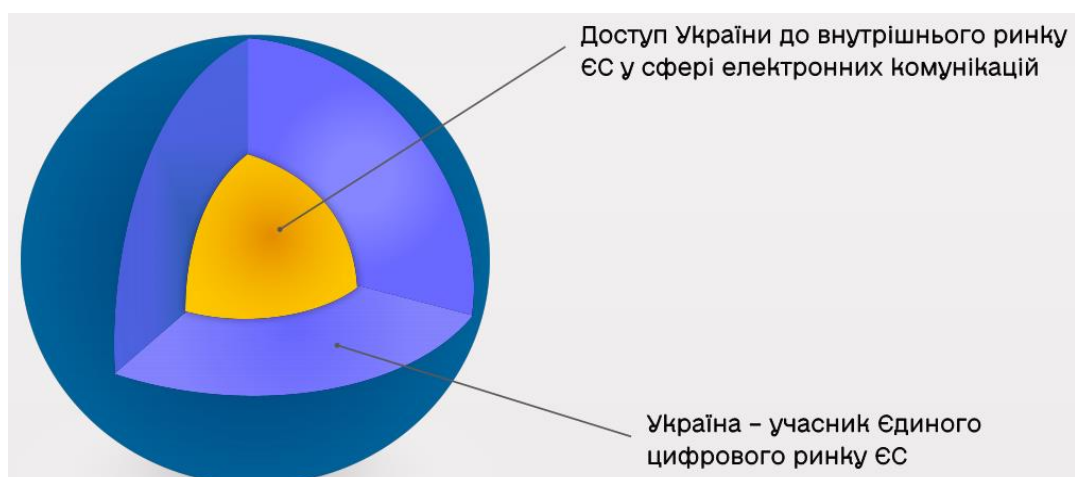

Рис. 3.1. Режим внутрішнього ринку ЄС у сфері електронних комунікацій [83].

Тому інтеграція України до ЄЦР ЄС, в тому числі доступ до внутрішнього ринку у сфері електронних комунікацій є одним із найбільш пріоритетних, амбітних, та водночас реальних завдань для нашої країни, яке потрібно реалізовувати за допомогою всіх наявних інструментів.

Одним з таких інструментів і, на нашу думку, найбільш результативним є Угода про асоціацію між Україною та ЄС, який має стати основою цифрової інтеграції України у загальноєвропейський простір та до Єдиного цифрового ринку ЄС.

Необхідною передумовою для розбудови в Україні ефективних цифрової економіки і цифрового ринку та його подальшої інтеграції до єдиного цифрового ринку ЄС (EU Digital Single Market Strategy) (рис. 3.2) є запровадження ефективної системи державного управління (е-урядування) [108].

Рис. 3.2. Стратегічна мета України – Цифровий Безвіз [83].

Адже з огляду європейський досвід вбачається, що саме інструменти е-урядування здатні забезпечити значне покращення якості обслуговування фізичних і юридичних осіб та підвищення відкритості, прозорості та ефективності діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, що є необхідною передумовою подальшої інтеграції України в ЄС.

Трансформація системи державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства та в контексті європейської інтеграції України має відбуватися через інтеграцію нашої країни до цифрового простору ЄС та гармонізацію з європейськими (міжнародними) цифровими стандартами за наступними напрямками [31].

1. Гармонізація електронної ідентифікації шляхом:

- розробки національного плану дій щодо взаємного визнання електронної ідентифікації;
- здійснення пілотування сумісного транскордонного електронного підпису;
- розробки основ регулювання і легалізації для сфери електронної ідентифікації;
- законодавчого визначення необхідності ЕЦП, як складової електронного документа;
- підтримки постачальників електронних довірчих послуг державної форми власності незалежно від ринкових коливань і тенденцій;
- розробки плану реалізації Стратегії кібербезпеки України, який враховуватиме вимоги Директиви з безпеки мережевих та інформаційних систем (NIS);
- гармонізації з eIDAS, розвиток електронних транскордонних довірчих послуг;
- гармонізації системи ідентифікації на базі додатку «Дія» з іншими юрисдикціями.

2. Міжнародний обмін інформацією шляхом:

- транскордонного обміну даними між державними електронними реєстрами країн ЄС та України, що містять інформацію про юридичних осіб і фізичних осіб – підприємців у рамках The once-only principle project;
- запровадження та сприяння спільним моделям опису та каталогізації державних послуг в Україні;
- розробки варіантів зменшення плати за роумінг між ЄС та Україною [31].

3. Гармонізація цифрового законодавства шляхом:

- розробки та прийняття закону про електронні комунікації з урахуванням нового Європейського кодексу електронних комунікацій;
- зміцнення незалежності та регуляторної спроможності НКРЗІ, реформування Адміністрації Держспецзв'язку та її функцій в частині кібербезпеки;
 - ратифікації Конвенції Ради Європи про кіберзлочинність;
 - розробки концепції реформування системи захисту персональних даних в Україні та напрацювання закону з урахуванням змін у європейському законодавстві;
 - внесення змін до Закону України «Про електронну комерцію»;
 - імплементації положення Угоди про асоціацію щодо цифровізації і функціонування цифрового ринку;
 - забезпечення імплементації Стратегії інтеграції до єдиного цифрового ринку ЄС («дорожньої карти»), яка має стати двостороннім документом, що передбачає виконання взаємних зобов'язань;
- забезпечення фактичного виконання положень гармонізованого законодавства;
- сприяння розвитку місцевого краудфандингу та P2P-фінансування у рамках програми EU4Digital через гармонізацію правової бази України із законодавством ЄС і підтримка їх інтеграції до європейських

платформ і мереж.

4. Включення у міжнародну цифрову інфраструктуру шляхом:

- долучення до проєктів «Цифрова магістраль трьох морів»;
- інтеграції та обміну даними з платформами ЄС щодо життєзабезпечення (медичні, громадської безпеки тощо).

5. Забезпечення цифрових прав шляхом:

- гармонізації цифрових прав з найкращими практиками ЄС;
- гарантувати цифрові права (зокрема право на доступ до ШСД), як невід'ємну складову конституційних прав українських громадян;
- врегулювання етичних питань, пов'язаних з цифровізацією, відкритими даними, застосуванням біотехнологій та хай-тек [31].

Слід зазначити, що криза, в якій опинилася Україна за останні роки, дозволила виділити наявні проблеми в суспільстві, державі, системі державного управління. Національна система державного управління не відповідає потребам країни у проведенні комплексних реформ у різних сферах державної політики та її європейському вибору, а також європейським стандартам належного управління державою.

Нинішній кризовий період у становленні України як незалежної держави обумовлений низкою об'єктивних і суб'єктивних причин, що мають як внутрішній, так і зовнішній характер. Головною загрозою національній державності та суверенітету України залишається неоголошена війна, що ведеться проти нашої країни Росією. Україна із перших днів протистояння відчуває потужну підтримку світового співтовариства, передусім передових демократичних країн Європи, США та інших цивілізованих держав світу. Агресія Росії підняла хвилю патріотизму в Україні, прискорила формування і зміцнення громадянського суспільства, яке відіграло непересічну роль у протидії агресору в усіх сферах. Зовнішня агресія продемонструвала неефективність, а точніше, відсутність самостійної та адекватної викликам сучасного світу зовнішньої політики, воєнної політики, стратегічного підходу в керівництві сектору безпеки, інформаційної політики. Якісні

зрушення у цих сферах є сьогодні питанням виживання держави. Інформаційна агресія Росії стала одним з ключових викликів процесам демократизації та модернізації українського інформаційного простору. Через це достатньо розвинене правове поле існування інформаційного простору постійно доповнюється новими положеннями, а проблемні аспекти розвитку та функціонування інформаційного простору в Україні залишаються актуальними темами обговорення на рівні Ради Європи, делегації Комітету з парламентського співробітництва між Україною та ЄС, Європейської Комісії [36].

Для того, щоб вивести політичну систему України на шлях позитивних якісних змін, необхідно зробити систему влади більш прозорою, демократичною, підконтрольною громадянам і запровадити в державне управління передові підходи, що довели свою ефективність у багатьох країнах. Йдеться про кардинальні зміни у розподілі сфер повноважень між державою і громадою, децентралізацію управління та передачу адміністративних функцій на місця, а також перехід на засади сервісної держави у відносинах держави і громадянина.

Вагомим чинником цього процесу має стати формування сприятливого середовища для посилення ролі громадянського суспільства, залучення потенціалу його організацій до формування та реалізації державної політики, вирішення питань місцевого значення, а також приведення національного законодавства у сфері розвитку громадянського суспільства у відповідність до європейських стандартів. Разом з тим кризовий період відкрив перед українською спільнотою низку можливостей та перспектив, які допоможуть Україні гідно відповісти на цей виклик. Українці усвідомили себе як нація. Держава твердо стоїть на демократичних принципах організації влади. Остаточно визначено вектор зовнішньополітичного співробітництва та інтеграції [79].

Головним завданням обраного євроінтеграційного курсу України є виконання положень Угоди про асоціацію з ЄС, при неухильному збереженні

орієнтації на демократичні цінності й розбудову демократичних інститутів держави [7].

Відповідно до Угоди України про асоціацію з ЄС успішно продовжується процес імплементації правових норм Євросоюзу в українське законодавство, що передбачає зміну застарілого законодавства у сфері телекомунікацій, вдосконалення контролю у сфері електронних комунікацій; зменшення кількості перевірок, забезпечення конкурентності ринків тощо.

В останні роки в умовах існуючих викликів цифрової ери Україна досягла значного прогресу на шляху цифрової трансформації й електронного урядування, а також у питаннях наближення законодавства України до законодавства ЄС щодо електронних довірчих послуг та електронних комунікацій, інформаційної та медіаграмотності, електронного врядування та цифрової економіки, що сприяє поступовій інтеграції країни до Єдиного цифрового ринку Європейського Союзу.

Поряд з цим необхідною є подальша модернізація сучасної нормативно-правової бази ІТ-сфери та розвитку інформаційного суспільства, яка багато в чому залишається неадекватною, застарілою.

Тому перед Україною постає стратегічна ціль – адаптувати існуючу модель системи державного управління до вимог і реалій сьогодення, спираючись на міжнародний досвід впровадження механізмів залучення громадян до державної політики за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій, активного впровадженню форм електронної участі.

Отже, можна стверджувати, що на сьогоднішньому етапі розвитку нашої країни суспільством вимагається комплексна структурно-функціональна трансформація системи державного управління України. Поступово відходять на другій план і залишаються пережитками минулого елементи радянської системи державного будівництва. Натомість головною вимогою часу є розвиток діалогу та формування консенсусу з питань державної політики між суспільством і владою в умовах розвитку інформаційного суспільства [23].

Таким чином, сучасне інформаційне суспільство в Україні в умовах європейської інтеграції має базуватися на інформаційно-комунікаційних технологіях, «інтелектуальних» комп'ютерах, автоматизації та роботизації всіх сфер і галузей економіки та управління, єдиній інтегрованій системі зв'язку, що дозволить забезпечити кожній особі доступ до будь-якої інформації і знань, зумовить радикальні зміни в усій системі суспільних відносин, а також дозволить володіти достовірною і актуальною інформацією, а також ефективно використовувати адекватні методи її збору, аналізу і надання, що є основою успішної діяльності державних органів будь-якого рівня та побудови сервіс-орієнтованої держави.

3.3. Напрями удосконалення механізмів державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства

Наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. уряди багатьох країн світу здійснили низку реформ, що сприяли покращенню їх функціонування, у відповідь на вимогу громадян, які були невдоволені великою кількістю державних установ та не надто високою якістю надання ними публічних послуг. Уряди експериментували з багатьма концепціями вдосконалення своєї роботи та зменшення коштів платників податків на реалізацію державних програм. Як результат, ціла низка політичних, соціально-економічних та інституційних факторів сприяли появі нових форм управління в публічному секторі. Нові реалії вимагали застосування нових підходів до управління: заміни традиційних способів управління, що базувалися на застосуванні владних повноважень та чітких бюрократичних процедур, на такі, що зорієнтовані на надання якісних публічних послуг. Трансформації урядів супроводжувалися заміною традиційних механізмів управління: «покарати і контролювати» на «мотивувати та отримувати результат». Глобалізація, запровадження елементів ринкового стилю управління, застосування нових інформаційних технологій задля підвищення продуктивності роботи державних установ, е-

урядування та е-демократія, процеси децентралізації, фокусування уваги на результатах, а не на процедурах – це тільки основні чинники, що вплинули та продовжують впливати на світові трансформації в системі державного управління [24].

Виходячи з цього можна зробити висновок, що в Україні потрібно створити ефективну, прозору, відкриту та гнучку структуру державного управління із застосуванням новітніх інформаційно-комунікативних технологій (е-урядування), яка здатна виробляти і реалізовувати цілісну державну політику, спрямовану на суспільний сталий розвиток і адекватне реагування на існуючі внутрішні та зовнішні виклики.

Так, навіть в сучасних умовах існуючих військових загроз з боку Росії, Україна продовжує в значному обсязі використовувати спільний з РФ інформаційний простір. В умовах тимчасової анексії Криму та військової агресії Росії на Донбасі, такий стан речей не тільки породжує численні, до того ж досить істотні проблеми, а й, в цілому, є неприпустимим. Адже постійно цілеспрямовано або нецілеспрямовано здійснюються (можуть здійснюватися) через цей інформаційний простір провокації з боку РФ.

Адже, загальновідомо, що будь-яка незалежна держава у випадку, якщо вона і надалі має намір такою залишатися, не може не прагнути до контролю над своїм інформаційним простором. Таке прагнення спричинене багатьма різноплановими чинниками, що мають у той же час одну спільну рису – всі вони, у підсумку, безпосередньо або опосередковано визначають безпеку держави, а отже, підлягають щонайменше фіксації й осмисленню. Адже цілком зрозуміло, що активне використання спільного з іншою державою інформаційного простору (особливо в умовах військових дій) зумовлює необхідність усвідомлення, як реальних, так і потенційних загроз такого використання, що є неприпустимим та вимагає невідкладного вирішення на державному рівні.

Тому необхідно забезпечити суб'єктам державного управління адекватну оцінку обстановки і своєчасне прийняття рішень на основі

інформації, наданої органами державної влади та місцевого самоврядування. Здійснення повноцінної соціальної взаємодії між людиною, інститутами громадянського суспільства та державою можливе лише на основі інформаційної відкритості органів влади. У зв'язку з цим необхідно обґрунтувати подальший розвиток державного управління на основі: виокремлення відповідних механізмів, які відповідають інформаційним потребам різних суб'єктів; створення сучасної системи державного управління інформаційними ресурсами; визначення основних напрямків удосконалення механізмів державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства.

В сучасних умовах функція держави полягає в тому, щоб сприяти формуванню інформаційного суспільства, підвищенні якості життя населення шляхом всебічного впровадження інформаційних технологій в життя суспільства і держави при одночасному створенні умов для повноцінного захисту прав усіх суб'єктів, що беруть участь в здійсненні інформаційної політики.

Підвищення ефективності державного управління на сучасному етапі розвитку інформаційного суспільства неможливо без впровадження електронних, інформаційних технологій, що, в свою чергу, дозволяє реалізовувати громадянам свої права на доступ до інформації і отримувати ефективні і зручні у використанні державні послуги. Розвиток інформаційних технологій та впровадження їх в адміністративні процеси вимагає посилення міжвідомчої взаємодії.

Основні напрями модернізації системи державного управління на основі впровадження інформаційних технологій – це спрямованість на сумісність стандартів і технічних протоколів обігу інформації, надання вільного доступу до інформаційно-телекомунікаційних мереж державних органів і бюджетних установ, реалізація галузевих програм інформатизації.

Тобто основне завдання процесу впровадження інформаційних технологій в роботу державних органів полягає в підвищенні ефективності їх

діяльності. Вирішення даного завдання дозволить громадянам безперешкодно реалізовувати право на доступ до інформації і надавати їм державні інформаційні послуги. Крім того, технології електронної держави надають громадянам можливості інтерактивної участі в роботі демократичних інститутів, в прийнятті державно управлінських рішень.

Розвиток інформаційного суспільства трансформує державне управління, до якого залучається все більша кількість суб'єктів (державна делегує виконання своїх функцій не тільки своїм органам управління, а й державним і недержавним організаціям). Активне використання ІКТ полегшує участь суспільства і його інститутів в державному управлінні, змінює порядок прийняття державно управлінських рішень. Вільний обіг інформації, готовність держави до співпраці і необхідність здійснення суспільством контролю за владою вимагають вже нового інформаційного режиму, в якому інформаційна відкритість стає важливим, але не єдиним компонентом. У такій демократизації управління велика роль належить ІКТ.

Це дозволяє визначити модернізацію державного управління, як якісну переоцінку і перебудову інституту державного управління, трансформація якого завдяки активному використанню ІКТ в організації та функціонуванні органів державної влади і механізмах державного управління відображена в:

- 1) розширенні складу суб'єктів державного управління та ускладненні режимів їх взаємодії;
- 2) гарантуванні можливостей участі громадян, інститутів громадянського суспільства та бізнес-структур в прийнятті управлінських рішень та здійсненні контролю за владою;
- 3) поглинанні інформаційної відкритості державного управління універсальним принципом прозорості.

Така концептуальна модель і прогнозований (бажаний) стан державного управління передбачає виконання таких завдань:

- врегулювання процесу застосування ІКТ в процесі державного управління;

- закріплення нового інформаційного статусу суб'єктів державного управління;
- забезпечення участі громадян, інститутів громадянського суспільства та бізнес-структур в державному управлінні;
- запровадження інструментів прямого і зворотного зв'язку при здійсненні державного управління;
- закріплення транспарентності, як принципу правового регулювання державного управління.

Складність полягає в тому, що модернізація державного управління розглядається, як адміністративна реформа, а ІКТ забезпечує цей процес. У кращому випадку впровадження ІКТ в державне управління розглядається, як спосіб підвищення ефективності управління, але не як його кардинальна модернізація. Тому для надання нового імпульсу модернізації та закріплення трансформації ефекту інформаційного суспільства необхідно поєднати політику адміністративної реформи та електронізації управління, і відійти від концентруванні уваги на державних послугах, які становлять важливий, але не єдиний сегмент управління. Окрім того, управлінцям необхідно підключитися до розробки проблеми якості та ефективності державного управління, від якої залежить досягнення конкретних результатів [117].

Досить часто модернізація державного управління розглядається, як внутрішня проблема державного апарату, яка вирішується адміністративною реформою, однак державне управління не обмежується лише виконавчою владою. Окрім того, осучаснити державне управління можна і шляхом зовнішнього впливу через розвиток громадянського суспільства, запровадження інформаційно-комунікаційних технологій. Отже, сучасна система державного управління має бути мультисуб'єктною в частині розвитку основ електронізації управління, забезпечення інформаційної відкритості, закріпленні принципу транспарентності державного управління.

Поєднання адміністративної реформи та електронізації відобразилося, перш за все, в акценті на підвищення ефективності державного управління в

одній сфері – надання державних послуг.

Якщо електронний уряд можна вважати першою стадією процесу модернізації державного управління, то для розкриття партисипативного потенціалу державного управління служить інструмент відкритого уряду (друга стадія процесу модернізації), який дозволяє запустити систему контролю за владою. У розвинених демократіях поширення ІКТ в процесі державного управління дає значні позитивні результати, на які Україна має право розраховувати, якщо цільова орієнтованість реформ в контексті розвитку інформаційного суспільства зміститься в сторону громадян.

Поєднання інформатизації та адміністративної реформи має цілком певну мету – підвищення якості та ефективності державного управління. В результаті, трансформуючий ефект від застосування ІКТ в діяльності органів влади відображається в зміні діапазону їх функцій – звітність відбувається в електронній формі і відповідно скорочується, контрольні перевірки мають бути комплексними. Підвищення ролі інформації призводить до розвитку функції прогнозування, багатофакторної аналітики. Змінюються відносини між державними органами по вертикалі і горизонталі, в галузевому і територіальному аспектах (відомо, що децентралізація найкращим чином відповідає вимогам інформаційного суспільства). Змінюються взаємини між органами влади та інститутами громадянського суспільства і бізнес-структурами, це стосується прийняття узгоджених рішень, відкритості економічної та управлінської інформації. При таких обставинах якість і ефективність державного управління повинні підвищуватися, адже виникають можливості більш повного аналізу динамічних ситуацій, широкого використання науково-технічних розробок, в тому числі «запозичення» державою приватних практик. Врахування пропозицій усіх учасників управлінського процесу дозволяє впливати на досягнення високих кінцевих результатів, що є важливим в контексті забезпечення сталого соціально-економічного розвитку. Весь цей потенціал може бути реалізований при системному реформуванні нормативних актів щодо

компетенції органів і процедур їх діяльності [101].

Для досягнення трансформуючого ефекту інформаційного суспільства в державному управлінні доцільно розробити та прийняти закон «Про основи державного управління, спрямованого на регулювання процесу модернізації державного управління в інформаційному суспільстві». Цей закон має бути комплексним та системним та передбачати: реалізацію принципу транспарентності державного управління, права на соціально значиму інформацію, електронні державні (муніципальні) послуги, електронну міжвідомчу взаємодію, інтеграцію державних і недержавних інформаційних систем в процесі здійснення державного управління, використання ІКТ в державному управлінні, в тому числі при консультаціях з громадянським суспільством і бізнес-структурами.

Трансформація інститутів державного управління не повинна розглядатися виключно, як реформування інститутів і функцій управління на основі створення нових інформаційних платформ і електронних систем. Місія впровадження цифрових технологій в сферу державного управління полягає в істотному підвищенні його якості для забезпечення проривного соціально-економічного зростання країни на екологічних засадах. При цьому під якістю державного управління слід розуміти досягнення цілей у встановлені терміни з мінімальними витратами суспільних ресурсів на основі поєднання ефективності і демократичності, що забезпечують відповідність діяльності державних службовців ключовим цінностям держуправління.

Удосконалення системи державного управління в Україні в сучасних умовах має базуватися на засадах більшої відкритості влади, «громадяно-центричності» державних послуг та відповідати низці таких критеріїв:

- можливості відслідковування громадської думки щодо проголошених реформ чи критично важливих для суспільства нормативних документів (наприклад: податковий та трудовий кодекси);

- можливості поліпшення зв'язків між різними державними установами та окремими державними службовцями, що дозволить

прискорити вироблення управлінських рішень та полегшити їх проходження на всіх етапах прийняття, а також їх міжвідомчого узгодження;

- створення сервісів, орієнтованими на наповнення інформацією не лише державними службовцями, але й громадянами із критично важливих для суспільства питань (правоохоронна діяльність, протидія наслідкам стихійних лих, забезпечення підтримки громадян за кордоном тощо);

- створення системи представлення державної статистичної інформації для широкої громадськості на основі більш простих та максимально візуалізованих (наочних) статистичних сервісів;

- вироблення таких підходів до надання державних послуг для населення, що будуть дозволяти оперативно їх трансформувати в залежності від реальних потреб громадян [192].

Слід зазначити, що у рамках ООН електронну участь визначають як процес залучення громадян до участі у формуванні державної політики і прийнятті рішень та до процесу розробки та надання публічних послуг з метою активізації громадської участі в державному управлінні [231].

В рамках ООН для порівняльного аналізу та оцінки прогресу у розвитку електронної участі в країнах світу використовується трирівнева модель електронної участі, що відображається за допомогою індексу ЕРІ (E-Participation Index). У процесі дослідження оцінюється наявність на урядових веб-сайтах інструментів і характеристик, які необхідні для реалізації кожної складової електронної участі. Але більшість концептуальних моделей електронної участі оцінюється за допомогою підходу, запропонованого Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), згідно з яким електронна участь включає три основні етапи: е-інформування, е-консультації, е-рішення [232].

Тому, на наш погляд, доцільним є залучення громадян у формування та прийняття публічно управлінських рішень та їх електронної участі у процесі розробки та надання публічних послуг через е-інформування, е-консультації та е-рішення з метою активізації громадського суспільства на основі

партисипаторності (активної участі), інклюзивності (широкої доступності) та деліберативності (відкритого діалогу) (рис. 3.3).

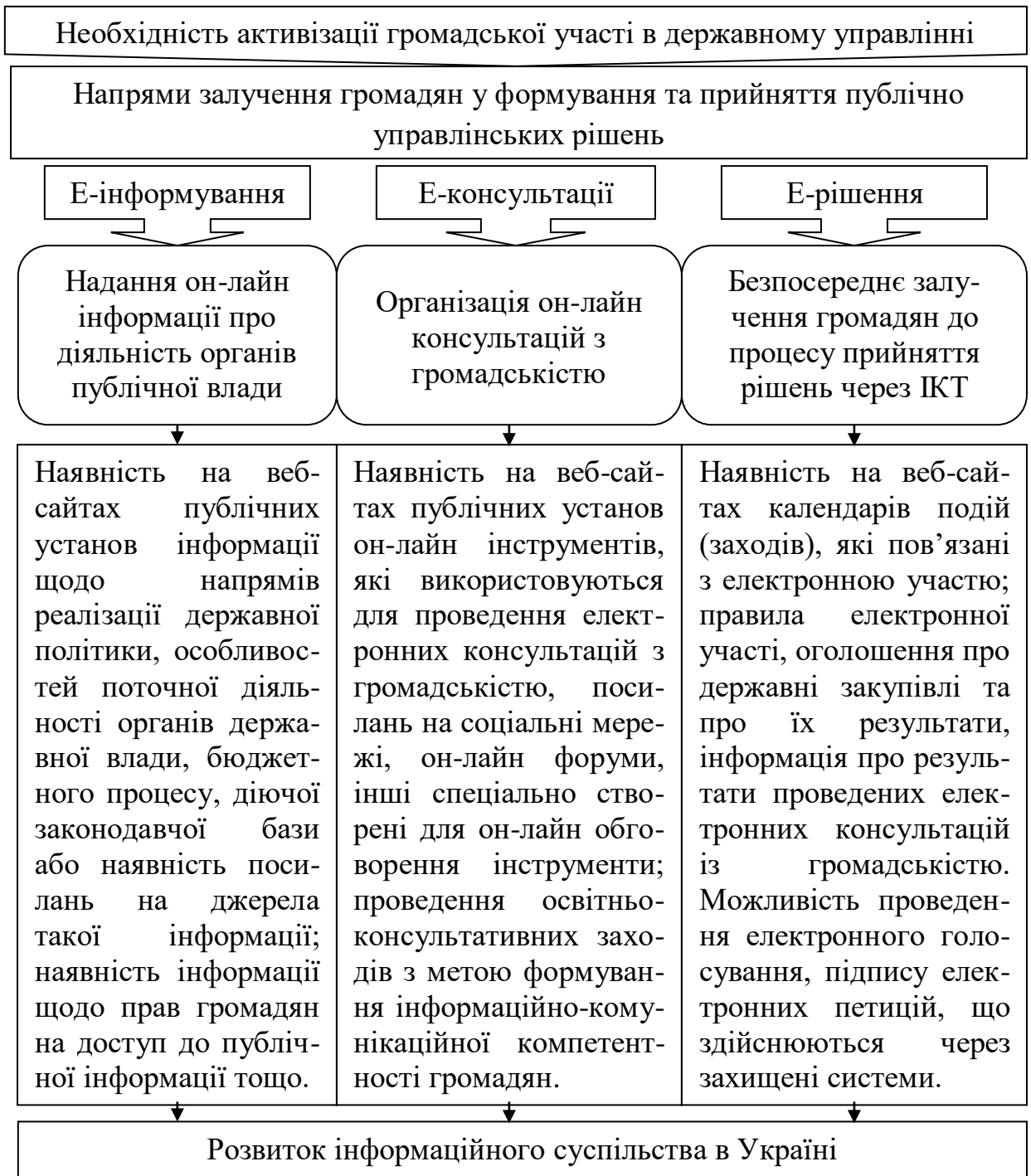

Рис. 3.3. Напрями залучення громадянського суспільства у процес формування та прийняття державно управлінських рішень за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ)

Джерело: розробка автора.

Необхідно підкреслити, що на практиці усі три рівні електронної участі є взаємозалежними, ступінь розвитку кожного наступного рівня залежить від прогресу країни на попередньому (попередніх). Для того, щоб підвищити рівень е-консультацій необхідно домогтися прогресу в е-інформуванні. Прогрес у використанні е-консультацій при прийнятті рішень впливає на зростання рівня е-рішення.

Удосконалення політико-адміністративного, законодавчо-нормативного, фінансово-економічного, соціально-комунікаційного механізмів державного управління України в умовах розвитку інформаційного суспільства має відбуватися за такими напрямками та секторами цифрової трансформації.

1. Синхронізація даних державних органів шляхом:

- уніфікації та стандартизації типових ділових процесів державних установ (від міністерств до муніципалітетів);
- використання стандартизованих рішень для кожного типового ділового процесу усіма розпорядниками бюджетних коштів та заборона на розробку дублюючих систем;
- аутсорсингу функції розробки та адміністрування систем управління типовими діловими процесами;
- запуску системи узгодження проектів законодавчих актів, впровадження принципу використання цифрових інструментів за замовченням (digital by default) та оцінки впливу законодавчих актів;
- підключення, як мінімум 10000 держслужбовців до електронного кабінету та створення «цифрового робочого місця держслужбовця»;
- підключення, як мінімум 25 реєстрів до системи обміну даними «Трембіта» [31].

2. Забезпечення прозорості бюджетів всіх рівнів шляхом:

- стимулювання відкриття інформації щодо формування та затвердження бюджетів у містах та ОТГ України;

- створення програми технологічної допомоги регіонам у розробці функціональної та зрозумілої онлайн-системи щодо бюджетного процесу в регіоні;
- запровадження санкцій за несвоєчасну та закриту інформацію щодо місцевих бюджетів;
- стимулювання створення інструментів онлайн-коментування (схвалення) пропозицій щодо бюджету від громадянського суспільства.

3. Удосконалення системи «Статистика» шляхом:

- гармонізації законодавство про статистику відповідно до Модельного закону ООН про офіційну статистику, Регламенту ЄС № 223/2009 та Регламенту ЄС № 557/2013;
- узгодження єдиної політики зі збору та поширення інформації;
- координації діяльності щодо збору та обробки даних таким чином, щоб їх можна було порівняти між собою;
- надання повної професійної незалежності статистичним підрозділам – виробникам офіційної статистики;
- покращення якості готових статистичних продуктів (звітів, дата-сетів тощо);
- відкриття даних для державних органів, дослідницьких центрів та університетів;
- надання окремих дата-сетів для бізнесу на платній основі;
- модернізації системи обробки інформації;
- залучення більш кваліфікованих кадрів, збільшення окладів та інвестування в закупівлю технічних засобів;
- гармонізації методології та стандартів збору інформації з відповідними стандартами ЄС [31].

4. Підвищення ефективності державних електронних сервісів шляхом:

- підвищення рівня надання понад 125 електронних послуг до

стадій 3-4 (за Методологією ООН);

- регулярного оновлення Національного реєстру електронних інформаційних ресурсів;
- збільшення кількості державних органів, які приймають звернення онлайн, а також створення електронної системи звернень та звітності на базі платформи «Дія», що дозволить отримати до них централізований і зручний доступ;
- покращення системи електронних торгів, гармонізувавши її з процедурами ЄС;
- переведення всіх державних послуг в онлайн;
- розширення функціонала «Дія» на гіперлокальні та міжнародні сервіси;
- гармонізації українських систем електронної ідентифікації (цифровий підпис) з європейськими, взаємне визнання електронних підписів з країнами ЄС;
- пришвидшення електронних перевірок та валідація даних задля реєстрації та ліквідації бізнесу;
- встановлення системи моніторингу й оцінки якості адміністративних послуг, що надаються через різні канали;
- автоматизації відповідей на типові звернення (можливості робити витяги, запити щодо агрегованих даних тощо);
- дерегулювання доступу для розробки приватних рішень щодо фронт-енду державних послуг [31].

5. Забезпечення електронної демократії шляхом:

- створення нормативно-правової бази для забезпечення запровадження електронного голосування;
- підвищення рівня участі громадян у процесі державного управління шляхом популяризації інструментів електронної демократії, формування навичок для їх використання;

- організації та координування діяльності з підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування з питань використання в роботі інструментів електронної демократії;
- створення сприятливих організаційних та технічних умов, а також ресурсне забезпечення для розвитку електронної демократії;
- запровадження е-резидентства;
- подолання цифрової безграмотності та цифрової нерівності;
- посилення спроможності всіх громадян брати участь в е-демократії;
- надання громадянам фінансових, політичних та інших стимулів для участі в е-демократії;
- сприяння участі в е-демократії вразливих груп населення;
- формування мережі експертів, які зможуть проводити навчання, розвивати компетенції в е-демократії;
- подолання технічних та організаційних перешкод доступу та використання інструментів е-демократії [31].

До основних напрямів удосконалення державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства також належить: розвиток правових основ електронізації державного управління; оновлення інституту права на інформацію в механізмі забезпечення інформаційної відкритості; закріплення принципу транспарентності державного управління; забезпечення міжгалузевого (міжсекторального) обміну в межах інформаційного законодавства, за допомогою чого інформація виконуватиме певну універсальну сполучну роль в забезпеченні системності законодавства, уніфікації та єдності регулювання інформаційних процесів у всіх сферах державного управління.

Удосконалені механізми державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства покликані сприяти оптимізації та раціоналізації

процесу прийняття управлінських рішень в органах державної влади і управління.

Вдосконалення механізмів та методів державної інформаційної політики має сприяти своєчасному припиненню загроз інформаційній безпеці. Тому однією з найважливіших завдань органів управління є створення в Україні умов для поширення своєчасної, достовірної, повної, різнобічної інформації про політичні, соціально-економічні та інші події, явища і процеси, що відбуваються в регіонах, країні і навколишньому світі [93].

Важливим аспектом реалізації інформаційної політики є забезпечення єдності технічних та інформативних вимог до розвитку та використання державних інформаційних систем і ресурсів. Для більш ефективної реалізації державної інформаційної політики в Україні потрібна інтеграція існуючих територіальних, а також всіх відомчих інформаційних систем і ресурсів в єдину розподілену систему інформаційних комунікацій. Всі ці заходи дозволять створити умови для якісного та ефективного забезпечення інформацією громадян, органів державної влади та управління, місцевого самоврядування, організацій та громадських об'єднань. При цьому необхідний чіткий поділ повноважень щодо управління державними інформаційними ресурсами між національним, регіональним та місцевим рівнями.

Цифровізація та розвиток інформаційного суспільства на регіональному рівні має відбуватися у таких напрямках: телекомунікаційній та інформаційній інфраструктурі; цифровізації публічних послуг; інструментах е-демократії та їх впровадженні в соціальну сферу; організаційному та ресурсному забезпеченні розвитку цифровізації; інформаційній безпеці шляхом створення відповідних електронних майданчик для взаємодії між містами, селищами й селами, державними органами й неурядовими організаціями [119].

Для побудови інформаційного суспільства необхідно також формувати

та розвивати систему електронної (цифрової) освіти громадян, яка сприятиме їх залученню до користування онлайн послугами через розробку відповідних навчальних курсів для різного рівня та сегменту користувачів, в тому числі через інтеграцію старшого покоління у процес розвитку інформаційного суспільства.

В сучасних умовах з метою уніфікації та систематизації інформації стає очевидною необхідність створення міжрегіональних інформаційних систем на основі інтеграції вже існуючих і новостворених баз даних галузей і відомств, що дозволяють оперативно отримувати всю необхідну інформацію суб'єктам управління і населенню регіонів, здатних оперативно інтегрувати в себе розрізнені регіональні бази даних соціально-важливої інформації. Вирішення цього завдання призведе до підвищення ефективності інформаційної політики держави, більш повного обліку інформації при обґрунтуванні державно управлінських рішень. Крім того, міжрегіональні інформаційні системи сприятимуть більш повному урахуванню особливостей соціально-економічного розвитку різних регіонів країни. Врахування особливостей розвитку регіонів в процесі інформатизації в Україні вирішить проблеми збалансування рівня науково-технічної бази, рівномірного розвитку інформаційних технологій, включення в загальнонаціональний ринок інформаційних технологій, забезпечення прав користувачів на інформацію, повноцінного забезпечення інформацією всіх сфер суспільного життя.

Доцільною також є трансформація системи державного управління України із використанням концепції e-Gov 2.0, основною відмінністю якої від традиційних підходів до електронного урядування (e-Gov 1.0) є те, що в процесі розбудови e-Gov 1.0 в першу чергу робиться ставка на «комп'ютеризацію» існуючої форми державного управління (сьогодні для України характерний саме такий підхід), у той час як e-Gov 2.0 спрямований на трансформацію самої системи державного управління. E-Gov 2.0 дозволяє державі взаємодіяти із суспільством на тих рівнях, які до того часу були або

не доступними, або вкрай ускладненими: оперативно врахувати думки все зростаючої кількості суб'єктів політичних відносин (мікросоціальні групи, організації та окремі громадяни з високим рівнем суспільної довіри), залучення підприємств та установ всіх рівнів та форм власності у єдині ефективні системи прийняття рішень, вирішувати політичні та культурні проблеми на оперативному рівні із високим рівнем залучення громадськості, враховувати думку навіть мікрогруп, оптимізувати систему внутрішніх зв'язків з метою подолання внутрішнього корпоративізму та бюрократизованості процедур (на рівні окремих державних інституцій) тощо [73].

Виходячи з аналізу вищенаведених міркувань, можна зробити висновок, що модель E-Gov 2.0 є більш комплексною. Вона охоплює ключові напрямки інформаційної політики держави. Таку модель використовують найрозвиненіші демократичні країни, оскільки вона передбачає доступ громадян до вихідного коду, тобто будь-яка особа може переглянути вихідний код та систему побудови платформи та подати свої побажання. Це найвищий рівень довіри громадян до уряду та навпаки. Проте, варто враховувати той факт, що до впровадження електронного урядування повинен бути готовим не лише уряд країни, а і основний «споживач» – суспільство, громадяни України.

Отже, удосконалення державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства повинно проходити постійно, комплексно, з урахуванням розвитку інформаційних технологій та специфіки різних галузей і сфер суспільного життя. Зазначений підхід гарантуватиме системну, своєчасну і ефективну реалізацію державної інформаційної політики, забезпечить її соціальну спрямованість, сприятиме перетворенню інформаційної політики в реально діючий інструмент підвищення ефективності системи державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства.

Таким чином, в сучасних умовах Україна має переходити до

комплексного управління електронним урядуванням, що перетворить державу на цифрову сервісну платформу, орієнтовану на забезпечення прав і свобод громадян, створення рівних можливостей для їх реалізації. Під впливом цифрових технологій має трансформуватися й система державного управління в Україні та поступово формуватися нова модель системи. Ця електронна модель забезпечить суспільству відкрити та прозору діяльність державних інституцій через залучення населення до мережі Інтернет та відкритих даних. Адже, враховуючи стрімкий розвиток інформаційного суспільства, саме сьогодні Україні дуже важливо орієнтувати вектор застосування інноваційних технологій у напрямку забезпечення конституційно закріплених прав, свобод і інтересів українського суспільства.

Висновки до третього розділу

1. На основі узагальнення всіх зазначених підходів і комплексного розуміння змісту поняття «трансформація» можна запропонувати власне визначення поняття «трансформація системи державного управління», під яким доцільно розглядати процес глибоких внутрішніх перетворень, які відбуваються у системі державного управління під впливом факторів зовнішнього і внутрішнього середовищ та супроводжуються змінами її змісту, форм і принципів організації задля досягнення більш високого рівня упорядкування її компонентів, якості й результативності впливу на суспільний розвиток. Такий підхід до тлумачення поняття «трансформація системи державного управління» конкретизує уявлення про дану наукову категорію, розкриває її складність і багатогранність, а тому потребує більш детального вивчення сутності змін, які відбуваються в системі державного управління під впливом різноманітних факторів, та обґрунтування напрямів і моделей її подальшого реформування.

2. Глобальні цифрові зміни призводять до серйозних зрушень в організаційно-управлінських системах країн, тобто не лише владні

механізми, а й уся сучасна система координат існування держав піддаються трансформації. Поступово переосмислюються: роль, структура, функції та авторитет держав. Ознаками сучасної інформаційної реальності стають цифровізація, цифрова обізнаність, цифрові інновації та технології, прозорість, відкритість, публічність та розвиток активних діалогових стосунків між державою, громадянами, суспільством (on-line стосунки) тощо. Концептуальні засади стратегії державного управління України в сучасних умовах мають передбачати подальший розвиток інформаційно-телекомунікаційних технологій, модернізація старої і формування нової цифрової інфраструктури (доступного широкосмугового Інтернету, електротранспорту, розумних електричних мереж, впровадження технологій «розумного будівництва» тощо), перегляд ставлення держави та суспільства до ролі інформації та інформаційної складової в українській державній політиці, як необхідної складової розвитку інформаційного суспільства.

3. В умовах існуючих викликів цифрової ери Україна досягла значного прогресу на шляху цифрової трансформації й електронного урядування, а також у питаннях наближення законодавства України до законодавства ЄС щодо електронних довірчих послуг та електронних комунікацій, інформаційної та медіаграмотності, електронного врядування та цифрової економіки, що сприяє поступовій інтеграції країни до Єдиного цифрового ринку Європейського Союзу. Сучасне інформаційне суспільство в Україні в умовах європейської інтеграції має базуватися на інформаційно-комунікаційних технологіях, «інтелектуальних» комп'ютерах, автоматизації та роботизації всіх сфер і галузей економіки та управління, єдиній інтегрованій системі зв'язку, що дозволить забезпечити кожній особі доступ до будь-якої інформації і знань, зумовить радикальні зміни в усій системі суспільних відносин, а також дозволить володіти достовірною і актуальною інформацією, а також ефективно використовувати адекватні методи її збору, аналізу і надання, що є основою успішної діяльності державних органів будь-якого рівня та побудови сервіс-орієнтованої держави.

4. В сучасних умовах Україна має переходити до комплексного управління електронним урядуванням, що перетворить державу на цифрову сервісну платформу, орієнтовану на забезпечення прав і свобод громадян, створення рівних можливостей для їх реалізації. Під впливом цифрових технологій має трансформуватися й система державного управління в Україні та поступово формуватися нова модель системи. Ця електронна модель забезпечить суспільству відкрити та прозору діяльність державних інституцій через залучення населення до мережі Інтернет та відкритих даних. Адже, враховуючи стрімкий розвиток інформаційного суспільства, саме сьогодні Україні дуже важливо орієнтувати вектор застосування інноваційних технологій у напрямку забезпечення конституційно закріплених прав, свобод і інтересів українського суспільства.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано вирішення конкретного науково-прикладного завдання, що полягає в обґрунтуванні напрямів удосконалення механізмів державного управління України в умовах розвитку інформаційного суспільства, що дало змогу сформулювати такі висновки й пропозиції.

1 Узагальнено теоретичні підходи до визначення сутності та змісту державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства, яке має відповідати принципам: дотримання конституційних прав громадян та інтересів державної безпеки; транспарентності (інформаційної відкритості, прозорості, доступності, суспільного контролю); раціоналізації бюджетних витрат; інформаційної безпеки; ефективності та демократичності і забезпечити результативну взаємодію суб'єктів та об'єктів державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства через виокремлені механізми: інтеграційно-правовий, адміністративно-організаційний, фінансово-економічний, інформаційно-комунікаційний з метою подальшого розвитку інформаційного суспільства через підвищення ефективності та результативності системи державного управління шляхом її наближення до потреб громадян та приватного сектору, а також забезпечення формування сервіс-орієнтованої держави.

2. Узагальнено зарубіжний досвід державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства який свідчить, що у світовій практиці вироблено три основні типи стратегій держави щодо процесів розбудови інформаційного суспільства: невтручання держави; централізованого управління та регулювання державою; раціонального поєднання процесів державного управління (регулювання) саморозвитку та самоорганізації, а для порівняльного аналізу та оцінки прогресу щодо розвитку електронної демократії використовується трирівнева модель електронної участі, що

відображається за допомогою індексу EPI (E-Participation Index) і включає три основні етапи: е-інформування, е-консультації, е-рішення. Розвинені країни світу переходять до комплексного державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства, що перетворює державу на цифрову сервісну платформу, орієнтовану на забезпечення прав і свобод громадян, створення рівних можливостей для їх реалізації, а державні електронні послуги є невід'ємною частиною більш широкого поняття «електронна держава».

3. Охарактеризовано сучасний стан та результативність державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства і встановлено, що впровадження у діяльність органів публічної влади інформаційно-комунікаційних технологій відбувається несистемно і фрагментарно, на початковому етапі формування інформаційного суспільства в Україні інформаційним технологіям відводилася лише функція забезпечення, заснована на процедурній регламентації дій органів державної влади, а розуміння інформатизації пройшло через стадію комп'ютеризації. Подальший розвиток інформаційного суспільства призвів до осмислення державного управління, як процесу, побудованого і пов'язаного воедино за допомогою інформаційних технологій, сформувалися передумови для якісного зворотного впливу інформаційно-комунікаційних технологій та створених за їх допомогою інструментів для підвищення ефективності системи державного управління.

4. Визначено проблеми та суперечності державного управління України в умовах розвитку інформаційного суспільства в сучасних умовах, а саме: правові колізії у законодавчих та підзаконних актах щодо розвитку інформаційного суспільства; низький рівень впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій мережевої взаємодії через невідповідне забезпечення інституційно-правової, організаційно-адміністративної, техніко-технологічної сумісності та взаємодії між органами публічного управління різних рівнів; відсутність доступу до мережі Інтернет

у сільській місцевості; недосконала система оцінки результативності державного управління в умовах європейської інтеграції, адже формальне (у відсотках) виконання запланованих Угодою про асоціацію між Україною та ЄС законодавчих та регуляторних ініціатив, не завжди забезпечує дієвість та ефективність модернізаційних реформ в зазначеній сфері. Нерозвиненість інформаційного суспільства не дозволяє вести відкритий діалог органів публічного управління й громадськості і не забезпечує можливість громадянського суспільства впливати на процеси прийняття державно управлінських рішень.

5. Обґрунтовано концептуальні засади стратегії трансформації державного управління України в умовах розвитку інформаційного суспільства, яка має бути комплексною, багатоваріантною, гнучкою та враховувати політичні, інтеграційні, безпекові, економічні, соціальні, технологічні, регіональні та інші обмеження і виклики (військова загроза, пандемія), що сприятиме подальшому сталому розвитку інформаційного суспільства в Україні. Стратегія трансформації державного управління України в сучасних умовах потребує комплексної модернізації, адже її стимулюючим фактором є розвиток інформаційного суспільства, яке має бути громадянським, демократичним, відкритим і соціальним, що вимагає відмови від переважно забезпечувального аспекту інформаційно-комунікативних технологій, підвищення їх ефективності через: підсилення права громадян на інформацію, вільного доступу до Інтернету, електронізацію доступу до інформації, переведення 100% публічних послуг для громадян та бізнесу в он-лайн режим. Стратегічними пріоритетами трансформації державного управління України в умовах розвитку інформаційного суспільства є впровадження інформаційно-комунікаційних технологій для побудови «електронної держави».

6. Окреслено шляхи модернізації державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства в контексті європейської інтеграції України шляхом: кодифікації інформаційного законодавства України з

урахуванням вимог європейського права; наближення законодавства України до законодавства ЄС щодо електронних довірчих послуг, електронних комунікацій та електронної ідентифікації, електронної демократії, цифрових інновацій, інформаційної та медіаграмотності, електронного врядування та цифрової економіки; співпраці нашої країни з програмою цифрового співробітництва з ЄС «Єдиний цифровий ринок» (Digital Single Market), яка забезпечить доступ України до внутрішнього ринку ЄС у сфері електронних комунікацій, як учасника Єдиного цифрового ринку та сприятиме подальшому розвитку інформаційного суспільства.

7. Визначено напрями удосконалення механізмів державного управління України в умовах розвитку інформаційного суспільства на основі залучення в зазначений процес недержавних суб'єктів і активної ролі громадських інститутів з метою якісної перебудови інституту державного управління через: удосконалення нормативно-правових засад електронізації державного управління; закріплення та реалізація принципу прозорості державного управління; впровадження електронного документообігу в структурах виконавчої влади та закритої спеціалізованої інформаційної мережі для забезпечення руху інформаційних потоків всередині державних структур; забезпечення функціонування систем криптографії та інших способів захисту інформації, електронного підпису, електронного ключа, смарт-карт, інших засобів санкціонованого доступу до інформації; модифікацію виключно вертикально організованого державного управління за рахунок «горизонтальних» елементів нової моделі відповідно до існуючих викликів цифрової епохи; ліквідацію цифрової нерівності; розвиток національних електронних інформаційних ресурсів та інтероперабельності; розвиток інфраструктури широкопasmового доступу до Інтернету та телекомунікацій, електронної комерції та бізнесу; розвиток ІТ-індустрії; співпрацю з міжнародними програмами цифрового співробітництва; формування та розвиток системи електронної (цифрової) освіти громадян, яка сприятиме розвитку їх цифрових навичок та цифрових

прав, залученню громадян до користування он-лайн послугами через розробку відповідних навчальних курсів для різного рівня та сегменту користувачів, в тому числі через інтеграцію старшого покоління у процес розвитку інформаційного суспільства в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абраменко Ю. Ю., Чикаренко І.А. Зарубіжний досвід е-урядування та проблеми його імплементації в Україні. Публічне адміністрування: теорія та практика: електронний збірник наукових праць. Вип. 2(2) / 2009. URL: <http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2009-02/09ayuyiu.pdf>.
2. Адміністративні послуги місцевих органів державної виконавчої влади / А. О. Чемерис, М. Д. Лесечко, А. В. Ліпенцев, А. О. Каляев ; Львів. регіон. ін-т держ. упр. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Львів, 2004. 148 с.
3. Айткен Д. Забезпечення підзвітності за якість послуг: механізми незалежного перегляду та гарантування якості / Джудіт Айткен // Уряд для громадян. Ініціативи щодо поліпшення якості послуг / пер. з англ. Р. Федущинської, М. Коваль. Львів, 2000. С. 140–156.
4. Арнберг М. Інформування клієнтів: надання інформації про послуги та їх стандарти / М. Арнберг // Уряд для громадян. Ініціативи щодо поліпшення якості послуг / пер. з англ. Р. Федущинської, М. Коваль. Львів, 2000. С. 245–262.
5. Адорно Т. Проблемы философии морали. М., 2000. 321 с.
6. Авер'янов В.Б.. Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики / За заг. ред. В.Б.Авер'янова. К., 2003. 384 с.
7. Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2016 році». К. : НІСД, 2016. 688 с.
8. Аналітичні записки з ефективного е-урядування. Випуск 1: Законодавчі аспекти електронної демократії в Україні. Київ, 2016. EGAP. URL: <file:///D:/Documents%20and%20Settings/user/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Downloads/EGAP%20Policy%20Brief%20EGov%20UKR%20>

No1.pdf.

9. Андрианов В.Д. Бюрократия, коррупция и эффективность государственного управления. М.: ВолтерсКлувер, 2009. С. 228.

10. Аристотель. Политика. Метафизика. Аналитика. М., 2008. С.354.

11. Архипова Є.О. Інформаційна безпека: соціально-філософський вимір : дис. ... канд. філософ. наук: 09.00.03 / Є. О. Архипова; НТУУ «КПІ». К., 2012. 215 с.

12. Атаманчук Г. В. Теория государственного управления. Курс лекций. Изд. 2-е, дополн. М. : Омега-Л, 2004. 584 с.

13. Бакуменко В. Д., Усаченко Л. М., Червякова О. В. Теоретичні засади державного управління : навч.посіб. / В. Д. Бакуменко, Л. М. Усаченко, О. В. Червякова ; за заг. ред. Л. М. Усаченко. К. :ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 2013. 174 с.

14. Бакуменко В. Д. Державна політика. Енцикл. Держ. упр. : у 8 т. / наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк [та ін.]; Нац. Акад.. держ. упр. При Президентові України. Київ : НАДУ, 2011. Т.4 : Галузеве управління. С. 122–123.

15. Бакуменко В.Д. Формування державно-управлінських рішень: проблеми теорії, методології, практики: монографія. К.: Вид-во УАДУ, 2000. 328 с.

16. Баранов О.В. Електронне урядування в Україні : аналіз та рекомендації : [результати дослідження] / [О.А. Баранов,І.Б. Жилиєв, М.С. Демкова та ін.] ; за ред. І.Г. Малюкової. К. : ООО «Поліграф-Плюс», 2007. 254 с.

17. Барікова А.А. Електронна держава: нова ефективність урядування: [монографія]. К.: Юрінком Інтер, 2016. 224 с.

18. Бачило И.Л. Государство и право XXI в. Реальное и виртуальное. М.: ЮРКОМПАНИ, 2012. С.73.

19. Бачило И.Л. О векторах эволюции государственных и правовых институтов в условиях глобальной информатизации // Эволюция

государственных и правовых институтов в условиях развития информационного общества / отв. ред. И.Л. Бачило. Сборник научных работ. М.: ИГП РАН, Юркомпани, 2012. С. 22-23.

20. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования. Пер. с англ. М.: Academia, 2004. 354 с.

21. Берназюк О. Роль та місце цифрових технологій у сфері публічного управління // Інформаційне право. 2017. №10. URL: <http://pgr-journal.kiev.ua/archive/2017/10/35.pdf>.

22. Бехманн Г. Современное общество: общество риска, информационное общество, общество знаний. Пер. с нем. М.: Логос, 2012. С.109.

23. Білінська М. М. Розвиток партнерських відносин між органами державної влади і громадянами: актуальні проблеми. Університет. наук. зап. Електрон. дані. Хмельницький, 2012. № 2. С. 30–35. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Unzap_2012_2_6.pdf.

24. Богдановская И.Ю. Понятие «электронного государства»: правовые аспекты // Информационное общество и социальное государство / отв. ред. И.Л. Бачило. М.: ИГП РАН, 2011. С.49.

25. Бойчук М. А. Влада і громадянське суспільство: механізми взаємодії: Монографія. К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2007. 211 с.

26. Буханевич О.М. Проблеми впровадження електронних адміністративних послуг в Україні. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». 2015. Вип. 3. С. 57–60.

27. Варга Ч. Гражданское общество в эпоху информационного общества // Государственная служба за рубежом. М.: Academia. 2005. С. 28.

28. Василенко И.А. Административно-государственное управление в странах Запада: США, Великобритания, Франция, Германия : Учебное пособие. М. : Издательская корпорация «Логос», 2001. 200 с.

29. Васютин Ю.С. Государственное управление и институты гражданского общества: проблемы взаимодействия. Государственная служба.

2012. № 6 (74). С. 41–43.

30. Вебер М. Избранные произведения / Пер. с нем. М., 1990. 476 с.

31. Вектори економічного розвитку 2030. Матеріали для обговорення.
URL: <https://nes2030.org.ua/docs/doc-vector.pdf>.

32. Використання інструментів електронної демократії органами державної влади та місцевого самоврядування у 2019 році. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

33. Винер Н. Кибернетика и общество / Пер. с англ. Е.Г. Панфилова. М., 2002. 289 с.

34. Виноградова Г. В. Правове регулювання інформаційних відносин в Україні. К.: Видавництво „Юстиніан”, 2006. 176 с.

35. Вінберг А. Забезпечення підзвітності за якість послуг: механізми незалежного перегляду та гарантування якості. Уряд для громадян. Ініціативи щодо поліпшення якості послуг / пер. з англ. Р. Федущинської, М. Коваль. Львів, 2000. С. 157–163.

36. Віце-прем'єр-міністр – Міністр цифрової трансформації на онлайн-зустрічі з Послом Королівства Данії Оле Егбергом Міккельсеном обговорили напрямки подальшої співпраці у сфері електронного урядування, а також поділилися досвідом цифровізації країн. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/uspishni-keysi-tsifrovizatsii-krain-mikhaylo-fedorov-zustrivsyaz-poslom-danii-ole-egbergom-mikkelsenom>.

37. Войтович Р. В. Вплив глобалізації на систему державного управління (теоретико-методологічний аналіз) : монографія / Р. В. Войтович ; за заг. ред. В. М. Князева. К. : Вид-во НАДУ, 2007. 637 с.

38. Гидденс Э. Устройство общества: Очерк теории и структуризации. М., 2003. 324 с. 245 с.

39. Глушков В.М. Основы безбумажной информатики. 2-е издание, исправленное. М., 1987. С.9.

40. Гол К. Гражданское общество – политическая перспектива // Государственная служба за рубежом. Гражданское общество и право.

Реферативный бюллетень. М.: Издательство РАГС, 2003. № 1(47). С. 41-42.

41. Гражевська Н. І. Системна трансформація економіки в сучасному парадигмальному контексті. Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Серія Економіка. 2006. № 86–8. С. 7-10.

42. Гречко О.Ю. Результати експертного опитування «Практика використання інструментів електронної демократії громадськими організаціями в Україні» URL: http://dialog.lviv.ua/wp-content/uploads/2016/03/Report_E-Democracy-Tools-for-NGOs_1-1.pdf.

43. Грицяк Н. В., Литвинова Л.В. Державне управління в умовах розвитку інформаційного суспільства. URL: http://academy.gov.ua/NMKD/library_nadu/Navch_Posybniky/42b15310-a571-4.

44. Громико О.І. Вплив глобалізаційних тенденцій на систему державного управління в Україні. XVI Міжнародний науковий конгрес «Публічне управління XXI ст.: форсайтинг успіху», Харків, 2016. С. 166–168.

45. Громико О.І. Вплив е-демократії на трансформацію системи державного управління України. Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. : [у 2 ч.]. № 2 (50). Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2016. Ч. 2. С 42 – 47.

46. Громико О.І. Вплив цифровізації на трансформацію системи державного управління України. Вісник Національного університету цивільного захисту України : зб. наук. пр. Х. : Вид-во НУЦЗУ, 2020. Вип. 2 (13). С. 520 – 540.

47. Громико О.І. Вплив інформаційного суспільства на трансформацію системи державного управління України. XIX Міжнародний науковий конгрес «Публічне управління XXI століття: синтез теорії та практики», Харків, 2019. С. 443 – 446.

48. Громико О.І. Глобалізаційні тенденції в системі державного управління України. XVII Міжнародний науковий конгрес «Публічне управління XXI ст.:традиції та інновації», Харків, 2017. С. 120 – 122.

49. Громико О.І. Зміст поняття «трансформація» як базової наукової

категорії. Ефективність державного управління : зб. наук. пр. Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України. Вип. 1/2 (46/47): у 2 ч. Ч. 1: Державне управління / за заг. ред. чл.-кор. НАН України В. С. Загорського, доц. А. В. Ліпенцева. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2016. Ч. 1. С. 125 – 131.

50. Громико О. І. Безпечне адміністрування та навчання в умовах режимних комунікацій. Збірник наукових робіт «Управління розвитком». Харківський національний економічний університет, 2008. № 15. 156 с.

51. Громико І.О., Громико О.І. Небезпека інформаційного звалища на робочому місці службовця. Збірник матеріалів науково-практичної конференції «Інформатизація вищих навчальних закладів МВС України». Харків, 2008. С. 148 – 152.

52. Громико О.І. Нові аспекти трансформації сучасної системи державного управління. Всеукраїнська науково-практична конференція викладачів і аспірантів «Правові, управлінські та економічні аспекти трансформації сучасного громадянського суспільства» : Тез. доп. Київ, 2016. С. 110 – 113.

53. Громико О.І. Перші зрушення на шляху забезпечення інформаційної відкритості державної влади. XIII Міжнародний науковий конгрес «Публічне управління: виклики XXI ст.» Тез. доп. Харків, 2013. С. 57 – 61.

54. Громико О.І. Перспективи трансформації системи державного управління України в умовах становлення інформаційного суспільства. VII Міжнародна наукова конференція аспірантів та докторантів із державного управління : Тез. доп. Одеса, 2016. С. 81 – 84.

55. Громико О.І. Пріоритети системи державного управління з урахуванням глобальних тенденцій розвитку світового співтовариства. Науково-практична конференція «Ноосферна парадигма в публічному управлінні: теорія, історія, сучасність» : Тез. доп. Харків, 2017. С. 94 – 96.

56. Громико О.І. Роль інформаційно-комунікативних технологій (е-

урядування) у процесі децентралізації влади та реформування системи державного управління. V Всеукраїнська науково-практична конференція «Актуальні проблеми державного управління» : Тез. доп. Івано-Франківськ, 2015. С. 10.

57. Громико О. І. Саханчук Т.І. Режимна комунікабельність управлінців, як носіїв інформації, в процесі реалізації інформаційних відносин. Інформатизація вищих навчальних закладів МВС України: Науково-практична конференція, м. Харків. 27 квітня 2007 р. Харківський національний університет внутрішніх справ. Х. : Вид. ХНУВС, 2008. С. 201 – 206.

58. Громико О. І. Сучасний стан та напрями удосконалення механізмів державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2018. № 8. URL: http://www.dy.nauka.com.ua/pdf/8_2018/114.pdf.

59. Громико О.І. Технології підвищення якості діяльності органів публічної влади // Реалізація державної соціальної політики сталого розвитку регіону органами публічної влади України : монографія / [Л.О. Белова, Д.В. Карамішев, Л.В. Набока та ін.] ; за заг. ред. д.держ.упр., проф. Д.В. Карамішева, к. держ.упр., доц. Л.В. Набоки. Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2016. С. 229 – 241.

60. Громько Е.И., Громько И.А. Контроль в процессе трансформации системы государственного управления. Актуальные научные исследования в современном мире: сб. научных трудов : [в 2 ч.]. Вып. 2 (22), г. Переяслав-Хмельницкий. Переяслав-Хмельницкий, 2017. Ч. 2 С. 5 – 12.

61. Даньшина Ю.В. Управление системой предоставления административных услуг в условиях электронизации: монографія / Ю.В. Даньшина. Пшеворск (Польша) : Wydawnictwo i Drukarnia Nova Sandec, 2018. 355 с.

62. Декларація про державний суверенітет України (Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР), 1990, N 31, ст.429). URL: <https://zakon.rada>.

gov.ua/laws/show/55-12#Text.

63. Декларація принципів «Побудова інформаційного суспільства — глобальне завдання у новому тисячолітті» : міжнар. документ від 12.12.2003 URL:http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_c57.

64. Демкова М. Електронне урядування – запорука прозорості та ефективності влади / М. Демкова // Юридичний журнал. 2007. № 3 (57). С. 124–126.

65. Державне управління : словник-довідник / [уклад. В. Д. Бакуменко (кер. творчого кол.), Д. О. Безносенко, І. М. Варзар, В. М. Князєв та ін.] / За заг. ред. В. М. Князєва, В. Д. Бакуменка. К. : Вид-во УАДУ, 2002. 228 с.

66. Державне управління і менеджмент: Навч. посібник у таблицях і схемах / Г.С. Одінцова, Г.І. Мостовий, О.Ю. Амосов та ін., за заг. ред. д.е.н., проф. Г.С. Одінцової. Х.: ХарПІ НАДУ, 2002. 492 с.

67. Державне управління в Україні: наукові, правові, кадрові та організаційні засади: Навч. посіб. / За заг. ред. Н.Р. Нижник, В.М. Олуйка. Львів: Вид-во Нац. ун-ту "Львівська політехніка", 2002. 352 с.

68. Десятого березня 2017 року презентовано Дорожню карту розвитку відкритих даних в Україні на 2017 рік <http://dknii.gov.ua/content/10-bereznya-2017-roku-prezentovano-dorozhnyu-kartu-rozvytku-vidkrytyh-danyh-v-ukrayini-na>.

69. Деякі питання оптимізації системи центральних органів виконавчої влади. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-optimizaciyi-sistem-829>.

70. Деякі питання приєднання до Міжнародної хартії відкритих даних. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/686-2016-p>.

71. Дегтяр О.А. Інформаційно-комунікативна діяльність в державному управлінні як інструмент інтенсифікації соціального партнерства: URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=623>.

72. Доцях І.І. Політика і економіка в пострадянських країнах: інституційні моделі взаємодії // Трансформаційні процеси в країнах

Центрально-Східної Європи на рубежі XX – XXI століть: інституційний, соціокультурний та етнонаціональний вимір, 28 квітня 2011 р., м.Ужгород / Науковий вісник Ужгородського університету Серія: Політологія Соціологія, Філософія. Вип. 14. – Ужгород:Вид-во УжНУ “Говерла”, 2011. С.160-165.

73. Дубов Д.В., Дубова С.В. Порівняльна характеристика моделей е-урядування в контексті актуалізації використання технологій веб 2.0 у системі державного управління. URL: <http://www.e-gov.in.ua/idata/files/140612-122044-6655.pdf>, с.98.

74. Дубов Д.В., Дубова С.В. Основи електронного урядування. Навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2012. 176 с.

75. Дубровин Ю.И. Новые направления современных административных реформ в ведущих странах Европейского союза. Власть. 2009. № 1. С. 131–134.

76. Дурман М.О., Цегельник Н.Ю. Надання адміністративних послуг в електронному вигляді як один з інструментів дерегуляції. Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування. 2014. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ttpdu_2014_2_10.

77. Е-Демократія в Україні. Погляди громадян і ключових зацікавлених сторін. EGAP. Київ, 2016. URL: <http://egap.in.ua/e-demokratiya-v-ukrayini-poglyady-gromadyan-klyuchovyh-zatsikavlenyh-storin/>.

78. Електронна демократія : навч. посіб. / Н.В. Грицяк, С.Г. Соловійов; за заг. ред. д-ра наук з держ. упр., проф. Н. В. Грицяк. К. : НАДУ, 2015 66 с.

79. Електронне урядування та електронна демократія : навч. посіб. : у 15 ч. / за заг. ред. А. І. Семенченка, В. М. Дрешпака. Київ, 2017. Ч. 1: Вступ до курсу. Концептуальні засади електронного урядування та електронної демократії / [В. Я. Малиновський, Н. В. Грицяк, А. І. Семенченко]. Київ : ФОП Москаленко О. М., 2017. 70 с.

80. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. : Ю. П. Сурмін, В.Д. Бакуменко, А.М. Михненко та ін. ; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. К. : НАДУ, 2010.

820 с.

81. Єганов В.В. Проблеми та перспективи впровадження системи електронного урядування в Україні / В. В. Єганов. // Державне будівництво. 2012. № 2. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVu_2012_2_7.

82. Ємельяненко О. Традиційний та електронний уряд: концептуальні відмінності / О. Ємельяненко // Віче. 2008. № 2. С. 20 – 22.

83. Єдиний цифровий ринок Європейського Союзу: можливості для України. URL:https://drive.google.com/file/d/1j_aAW7hrdtCw4gHXs6ZEiZjEDQs0zg3q/view.

84. Європарламент у своїй резолюції щодо виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС привітав прогрес, досягнутий у співпраці між Україною та ЄС у цифровій сфері. URL:<https://thedigital.gov.ua/news/evroparlament-pidtrimue-ukrainu-na-shlyakhu-integratsii-do-edinogo-tsifrovogo-rinku-es>.

85. Жумаев Ю.Г. Электронное правительство – максимальная эффективность управления государством // Правовые вопросы связи. 2009. №1. С. 12-18.

86. Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки». <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/537>.

87. Зарубіжний досвід публічного адміністрування : метод. рек. / авт. кол. : Н. М. Мельтюхова, В. В. Корженко, Ю. В. Дідок та ін. ; за заг. ред. Н. М. Мельтюхової. К. : НАДУ, 2010. 28 с.

88. Звіт про виконання Порядку денного асоціації та Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом за 2015 рік. URL: <http://www.prostir.ua/?library=zvit-pro-vykonannya-uhody-pro-asotsiatsiyu-ta-poryadku-dennoho-asotsiatsiji-ukrajina-es>).

89. Звіт про виконання плану роботи Міністерства цифрової трансформації України на 2020 рік. URL: https://thedigital.gov.ua/storage/uploads/files/page/community/reports_2020.pdf.

90. Ивойлова О.Ю. Электронное правительство в формировании позитивного имиджа региона // Вопросы государственного и муниципального управления. 2008. №3. С. 53.

91. Інституціоналізація публічного управління в Україні : наук.-аналіт. доп. / за заг. ред. М. М. Білинської, О. М. Петроє. Київ : НАДУ, 2019. 210 с.

92. «Інституціонально-конвергентне управління інформаційною сферою: можливість імплементації в Україні». Аналітична записка. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1156/>.

93. Інформаційне суспільство в Україні: глобальні виклики та національні можливості: аналіт. доп. / Д. В. Дубов, О. А. Ожеван, С. Л. Гнатюк. К. : НІСД. 2010. 64 с.

94. Інформаційна політика України: європейський контекст: монографія / [Л. В. Губернський, Є. Є. Каменський, Є. А. Макаренко та ін.]. Київ : Либідь, 2007. 360 с.

95. Карпенко О. В. Визначення та етапи розвитку електронних послуг державного управління в Україні. Новітні інформаційно-комунікаційні технології в модернізації публічного управління: зарубіжний і вітчизняний досвід : матеріали наук.-практ. семінару, 19 квіт. 2013 р., м. Дніпропетровськ / Дніпропетров. регіон. ін-т держ. упр. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Дніпропетровськ, 2013. С. 41–44.

96. Кастельс М. Становление общества сетевых структур // Новая постиндустриальная волна на западе: Антология / Под ред. В.Л. Иноземцева. М., 1990. 345 с.

97. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура (1996-1998). М.: ГУ. Высшая школа экономики, 2000. 287 с.

98. Кескинен А. Будущая демократия в информационном обществе (Реферат) // Право и информатизация общества / отв. ред. И.Л. Бачило. М.: ИНИОН, ИГП, 2002. С. 51.

99. Клімова Г.П. Забезпечення якості вищої освіти як пріоритетна детермінанта становлення інноваційного суспільства в Україні. URL:

http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?c21com= 2&i21dbn =ujrn&p21dbn=ujrn&image_file_download=1&Image_file_name=PDF/Vnyua_2014_4_36.pdf.

100. Клімушин П.С., Серенок А.О. Електронне урядування в інформаційному суспільстві : [монографія]. Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2010. 312 с.

101. Клімушин П.С., Спасібов Д. В. Механізми електронного урядування в системі надання адміністративних послуг. Теорія та практика державного управління. 2016. Вип. 1. С. 50-55. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/Trpu_2016_1_10.

102. Клименко І.В., Линьов К.О. Технології електронного врядування. К. : Центр сприяння інституційному розвитку державної служби, 2006. 192 с.

103. Коліушко І.Б., Демкова М.С. Електронне урядування – шлях до ефективності та прозорості державного управління. Інформаційне суспільство. Шлях України. К. : Бібліотека інформ. суспільства, 2004. С. 138–143;

104. Колодій А. Ф. Поняття і концепції демократичного врядування як напряму політичних досліджень. Демократичне врядування у контексті глобальних викликів та кризових ситуацій : матеріали наук. практ. конф. (3 квіт. 2009 р., м. Львів) / за наук. ред. В. С. Загорського, А. В. Ліпенцева. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2009. С. 48.

105. Колпаков В.М. Теория и практика принятия управленческих решений: Учеб. пособие. К.: МАУП, 2000. 256 с.

106. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. зі змін., внесен. Законом України від 8 груд. 2004 р.: Офіц. текст зі змін. станом на 1 січ. 2006 р. / Мін-во юстиції України. К.: Мін-во юстиції, 2006. 126 с.

107. Корженко В. В. Методологічні та евристичні інтенції сучасної концепції Governance. Державне будівництво : Електрон. факс. вид. ХарПІ

НАДУ. 2007. №1. Ч.1. URL: [http:// www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/doc/1/01.pdf](http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/doc/1/01.pdf).

108. Концепція розвитку електронного урядування в Україні Проблема, яка потребує розв'язання : розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 вересня 2017 р. № 649-р URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/250287124>.

109. Красильников Д.Г., Сивинцева О.В., Троицкая Е.А. Современные западные управленческие модели: синтез New Public Management и Good Governance. ARSADMINISTRANDI. 2014. №2. С. 45-62. URL: <file:///D:/Users/Moyo1/Documents/Downloads/sovremennye-zapadnye>.

110. Кращі практики впровадження електронного урядування: зарубіжний досвід. Методичні матеріали до навчальної дисципліни: «Теоретико-методологічні, організаційні та інституційні основи електронного урядування» / авт. кол.: К. Синицький, Я. Олійник, М. Міхальова та ін.; за заг. ред. д.н.держ.упр.,проф. С.А. Чукут, к.н.держ.упр. О.В. Загвойської. К., 2010. 166 с.

111. Круглов В.В., Терещенко Д.А. Інформаційний лобізм як умова конструктивного діалогу між суб'єктами суспільства і органами публічної влади. Матеріали X Ювілейної Міжнародної науково-практичної конференції «Європейський вектор модернізації економіки: креативність, прозорість та сталий розвиток». Тези доповідей. Частина II. Харків: ХНУБА, 2018. С.293–296.

112. Курашвили Б.П. Очерк теории государственного управления. М., 1987. 292 с. URL:<http://ippi.org.ua/sites/default/files/08yosfa.pdf>.

113. Лопушинський І. Електронна демократія та електронне урядування: досвід США для України. Публічне управління: теорія та практика. 2011. № 2(6). С. 60–68.

114. Лопушинський І. Упровадження електронного урядування в роботу органів виконавчої влади України як вагома складова реформування державної служби. URL: www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/putp/2010-2/doc/.../08.pdf.

115. Макаренко Є.А. Міжнародна інформаційна політика: структура, тенденції, перспективи: Дис... д-ра. політ. наук: 23.00.04 / Київ. націон. ун-т ім. Т. Шевченка. К., 2003. 475 с.
116. Малиновський В. Я. Державне управління: навчальний посіб. Вид. 2-ге, доп. та перероб. К.: Атіка, 2003. 576 с.
117. Марченко В.В. Електронне урядування в органах виконавчої влади: адміністративно-правові засади: монографія. Х. : Панов, 2016. 444 с.
118. Механізми взаємодії суспільства та влади : підручник / кол. авт.: Михненко А.М. (кер. авт. кол.), Кравченко С.О., Мартиненко В.Ф. та ін. К. : НАДУ, 2013. 210 с.
119. Мінцифра працює над цифровою трансформацією регіонів. Наша мета – допомогти кожній громаді із впровадженням актуальних цифрових проєктів. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/mikhaylo-fedorov-mintsifra-pidtrimue-tsifrovizatsiyu-v-regionakh>.
120. Могильний О. М. Державне регулювання економіки : [навч. посібник для студ. вищих навч. закл.]; Інститут підготовки кадрів держ. служби зайнятості України. К. : ІПК ДСЗУ, 2006. 490 с.
121. Моїсєєва Н. І. Глобалізаційні тенденції у сфері соціальних комунікацій URL: <http://www.ic.ac.kharkov.ua/RIO/v43/16.pdf>.]
122. Моніторинг впровадження інструментів електронного урядування в органах місцевого самоврядування [Електронний ресурс] ; наук. ред. А. Яскевич. Вінниця : ГО «Подільська агенція регіонального розвитку», 2015. 84 с.
123. Мордвінов О.Г. Управління аграрним природокористуванням в умовах ринкової трансформації: Монографія. К.: Вид-во УАДУ, 2000. 344 с.
124. Мороз В.М. Організаційно-правовий механізм державно-управлінського впливу: зміст та характеристика категорії. Інвестиції: практика та досвід. 2019. № 23. С. 106–114.
125. Мороз В.М. Система трудового потенціалу країни: теоретичні основи формування дефініцій. Економіка та держава. 2009. №2. С. 107-109,

108.

126. Мороз С.А. Якість вищої освіти в системі трудового потенціалу людини та її вплив на розвиток людського капіталу держави: аналіз думки роботодавців // Вісник НУЦЗУ (Серія «Державне управління»). 2020. Вип. 2 (13). С. 383–405.

127. Набока Л.В., Громико О.І. Удосконалення інституційного забезпечення діяльності органів публічної влади України в умовах розвитку електронного урядування. XV Міжнародний науковий конгрес «Публічне управління: стратегія реформ 2020». Тез. доп. Харків, 2015. С. 58 – 60.

128. Нилов К.Н. Государственное регулирование предпринимательской деятельности : Учебное пособие. Калининград : Издательство КГУ, 2001. 142 с.

129. Оболонский А.В. Кризис эффективности административно-бюрократического государства и поиски выхода: опыт США (эволюция теории и практики государственного управления в последние десятилетия) // Вопросы государственного и муниципального управления. 2014. №2. С. 147.

130. Оглезнев В.В. Глобализация и государство: анализ социальной онтологии. Томск : Изд-во ЦНТИ, 2010. 159 с.

131. Опорний конспект лекцій з теми е-Урядування. Дзюба С.В., Жилияєв І.Б., Полумієнко С.К, Рубан І.А., Семенченко А.І. За ред. А.І. Семенченка. Київ, 2012. URL: <http://academy.gov.ua/infpol/pages/dop/2/files/25b2e244-abac-4811-a0e5-4e420559b51d.pdf>.

132. Ортіна Г.В. Інновації, як основа креативного розвитку особистості та формування людського капіталу. Збірник праць ТДАТУ імені Дмитра Моторного. Економічні науки. 2020. Т. 2 (42). С. 143-150.

133. Охотский Е.В. Теория и механизмы современного государственного управления : учебно-методический комплекс. М. : Издательство Юрайт, 2013. 701 с.

134. Панцир С. Е-демократія в Україні: рекомендації щодо впровадження політики та забезпечення її результативності. URL:

<http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/28784.pdf>.

135. Первая глобальная революция (первый доклад (отчет) Римского клуба) // Римский клуб. Сост. Д.М. Гвишиани, А.И.Колчин, Е.В. Нетесова, А.А.Сейтов. М.: УРСС, 1997. С.215.

136. Пестель Э. За пределами роста // Римский клуб. Сост. Д.М. Гвишиани, А.И. Колчин, Е.В. Нетесова, А.А.Сейтов. М.: УРСС, 1997. С.178.

137. Питання Єдиного державного веб-порталу електронних послуг та Єдиного державного порталу адміністративних послуг. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1137-2019-%D0%BF#Text>.

138. Піча В.М. Соціологія: загальний курс. Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти України. К., “Каравела”, 1999. 248 с.

139. Питання Єдиного державного веб-порталу електронних послуг та Єдиного державного порталу адміністративних послуг URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1137-2019-%D0%BF#Text>.

140. Питання інформатизації: Постанова Кабінету Міністрів України від 31 серпня 1994 року №605. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

141. Питання Міністерства цифрової трансформації : постанова Кабінету Міністрів України від 18 вересня 2019 р. № 856. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/856-2019-%D0%BF#Text>.

142. Платон. Государство. Законы. Политика. М., 1988. С.478.

143. Положення про Державне агентство з питань електронного урядування України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/492-2014-%D0%BF#Text>.

144. Положення про Міністерство цифрової трансформації України. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 18 вересня 2019 р. № 856. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pitannya-ministerstva-cifrovoyi-t180919>.

145. Политическое развитие современных переходных общества: теоретические подходы и основные тенденции: [монография] / Шаповаленко М. В. Харьков: Изд-во Харьков. нац. ун-та внутр. дел, 2007. 340 с.

146. Портал державних послуг «і-Gov». Офіційний портал. URL: <https://igov.org.ua/>.

147. Почепцов Г. Нові вимоги до комунікацій влади з населенням. Запровадження комунікацій у суспільстві. / Збірка статей за результатами круглого столу «Запровадження світових стандартів комунікації між владою та громадськістю – план дій для України» URL: http://www.fes.kiev.ua/new/wb/media/publikationen/Com_politics_FINAL.pdf.

148. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 року №2657-ХІІ. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

149. Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах: Закон України від 5 липня 1994 року №80/94-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

150. Про заходи щодо створення електронної інформаційної системи «Електронний Уряд»: Постанова Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2003 року №208. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

151. Про звернення громадян: Закону України від 2 жовтня 1996 року №393/96-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

152. Про державну політику інформатизації України: Указ Президента України від 31 травня 1993 року №186/93. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

153. Про додаткові заходи щодо забезпечення відкритості у діяльності органів державної влади: Указ Президента України від 1 серпня 2002 року №683/2002. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

154. Про Концепцію Національної програми інформатизації: Закон України від 4 лютого 1998 року №75/98-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

155. Про Порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 4 січня 2002 року №3. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

156. Про першочергові завдання щодо впровадження новітніх інформаційних технологій: Указ Президента України від 20 жовтня 2005

року №1497/2005. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

157. Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки: Закон України від 9 січня 2007 року №537-V. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

158. Про Рекомендації парламентських слухань з питань розвитку інформаційного суспільства в Україні: Постанова Верховної Ради України від 1 грудня 2005 року №3175-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

159. Про схвалення плану дій з впровадження в Україні Ініціативи «Партнерство «Відкритий Уряд»: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2016 року № 909. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

160. Про схвалення Концепції створення та функціонування інформаційної системи електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 5 вересня 2012 року №634-р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

161. Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні [Електронний ресурс] : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.05.2013 № 386-р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-p>.

162. Про затвердження Положення про Державну інформаційну систему електронних звернень громадян: Постанова Кабінету Міністрів України від 25 грудня 2013 року №958. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

163. Про затвердження Положення про Державне агентство з питань електронного урядування України: Постанова Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2014 року №492. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

164. Про схвалення Концепції розвитку системи електронних послуг в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 листопада 2016 року №918-р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

165. Про затвердження Порядку інтеграції інформаційних систем державних органів та органів місцевого самоврядування до Єдиного державного порталу адміністративних послуг: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Міністерства регіонального

розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 8 вересня 2016 року № 1501/248 // Офіційний вісник України. 2016. № 85. С. 301.

166. Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції розвитку системи електронних послуг в Україні на 2017-2018 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 червня 2017 року №394-р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

167. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 вересня 2017 року №649-р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

168. Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції розвитку електронного урядування в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2018 року №617-р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

169. Про Національну програму інформатизації: Закон України від 4 лютого 1998 року №74/98-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

170. Про Стратегію сталого розвитку "Україна - 2020": Указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text>.

171. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 року № 67-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#Text>.

172. Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу / Указ Президента України № 398/2015 (398/2015) від 07.07.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/615/98#Text>.

173. Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет і забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні / Указ Президента України від 31.07.2000 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/928/2000#Text>.

174. Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у

сфері зв'язку та інформатизації /Указ Президента України від 23 листопада 2011 року № 1067/2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1067/2011#Text>.

175. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.01.2018 № 67-р. «Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80>.

176. Рудницька Р.М., Сидорчук О.Г., Стельмах О.М. Механізми державного управління: сутність і зміст / За наук. ред. д.е.н., проф. Лесечка М.Д., доц. Чемериса А.О. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2005. 28 с.

177. Семенченко А.І. Теоретико-методологічні засади інституалізації державного управління у сфері електронного урядування. URL:<http://www.academy.gov.ua/ej/ej14/txts/Semenchenko.pdf>.

178. Сен А. Развитие как свобода / Пер. с англ. под ред. и с послеслов. Р.М. Нуреева. М.: Новое издательство, 2004. 432 с.

179. Система публічного управління в умовах децентралізації влади: механізми горизонтальної взаємодії : монографія / Л. Л. Приходченко, С. Є. Саханенко, П. І. Надолішній та ін. ; за заг. ред. Л. Л. Приходченко. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2017. 332 с.

180. Соломко Ю.І. Досвід розвинутих країн у впровадженні електронних послуг / Ю.І. Соломко // Проблеми розвитку публічного управління в Україні [Текст]: матер. наук.-практ. конф. за міжнар. уч. до 100-річчя запровадження державної служби України (12 – 13 квітня 2018 р., м. Львів) / за наук. ред. чл.-кор. НАН України В. С. Загорського, доц. А. В. Ліпенцева. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2018. С. 323–327.

181. Соломко Ю.І. Електронне урядування: поняття, сутність, принципи та напрями розвитку / Ю.І. Соломко //Ефективність державного управління [Текст] : зб. наук. пр. Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України. Вип. 2 (55) : у 2 ч. / за заг. ред. чл.-кор. НАН України

В. С. Загорського, доц. А. В. Ліпенцева. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2018. С.135–143.

182. Соломко Ю.І. Інноваційна модель електронного урядування у сфері надання адміністративних послуг на місцевому рівні / Ю.І. Соломко // Проблеми розвитку публічного управління в Україні [Текст] : матер. наук.-практ. конф. за міжнар. уч. (15 квітня 2016 р., м. Львів) / за наук. ред. чл.-кор. НАН України В. С. Загорського, доц. А. В. Ліпенцева. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2016. С. 306–309.

183. Статівка Н.В., Терещенко Д.А. Роль PR-технологій в системі взаємодії органів державної влади з громадськістю. Публічне управління XXI століття: світові практики та національні перспективи : зб. тез XVIII Міжнар. наук. конгресу, 26 квітня 2018 р. Х. : Вид-во ХарPI НАДУ “Магістр”, 2018. С. 402-405. URL: http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/conf/2018-1/2018_01.pdf.

184. Стратегія реформування державного управління України на 2016-2020 роки / Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 червня 2016 р. № 474-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/strategiya-reformuvannya-derzhavnogo-upravlinnya-na-2016-2020-roki>.

185. Стратегія соціально-економічного розвитку: держава, суспільство, особистість: Монографія / І.К. Бондар, Л.М. Ільч, М.В. Чечетов та ін. К.: Корпорація, 2005. 270 с.

186. Сутність, головні напрями та способи державної інформаційної політики в Україні. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej2/txts/philo/05ijmiru.pdf>.

187. Сучасний стан, проблеми і перспективи розвитку в Україні електронних адміністративних послуг: Аналітична записка / Т.В. Джига // Національний інститут стратегічних досліджень про Президентів України. 2014. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1716/>.

188. Талапина Э. В. Государственное управление в информационном обществе (правовой аспект) : монографія. Талапина, М. : Юриспруденція, 2015. 192 с.

189. Тарасов А.М. Электронное правительство: понятие и система //

Право и кибербезопасность. 2013. №2. С. 10-21.

190. Тейлор Р.Р., Вереш М.Ф. Прийняття рішення у державному секторі: Підручник для працівників держустанов з прикладами практики. Felicity Press, Waine USA, 1997. 192 с.

191. Теоретико-методологічні засади державного управління: формування понятійного апарату : метод. рек. / авт. кол. : В. В. Корженко, В. В. Говоруха, О. Ю. Амосов та ін. ; за заг. ред. В. В. Корженка. Київ : НАДУ, 2009. 56 с.

192. Теорія держави та права: [підручник] / Є. О. Гіда, Є. В. Білозьоров, А. М. Завальний та ін.; за заг. ред. Є.О. Гіди. К.: ФОП О.С .Ліпкан. 2011. 576 с.

193. Теорія держави і права. Академічний курс [Текст] : підручник / О. В. Зайчук [та ін.] ; ред. О. В. Зайчук, Н. М. Оніщенко. К. : Юрінком Інтер, 2008. 688 с.

194. Терещенко Д.А. Government relations як інститут соціально-політичної взаємодії. Тези доповідей 74 науково-технічної конференції ХНУБА. Харків ХНУБА. 2019. С. 195.

195. Титова Н.Л., Балаева О.Н. Совершенствование процессов разработки и принятия управленческих решений в высших учебных заведениях: схема исследования. Университетское управление. 2014. № 5-6 (33). С. 143-151.

196. Токаренко Н.М. Становлення інформаційного суспільства: проблеми, суперечності та перспективи. URL: <http://www.info-library.com.ua/books-text-12012.html>.

197. Токар О. Державна інформаційна політика: проблеми визначення концепту. URL: http://www.ipiend.gov.ua/uploads/pm/pm_38/tokar_derzhavna.pdf.

198. Тоффлер Э. Метаморфозы власти. Знание, богатство и сила на пороге XXI века / Пер. с англ. В.В. Белокоскова и др. М., 2003. 415 с.

199. Тоффлер Э. Третья волна. М.: АСТ, 1999. С. 35.

200. Урсул А. Информация. Методологические аспекты. М., 1971. 217 с.
201. У 2013 р. Кабінетом Міністрів України схвалено Стратегію розвитку інформаційного суспільства в Україні. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-p>.
202. Федорчак О.В. Класифікація механізмів державного управління. Демократичне врядування. Електронне наукове фахове видання. 2008. № 1. URL : http://www.nbu.gov.ua/e-journals/DeVr/2008-01/O_Fedorchak.pdf.
203. Хабермас Ю. Демократия. Разум. Нравственность: Моск. лекции и интервью. М., 1995. С. 137.
204. Хантингтон С. Третья волна. Демократизация в конце XX века. М.:РОССПЭН, 2003. С.368.
205. Цикин В.О. Глобализация: ноосферный подход : монография. 2007. Суми : СумДПУ ім. А.С.Макаренка. 284 с.
206. «Цифровой порядок денный» – 2020): Концептуальні засади (версія 1.0). Першочергові сфери, ініціативи, проекти «цифровізації» України до 2020 року: Проект. URL: <https://ucc.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>.
207. Цифрова адженда України – 2020 («Цифровой порядок денный» – 2020): Концептуальні засади (версія 1.0). Першочергові сфери, ініціативи, проекти «цифровізації» України до 2020 року: Проект. URL: <https://ucc.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>.
208. Честнов И.Л. Постклассическая теория права. СПб.: ИД «Алеф-пресс», 2012. С.518.
209. Шеверда В.А. Електронне урядування як спосіб підвищення ефективності системи державного управління. Менеджмент за умов трансформаційних інновацій: виклики, реформи, досягнення : матеріали міжнар. наук. конф., м. Суми, 10-12 травня 2007 р. Суми : СОППО, 2007. Ч. 2. С. 168.
210. Шевчук О.Б., Голобуцький О.П., «E-Ukraine. Інформаційне суспільство: бути чи не бути?» К. : ЗАТ «Атлант UMS», 2001. 102 с.

211. Шеннон К. Работы по теории информации и кибернетике. М., 1963. 198 с.
212. Юдин И.В. Информационное общество: информационная культура человека и СМИ и государственная информационная политика // Университетские чтения: Сборник статей. Вып. 16. М.: МАКС Пресс, 2009. С. 56-64.
213. Юдін О.К, Богуш В.М. Інформаційна безпека держави. Харків: Консум, 2005. 506 с.
214. Юлдашев О. Електронне урядування: проблеми та перспективи. Персонал. К. : МАУП, 2007. № 10. С. 42–46.
215. Якісні управлінські послуги – головна умова підвищення довіри населення до влади: монографія / Ю. О. Куц, С. В. Краснопорова, О. К. Чаплигін [та ін.] ; за заг. ред. Ю. О. Куца, С. В. Краснопорової. Харків : Магістр, 2006. 192 с.
216. Яковец Ю. В. Глобальные экономические трансформации XXI века. М.: Экономика, 2011. 382 с.
217. Ясперс К. Смысл и назначение истории. 2-е изд. М., 1994. 264 с.
218. Aundhe, M.D., & Narasimhan, R. (2014). Explanation of Public Private Partnership (PPP) Outcomes in E-Government – A Social Capital Perspective. 2014 47th Hawaii International Conference on System Sciences, 2189-2199.
219. Citizens as Partners. OECD Hand book on Information, Consultation and Public Participation in Policy-making. OECD, 2001. URL: <http://www.internationalbudget.org/wp-content/uploads/Citizens-as-Partners-OECD-Handbook.pdf>.
220. Dunleavy P., Margetts H., Bastow S., Tinkler J. New Public Management is Dead – Long Live-Digital Era Governance. Journal of Public Research and Administration Theory. 2006. Vol. 16, No 3.
221. European eGovernment action plan 2016–2020. European Commission: web-site. Available at: <https://ec.europa.eu/digital-single->

market/en/european-egovernment-action-plan-2016-2020.

222. Evaluation of the Use of New Technologies in Order to Facilitate Democracy in USA. URL: <http://www.publicus.net>.

223. Globalization: A Very Short Introduction / Martin Steger. Oxford.: Oxford University Press, 2003. 168 p.

224. Gromyko O. Analysis of european practice of formation of state information state policy. East journal of security studies. Vol6 (1), 2020. P. 134-140. URL: <https://ejss.nuczu.edu.ua/index.php/ejss/article/view/58/54>.

225. Hughes O. E. Public Management and Administration: [An Introduction] / Owen E. Hughes. 3 ed. N. Y. : Palgrave Macmillan, 2003. 303 p.

226. Marcou G. The legal and regulatory frame work of public administration. The results of XII Meeting of experts on the United Nations programme in public administration and finance. URL: <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/un/unpan000761.pdf>.

227. Ortina H.V. The concept of human capital in the digitalization context // Humanities studies. № 5. 2020. № 5. С. 54.

228. Ortina H.V. Indicators and methods of measuring labor productivity in enterprises under fighting competition // Збірник праць ТДАТУ імені Дмитра Моторного. Економічні науки. 2019. Т. 2(40). С. 134-140.

229. Recommendation CM / Rec (2009)1 of the Committee of Ministers to member states on electronic democracy (e-democracy) (Adopted by the Committee of Ministers on 18 February 2009 at the 1049th meeting of the Ministers' Deputies). Офіційний веб-сайт Ради Європи // URL: http://www.coe.int/t/dgap/democracy/Activities/GGIS/CAHDE/Default_en.asp.

230. The European eGovernment Action Plan 2011–2015. Harnessing ICT to promote smart, sustainable & innovative Government. Brussels: European Commission, 2010. URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0743:FIN:EN:PDF>.

231. United Nations E-government Survey 2016. E-government for Sustainable Development. Nations, New York, 2016. URL:

<https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Reports/UN-E-Government-Survey-2016>.

232. United Nations E-government Survey 2014 E-Government for the Future We Want, United Nations, New York, 2014, United Nations Public Administration Country Studies United Nations. URL: http://unpan3.un.org/egovkb/Portals/egovkb/Documents/un/2014-Survey/E-Gov_Complete_Survey-2014.pdf.

233. United Nations E-government Survey 2016. E-government for Sustainable Development. Nations, New York, 2016. URL: <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Reports/UN-E-Government-Survey-2016>.

234. Urintsov A., Dik V., Kameneva N., Makarenkova E. Information society as an environment for creating new knowledge. Scientific bulletin of national Mining University. No.4. Dnipropetrovsk. 2014. pp. 113-120.

ДОДАТКИ

УКРАЇНА
ХАРКІВСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ

ДЕПАРТАМЕНТ ЕКОНОМІКИ І МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

майдан Свободи 5, Держпром, 3 під., 8 пов., м. Харків, 61022, тел.: (057) 705-10-17, факс: 705-10-29
e-mail: uek@kharkivoda.gov.ua, код ЄДРПОУ 38157940

16.03.2021

№ 01-25/983 на №

від

ДОВІДКА

про впровадження основних результатів та окремих пропозицій здобувача
навчально-науково-виробничого центру
Національного університету цивільного захисту України, Харків
Громико Олени Ігорівни,
поданих в дисертаційній роботі на здобуття наукового ступеня
кандидата наук з державного управління
за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління
на тему: «Механізми державного управління України
в умовах розвитку інформаційного суспільства»

Наукові результати, пропозиції та рекомендації, отримані в дисертаційній роботі Громико Олени Ігорівни на тему: «Механізми державного управління України в умовах розвитку інформаційного суспільства» були використані Департаментом економіки і міжнародних відносин Харківської обласної державної адміністрації при підготовці аналітичних матеріалів для складання Програми економічного і соціального розвитку Харківської області на 2021 рік. Зокрема, для формування пріоритетів та основних завдань соціально-економічного розвитку регіону на 2021 рік.

На особливу увагу заслуговують аналіз сучасного стану інформаційної галузі України та запропоновані у роботі обґрунтовані рекомендації щодо перспектив розвитку системи надання адміністративних послуг, формування сучасної цифрової інфраструктури, орієнтованих на забезпечення сприятливих умов для стійкого економічного розвитку Харківської області.

Довідка видана для подання у спеціалізовану вчену раду із захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління.

Довідка видана без фінансових зобов'язань перед автором.

Заступник директора Департаменту –
начальник управління аналітики,
прогнозування та розвитку
підприємництва, к.н.держупр.

Ірина КОНОВАЛОВА

УКРАЇНА
БОГОДУХІВСЬКА РАЙОННА ДЕРЖАВНА
АДМІНІСТРАЦІЯ
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

пл. Свято-Духівська, 2, м. Богодухів, Харківська область, 62103, тел. (05758) 3-22-45,
 E-mail: bohodukhivska@rda.kh.gov.ua

11.03.2021 № 01-24/ВРП
 на № _____ від _____

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження

Громико Олени Ігорівни

за темою «Механізми державного управління України в умовах розвитку інформаційного суспільства»

Результати дисертаційного дослідження Громико О.І. за темою «Механізми державного управління України в умовах розвитку інформаційного суспільства» є актуальними та мають практичне значення для застосування в діяльності Богодухівської районної державної адміністрації.

Висновки щодо можливості впровадження сучасних цифрових технологій електронної участі громадськості в розробленні і реалізації регіональної політики є обґрунтованими. Запропоновані цифрові механізми спрямовані на посилення прозорості та ефективності діяльності районної державної адміністрації, вдосконалення структурно-функціонального забезпечення діяльності структурних підрозділів, впровадження сучасних технологій та інструментів прийняття управлінських рішень, обміну адміністративною інформацією, застосування нових форм надання адміністративних послуг населенню тощо. Вони знайшли своє відображення у робочих програмах, планах заходів та Перспективному плані (основних напрямках) діяльності Богодухівської районної державної адміністрації на 2021 рік.

Голова районної
 державної адміністрації

Анатолій РИСЦОВ

570000

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з навчальної та методичної роботи Національного університету цивільного захисту України

О.О. Назаров

“20” _____ 2021 р.

АКТ № 7

про впровадження результатів дисертаційного дослідження здобувача навчально-науково-виробничого центру Національного університету цивільного захисту України Громико Олени Ігорівни на тему: «Механізми державного управління України в умовах розвитку інформаційного суспільства» на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління.

Комісія у складі:

Голова – начальник навчально-науково-виробничого центру, доктор наук з державного управління, професор Домбровська С.М.

Члени комісії – завідувач кафедри публічного адміністрування у сфері цивільного захисту, д.держ.упр., проф. Майстро С.В.; провідний науковий співробітник наукового відділу проблем державної безпеки, д.держ.упр., доц. Грень Л.М.; начальник наукового відділу проблем державної безпеки, д.держ.упр., с. д. Помаза-Пономаренко А.Л.

цим актом засвідчують, що результати дисертаційного дослідження Громико О.І. на тему: «Механізми державного управління України в умовах розвитку інформаційного суспільства» (поглиблення понятійно-категоріального апарату, виокремлення механізмів державного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства та визначення напрямів їх удосконалення) використовуються при викладанні навчальних дисциплін «Державна політика: аналіз та механізми впровадження» та «Інформаційна політика в Україні» за програмою підготовки магістрів за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» у Національному університеті цивільного захисту України.

Голова комісії

д.держ.упр., професор

С.М. Домбровська

Члени комісії

д.держ.упр., професор

С.В. Майстро

д.держ.упр., доцент

Л.М. Грень

д.держ.упр., с. д.

А.Л. Помаза-Пономаренко